कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे शिक्षण संस्था, गडहिंग्लज

शिवराज साहित्य, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय
संभाजीराव माने साहित्य, वाणिज्य व विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय

गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.

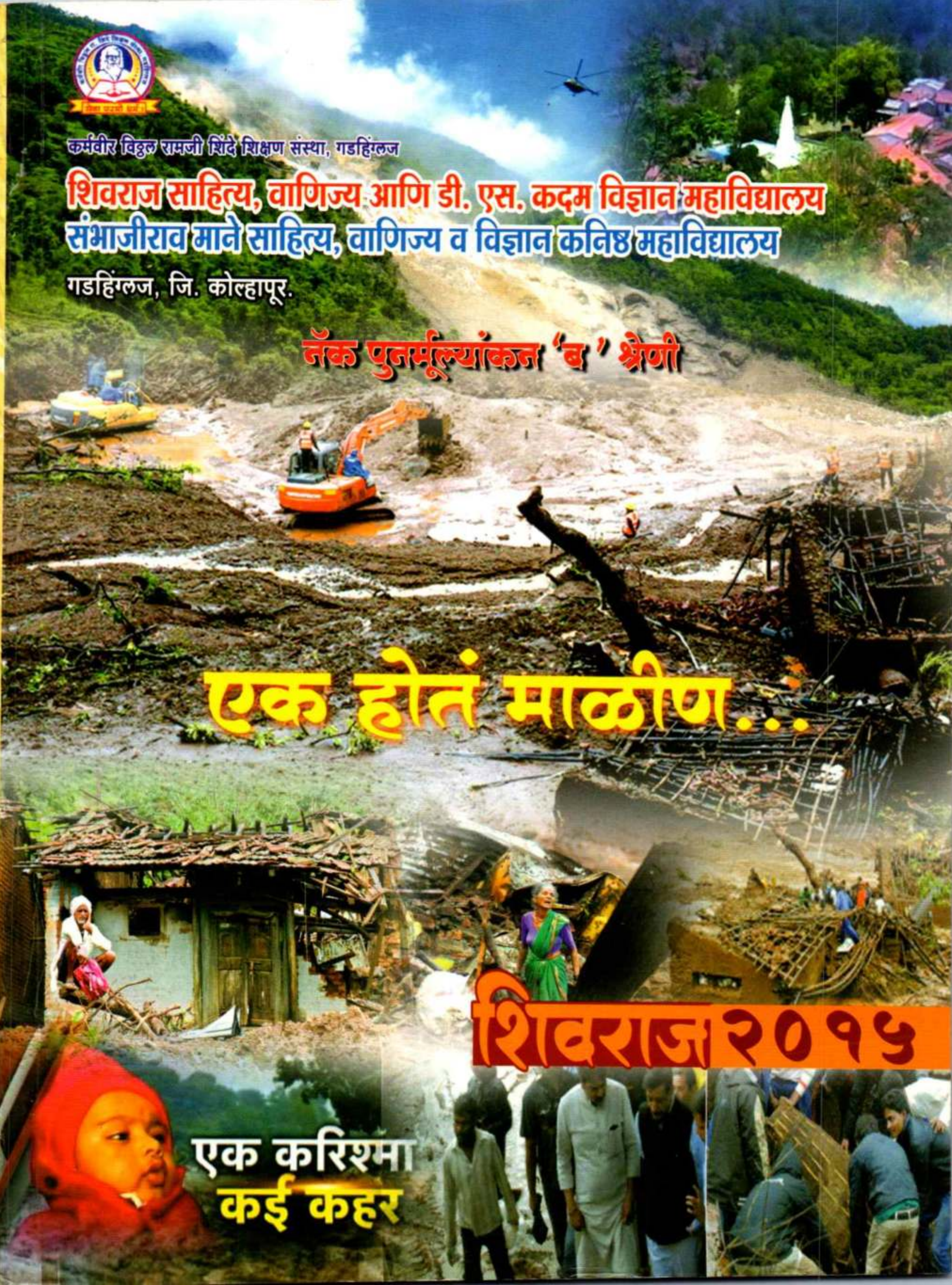

। भावपूर्ण श्रध्दांजली ।

कै. डॉ. सुधाकर गोकाककर

कै. डॉ. डी.व्ही. तोगले

कै. प्रा. निरंजन खिचडी

कै. सदाशिवराव मंडलिक

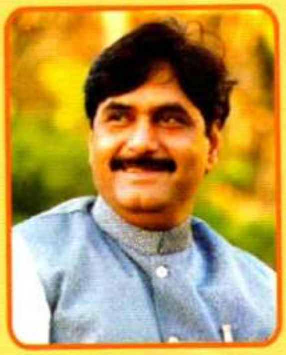

कै. गोपीनाथ मुंडे

कै. आर.आर. पाटील

कै. गोविंदराव पानसरे

कै. विक्रमसिंह घाटगे

शहीद जवान
दूंरदूडी ऊर्फ रविद्रं कंकणवाडी

याचबरोबर समाजामध्ये सामाजिक, राजकीय, शैक्षणिक क्षेत्रामध्ये भरीव असे काम केले आहे, परंतु ते आज या जगामध्ये अस्तित्वात नाहीत अशा सर्वांना शिवराज परिवारातर्फे भावपूर्ण श्रध्दांजली !

कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे

कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे जयंतीनिमित्त दीपप्रज्वलन करताना
संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे व संस्थेचे पदाधिकारी

डॉ. अशोक भाईटे यांची शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूरच्या
प्रभारी कुलगुरुपदी निवड झालेबद्दल त्यांचे अभिनंदन
करताना संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे
व प्रबंधक श्री. संतोष शहापूरकर

कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे शिक्षण संस्थेचे
अध्यक्ष

मा. किसनरावजी कुराडे

प्राचार्य डॉ. एस. वाय. कोतमिरे
M.Sc. Ph.D.

प्रा. आर.बी. कांबळे एम.ए.बी.एड.

उपप्राचार्य, संभाजीराव माने कनिष्ठ महाविद्यालय, गडहिंग्लज

प्रा. पी.एम. भोईटे एम.एस्सी.बी.एड.

पर्यवेक्षक, संभाजीराव माने कनिष्ठ महाविद्यालय, गडहिंग्लज

श्री. संतोष शहापूरकर एम.ए.

प्रबंधक, शिवराज महाविद्यालय, गडहिंग्लज

कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे शिक्षण संस्था, गडहिंग्लज संचलित

शिवराज साहित्य, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय
आणि संभाजीराव माने साहित्य, वाणिज्य व विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय,
गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर

शिवराज २०१५

संपादक मंडळ

प्रमुख संपादक

प्रा. अशोक मोरमारे

अध्यक्ष

प्राचार्य डॉ. एस. वाय. कोतमिरे

संपादन साहाय्य

विशेष साहाय्य

प्रा. अनिल कुराडे

मराठी विभाग

डॉ. ए. बी. कुंभार

हिंदी विभाग

डॉ. एस. बी. माने

इंग्रजी विभाग

प्रा. डी.यू. जाधव

विज्ञान विभाग

डॉ. एस. के. नेर्ले

डॉ. एम. पी. पाटील

प्रा. आर. डी. कमते

आमचे वर्ग प्रतिनिधी व गुणवंत विद्यार्थी

विद्यार्थिनी प्रतिनिधी

स्नेहल लगळी

गुणी शिवराजीयन

रोहन तानाजी पाटील
बी.एस्सी. भाग २

गुणी शिवराजीयन

मेघा धोंडीराम जगताप
बी.एस्सी. भाग ३

विद्यापीठ प्रतिनिधी

अभिजीत पाटील

बी. ए. भाग १

सुभाष लक्ष्मण डोणेवाडी

बी. ए. भाग २

अशोक मधुकर पवार

बी.कॉम. भाग १

किशोरी रवींद्र शिंदे

बी. कॉम भाग २

निलम तुकाराम गोडसे

बी. कॉम भाग ३

बियामा बशीर वाटंगी

बी. एस्सी भाग २

निलम शिवूडकर

एम. कॉम. भाग १

अश्विनी मधुकर साठे

एम. कॉम. भाग २

विद्या श्रीकांत जामदार

बी. सी. ए. भाग १

अंकिता कुलकर्णी (विशेष प्राविण्य)

बी. सी. एस. भाग १

धनश्री जोतिराम अरडे

बी. सी. एस. भाग ३

प्रिया चिदानंद तेग्गीनमणी

बी. सी. एस. भाग ३

पौर्णिमा प्रभाकर पाटील

बी. बी. ए. भाग १

अनुराधा चन्नबसू कोटारी

बी. बी. ए. भाग ३

वैभव रामचंद्र इंगवले

एन. एस. एस. प्रतिनिधी

पुरुषोत्तम नामदेव सुतार

एन. सी. सी.

पवनकुमार दशरथ साठे

प्राचार्य नियुक्त

राजश्री जनार्दन शिंदे

प्राचार्य नियुक्त

रोशनी लक्ष्मण कांबळे

संभाजीराव माने साहित्य, वाणिज्य व विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय, गडहिंग्लज

११ वी सायन्स - अ

महेंद्र हेरेकर

१२ वी सायन्स - अ

राधिका रामचंद्र वडर

१२ वी आर्टस् - अ

सुलोचना दयानंद नाईक

१२ वी कॉमर्स

हिना बाबू अत्तार

सेवानिवृत्ती

डॉ. आर.एन. कणसे

डॉ. सौ. एस.ए. मुजूमदार

प्रा. सौ. एस. वाय. कोले

प्रा. एस. बी. कडूकर

प्रा. एम. बी. पाटील

प्रा. बी.डी. पाटील

संस्मरणिय यश

अभिनंदन

प्रा. किशोर अदाटे
प्राणीशास्त्र विषयातील
लघुशोध प्रकल्प मंजूर

प्रा. एन.बी. एकिले
हिंदी विषयातील एम.फील.
पदवी प्राप्त व लघुशोध
प्रकल्प मंजूर

प्रा. के.एस. देसाई
व्यवस्थापन विषयातील
एम.फील. पदवी प्राप्त

श्री. संतोष पाटील
'सायमंड' या कथेला
राज्यस्तरीय गो.नी. दांडेकर
उत्तेजनार्थ पारितोषिक

शिवराज साहित्य, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय, गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.

स्थानिक व्यवस्थापन समिती

(सन २०१४-१५ पासून)

१)	मा. प्रा. के. व्ही. कुराडे	: अध्यक्ष
२)	मा. प्रा. जे. वाय. बारदेस्कर	: संस्था प्रतिनिधी
३)	मा. श्री. आर. जी. येरटे	: विविध कार्यक्षेत्रातील प्रतिनिधी
४)	मा. प्रा. के. बी. केसरकर	: विविध कार्यक्षेत्रातील प्रतिनिधी
५)	मा. प्रा. व्ही. बी. कुरळे	: शिक्षक प्रतिनिधी
६)	मा. प्रा. ए. व्ही. कुराडे	: शिक्षक प्रतिनिधी
७)	मा. प्रा. सौ. एस.ए. मुजूमदार	: शिक्षक प्रतिनिधी (दि.३०/११/२०१४ पर्यंत)
८)	मा. श्री. बी. एस. सावंत	: शिक्षकेत्तर कर्मचारी प्रतिनिधी (दि.३०/६/२०१५ पर्यंत)
९)	मा. प्राचार्य, डॉ. एस. वाय. कोतमिरे	: सचिव

संभाजीराव माने साहित्य, वाणिज्य व विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय, गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.

शाळा समिती

(सन २०१४-१५ पासून)

१)	मा. प्रा. के. व्ही. कुराडे	: अध्यक्ष
२)	मा. प्राचार्य बी. एम. चांडके	: संस्था प्रतिनिधी
३)	मा. प्रा. जे. वाय. बारदेस्कर	: संस्था प्रतिनिधी
४)	मा. प्रा. ए. व्ही. कुराडे	: संस्था प्रतिनिधी
५)	मा. प्रा. आर. बी. कांबळे	: प्राध्यापक सदस्य
६)	मा. श्री. एस. आर. शहापूरकर	: प्रशासक सेवक प्रतिनिधी
७)	मा. प्राचार्य डॉ. एस. वाय. कोतमिरे	: सचिव

दि प्रेस अॅण्ड रजिस्ट्रेशन ऑफ बुक अॅक्ट नियम फॉर्म नं. ४ प्रमाणे निवेदन

प्रकाशन स्थळ	:	शिवराज कला, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय, गडहिंग्लज (जि. कोल्हापूर)
प्रकाशन काळ	:	वार्षिक
प्रकाशक	:	**प्राचार्य डॉ. एस. वाय. कोतमिरे**
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
पत्ता	:	शिवराज कला, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय, गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर – ४१६ ५०२.
दूरध्वनी	:	०२३२७ – २२२३०७.
संपादक	:	**प्रा. ए. के. मोरमारे**
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
पत्ता	:	शिवराज कला, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय, गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर – ४१६ ५०२.
दूरध्वनी	:	९४२१३८३६१०.
मुद्रक	:	**अतुल कोलते**
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
पत्ता	:	श्री सरस्वती ऑफसेट, कडगांव रोड, गडहिंग्लज ४१६ ५०२.
स्वामित्व	:	शिवराज कला वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय, गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर – ४१६ ५०२.

मी प्राचार्य, डॉ. एस. वाय. कोतमिरे असे जाहीर करतो, की वरील माहिती माझ्या माहितीप्रमाणे व समजूतीप्रमाणे सत्य आहे.

ह्या अंकातील मतांशी संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही. लेखनाची निवड, संपादन व मुद्रीत शोधन सहसंपादकांनी केले आहे.

मुखपृष्ठा विषयी....

एखादा प्राणी वाऱ्या पावसापासून आपले प्राण वाचविण्यासाठी आपले संपूर्ण शरीर दुमडून एखाद्या आडोशाला बसावे, त्याचप्रमाणे पुणे जिल्ह्यातील आंबेगाव तालुक्यातील माळीण हे गाव आपले हातपाय दुमडून सह्याद्रीच्या कुशीत उद्याची नवी स्वप्ने मनामध्ये पाहून झोपी गेले होते. उद्याचा दिवस आपण आपल्या गावातील एका व्यक्तीचा दहावा घालायचा आहे. त्याची सर्व तयारी रात्रीच कशी करायची. भाताच्या रोपांची लावणी कोठे व किती करायची, कोणत्या शेतात पाणी अधिक आहे. हिरवा सण खाण्यासाठी आलेल्या माहेरवाशीनींना पुन्हा सासरी पाठवायचे, शाळकरी मुले उद्याचा अभ्यास करुन सकाळी लवकर शाळेत जायचे तर लावणीची कामे उरकलेली आहेत. म्हणून पुन्हा मुंबई पुण्याला आपल्या कामाच्या ठिकाणी निघून जायचे. या विचाराने झोपी गेले. दररोजच्या सारखा नवीन दिवस पाहण्यासाठी, दररोज नित्य नियमाप्रमाणे उगवणारा तेजस्वी सूर्य अनुभवण्यासाठी, पण नियतीने हा तेजस्वी सूर्य त्यांना पुन्हा पाहू दिला नाही. ३० जुलै २०१४ ची पहाट माळीण वासीयांवर एक काळ राक्षस होऊन बरसली. ज्याच्या कुशीमध्ये शेकडो वर्षापासून हे माळीणवासीय गुण्यागोविंदाने, मनसोक्तपणे जीवन जगत आले. आज तोच सह्याद्रीचा कडा त्यांच्यावर काळाच्या रुपाने कोसळला आणि संपूर्ण माळीण गाव दरडीखाली दबले गेले. काल या ठिकाणी गुण्यागोविंदाने जीवन जगणारा गाव आज अचानक कोठे गेले ? हा माळीणमध्ये दररोज सकाळी सात वाजता येणाऱ्या एसटी ड्रायव्हरचा झालेला भ्रम कालांतराने मूर्त रुप घेतो आणि या गावावर संपूर्ण डोंगर कोसळला आहे. त्यामुळे संपूर्ण गाव मातीखाली गाडला गेला आहे. याची जाणीव त्याला होते. एसटी ड्रायव्हरच्या सजगतेतून या घटनेची माहिती पोलीस, तहसिलदार, जिल्हाधिकारी व आजूबाजूच्या गावांना कळते आणि मदतीचा ओघ चालू होतो. मदत कार्य सुरु होते. गावाच्या अस्तित्वाची एक एक खूण बाहेर काढली जाते. १५३ जणांचा बळी या घटनेने घेतला होता. काहीचे संपूर्ण कुटुंबच उध्वस्त झाले होते तर काहींच्या कुटुंबातील एखादी व्यक्ती अपंग होऊन बाहेर येत होती. हा प्रसंग संपूर्ण महाराष्ट्राचेच नव्हे संपूर्ण जगाचे मन हेलावून टाकणारा होता. पण नियतीच्या मनात काय आहे ? याचा माणसाला मात्र शोध घेता आला नाही. यावेळी एक सुखद घटना घडली. ती म्हणजे निसर्गाच्या रुद्रावतरातही 'रुद्र' नावाचे सहा महिन्याचे बाळ व त्याची आई या भयानक प्रसंगातून सुखरुपपणे वाचते. दहा तास ढिगाऱ्याखाली असूनही हा चमत्कार घडला.

माळीणवासीयांच्या मदतीसाठी सरकारी पातळीवर, सामाजिक पताळीवर, खाजगी संस्थांकडून, विविध तऱ्हेची मदत मिळाली. आमच्या महाविद्यालयाकडून सामाजिक बांधिलकी म्हणून रु. २५,०००/- ची मदत दिली. पण जगाच्या नकाशावरील एक गाव एका क्षणात अचानक पुसले जावे आणि त्याची 'एक होतं माळीण' ही ओळख तयार व्हावी. ही घटना संपूर्ण महाराष्ट्र कधीच विसरु शकणार नाही. हा प्रसंग पावसाळा येताच प्रत्येकाच्या नजरेसमोर आल्याशिवाय राहणार नाही. परंतु या घटनेला 'शिवराज २०१५' या अंकाच्या मुखपृष्ठावर जागा देऊन या घटनेत जी माणसे वाचलेली आहेत त्यांना हे दु:ख पचविण्यासाठी, त्यांचे जगण्याचे बळ वाढविण्यासाठी निश्चत प्रेरणादायी ठरणार आहे.

प्रा. अशोक मोरमारे

प्रमुख संपादक

संपादकीय....

शिवराज महाविद्यालयाचे अंतरंग उलगडून दाखविणारे व 'महाविद्यालयाचा आरसा' म्हणून वाचकांच्या मनामध्ये आदराचे स्थान निर्माण केलेले 'शिवराज २०१५' हे वार्षिक नियतकालिक आपणासमोर मांडताना मला मनस्वी आनंद होत आहे. सद्याच्या युगामध्ये आजचा युवक नवनवीन आव्हाने घेऊन जगताना दिसतो आहे. त्याच्यापुढे प्रश्नांचे डोंगरच्या डोंगर उभे राहिलेले आहेत. बेकारीसारखा एक मोठा प्रश्न घेऊन तो जीवनाला सामोरा जात आहे. त्यातच स्पर्धात्मक जीवनाचा त्याला अधिकाधिक सामना करावा लागत आहे. आजचा तरुण नेट, सेट, पीएच.डी., इंजिनिअर, डॉक्टर अशा विविध तऱ्हेच्या पदव्या घेऊन उच्चशिक्षित झाला आहे. असे असतानाही त्याला त्याच्या शिक्षणाकडून आपल्या पोटाची खळगी व्यवस्थित भरता येत नाही. त्यामुळे आजच्या तरुणांमध्ये असहायता, हतबलता निर्माण झाली आहे. त्यामुळे शिक्षणाकडे पाहण्याचा त्यांचा दृष्टिकोन बदलायला लागला आहे. त्यातच समाजातील प्रत्येक आघाडीवर 'भ्रष्टाचारा'चे वाढलेले 'बांडगुळ' समाजवृक्षाला अधिकाधिक घट्ट चिकटत आहे. या सर्व गोष्टीचा परिणाम या तरुणाईवर तर अधिकच व्हायला लागला आहे. त्यातूनच त्याच्या मनामध्ये जीवनाबद्दल उदासिनता निर्माण झालेली दिसत असली तरी त्याने जीवनाकडे होकारात्मक दृष्टीनेच पाहिले पाहिजे. त्याच्यामध्ये ही जाणीव निर्माण करण्यासाठी शिक्षणाशिवाय पर्याय नाही. वाचन, चिंतन, मनन आणि लेखन चौसूत्रीच्या अवलंबनाने तो यशस्वी जीवन जगू शकतो. हा विचार रुजविण्याच्या दृष्टिकोनातून विद्यार्थ्यांना लेखनाविषयी जाणीव करुन दिल्याने विद्यार्थी, लेखक व कवी निर्माण होत आहेत. त्यांचा हा लेखनाचा छंद अधिकाधिक वृद्धींगत व्हावा, त्याची समाज निरीक्षण क्षमता वाढीस लागावी, त्यांच्या विचारांना अधिकाधिक चालना मिळावी व त्यांची लेखनी अधिकाधिक सजग व्हावी. यासाठी 'शिवराज' नियतकालिक हे मोठे व्यासपीठ आहे. याच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांनी लिहिलेल्या विविध कथा,

कविता, वैचारिक लेख, व्यक्तिचित्रणे वाचकांपर्यंत पोहोचविण्याची चांगली संधी मला 'शिवराज २०१५' या वार्षिक नियतकालिकाच्या माध्यमातून मिळालेली आहे. या नियतकालिकासाठी आवश्यक असणाऱ्या साहित्य संपदेसाठी विद्यार्थ्यांमध्ये आवाहन केले असता विद्यार्थी नव विचारवंतांनी जबरदस्त प्रतिसाद दिला. त्यांच्याकडून समाजपरिवर्तन व नवविचाराची पेरणी करणाऱ्या कथा, कविता, वैचारिक लेखन यांची भरपूर रेलचेल झाली. परंतु नियतकालिकाला नेमकेपणा यावा, यासाठी आलेल्या सर्वच साहित्य संपदेला नियतकालिकात सामावून घेता आले नाही. जे साहित्य नियतकालिकात सामावून घेता आले नाही, ते साहित्य समाज जागृती करु शकत नाही असे नाही. त्याच्यातही तेवढी ताकद आहेच. असे मी आवर्जून सांगतो.

'शिवराज २०१५' हे वार्षिक नियतकालिक पूर्णत्वास आणण्यासाठी संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे, प्राचार्य डॉ. एस. वाय. कोतमिरे, उपप्राचार्य प्रा.आर. बी. कांबळे, प्रा. अनिल कुराडे, सहसंपादक डॉ. आनंदा कुंभार, डॉ. एस. बी. माने, डॉ. एस. के. नेर्ले, प्रा. आर. डी. कमते, प्रा. डी. यु. जाधव, प्रबंधक श्री. संतोष शहापूरकर यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले. त्याचबरोबर महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक, प्रशासकीय कर्मचारी व संस्थेचे सर्व पदाधिकारी यांचे वेळोवेळी सहकार्य लाभल्यामुळेच हे नियतकालिक लवकर पूर्ण करता आले. तसेच सरस्वती ऑफसेटचे मालक व त्यांच्या सर्व कर्मचाऱ्यांचे योगदानही अधिक मोलाचे आहे. या सर्वांचे मी आभार मानतो.

प्रा. अशोक मोरमारे
मुख्य संपादक

शिवराज कला, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय, गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर

महाराष्ट्र विद्यापीठ कायदा १९९४ कलम ४० (६) व विधिनियम एस. (४४६) नुसार

महाविद्यालयाची स्टुडंट कॉन्सिल जाहीर करण्यात आली आहे.

स्टुडंट कौन्सिल २०१४ - २०१५

प्राचार्य डॉ. एस. वाय. कोतमिरे : कार्याध्यक्ष, चेअरमन

प्रा. ए. जी. हरदारे : एन.एस.एस. सदस्य

प्रा. आर. डी. मगदूम : राष्ट्रीय छात्रसेना इनचार्ज शिक्षक, क्रीडा व शा. शिक्षण सदस्य

प्रा. ए. बी. कुंभार : सांस्कृतिक कार्यक्रम सदस्य

श्री. संतोष शहापूरकर : कार्यालय प्रमुख

✲ प्रतिनिधी आर्टस् ✲

डोणेवाडी सुभाष लक्ष्मण	: बी. ए. भाग १
पवार अशोक मधुकर	: बी. ए. भाग २
कु. संकपाळ पूनम मारुती	: बी. ए. भाग ३
कु. पाटील तृप्ती सुनिल	: एम. ए. भाग १
कु.	: एम. ए. भाग २

✲ प्रतिनिधी कॉमर्स ✲

कु. शिंदे किशोरी रविंद्र	: बी. कॉम. भाग १
कु. गोडसे निलम तुकाराम	: बी. कॉम. भाग २
कु. वाटंगी बियामा बशीर	: बी. कॉम. भाग ३
कु. साठे अश्विनी मधुकर	: एम. कॉम. भाग १
कु. जमादार विद्या श्रीकांत	: एम. कॉम. भाग २

✲ प्रतिनिधी सायन्स ✲

कु. गवळी आरती शिवाजी	: बी.एस्सी. भाग १
कु. फराकटे प्राजक्ता दादूराव	: बी. एस्सी. भाग २
कु. शिऊडकर निमल बाळासोा	: बी. एस्सी. भाग ३

✲ प्रतिनिधी बी.सी.एस. ✲

कु. आरडे धनश्री जोतीराम	: बी.सी.एस. भाग १
कु. तेग्गीनमनी प्रिया चिदानंद	: बी.सी.एस. भाग २
कु. पाटील पौर्णिमा प्रभाकर	: बी.सी.एस. भाग ३

✲ प्रतिनिधी बी.बी.ए. ✲

कु. कोठारी अनुराधा चन्नबसु	: बी.बी.ए. भाग १
कु. पताडे विजयमाला शिवाजी	: बी.बी.ए. भाग २
इंगवले वैभव रामचंद्र	: बी.बी.ए. भाग ३

✲ प्रतिनिधी बी.सी.ए. ✲

कु. कुलकर्णी अंकिता अरुण	: बी.सी.ए. भाग १
कु. राणे मुयरी श्रीपती	: बी.सी.ए. भाग २
	: बी.सी.ए. भाग ३

✲ प्राचार्य नियुक्त विभागवार प्रतिनिधी ✲

सुतार पुरुषोत्तम नामदेव	: राष्ट्रीय सेवा योजना
साठे पवनकुमार दशरथ	: राष्ट्रीय छात्र सेना
कु. लगळी स्नेहल वीरपाक्ष	: क्रीडा विभाग
पाटील अभिजित मलगोंडराव	: सांस्कृतिक कार्यक्रम
कु. कांबळे रोशनी लक्ष्मण	: विद्यार्थिनी प्रतिनिधी
कु. शिंदे राजश्री जनार्दन	: विद्यार्थिनी प्रतिनिधी

संभाजीराव माने कला, वाणिज्य आणि विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय, गड.

वर्गप्रतिनिधी २०१४-२०१५

✲ प्रतिनिधी आर्टस् ✲

कु. चौगुले उषा बाबुराव	: ११ वी आर्टस् अ
म्हाबरजी समीर गुलाब	: ११ वी आर्टस् ब
कु. नाईक सुलोचना दयानंद	: १२ वी आर्टस अ
हणमंते सौदागर तुकाराम	: १२ वी आर्टस ब

✲ प्रतिनिधी कॉमर्स ✲

कु. मांडेकर कोमल मधुकर	: ११ वी संयुक्त क
चौगुले अक्षय धोंडिबा	: ११वी संयुक्त
कु. अत्तार हिना बाबु	: १२ वी संयुक्त क

✲ प्रतिनिधी सायन्स ✲

हेरेकर महेंद्र मल्हारी	: ११ वी सायन्स अ
उत्तुरे सुशांत सुनिल	: ११ वी सायन्स ब
केसरकर अक्षय आनंदा	: ११ वी सायन्स क
कु. वडर राधिका रामचंद्र	: १२ वी सायन्स अ
कु. गंधवाले नीलेश अनंत	: १२ वी सायन्स ब
कु. पाटील मेघा राजेश	: १२ वी सायन्स क

महाविद्यालयातील विशेष/नाविण्यपूर्ण कार्यक्रम

नॅक पिअर टीमचे स्वागत करताना संस्थेचे अध्यक्ष मा. प्रा. किसनराव कुराडे

नॅक पिअर टीम चेअरमन डॉ. सतिंदर सिंह महाविद्यालयातील प्राध्यापक व प्रशासकीय कर्मचाऱ्यांना मार्गदर्शन करताना

नॅक पिअर टीम महाविद्यालयातील प्राध्यापकांसमवेत

नॅक पिअर टीम महाविद्यालयातील प्रशासकीय कर्मचाऱ्यांसमवेत

कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेवेळी मार्गदर्शन करताना ज्येष्ठ साहित्यिक डॉ. राजन गवस

कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेवेळी विजेत्यांना चषक प्रदान करताना संस्थेचे अध्यक्ष मा. प्रा. किसनराव कुराडे, आर. के. वांद्रे

'महाराष्ट्रातील' पेटते पाणी या विषयावर मार्गदर्शन करताना मा. राजेंद्र गड्याण्णावर

'युवकांसमोरील आव्हाने' याविषयावर मार्गदर्शन करतांना न्यायाधीश कोळसे-पाटील

महाविद्यालयातील विविध समितींमार्फत राबविलेले कार्यक्रम

बी.सी.एस.३ निरोप समारंभ प्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्रा. जे.वाय. बारदेस्कर

कॅम्पस इंन्टरव्ह्यूवमधून निवड झालेबद्दल कु. तेजश्री भुईंबर हिचा सत्कार करताना डॉ. कामत

बी.कॉम. ३ निरोप समारंभप्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्रा. अनिल कुराडे

जागतिक महिला दिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना सौ. क्रांतिदेवी कुराडे

असा साजरा झाला...विना वाहन दिवस !

पालक मेळाव्यात मार्गदर्शन करताना उपप्राचार्य प्रा. आर.बी. कांबळे

'आय.पी.एस. पर्यंतची वाटचाल' या विषयावर मार्गदर्शन करताना डी.वाय.एस.पी. नीलेश सोनावणे

युवा महोत्सव २०१४-१५ मध्ये तृतीय क्रमांक मिळवलेले लोकनृत्य

महाविद्यालयातील विविध समितींमार्फत राबविलेले कार्यक्रम

इंग्लिश विभागातील विद्यार्थ्यांच्या स्वागत समारंभ प्रसंगी मार्गदर्शन करताना डॉ. पी.ए. आत्तार

इंग्लिश विभागातील विद्यार्थ्यांच्या स्वागत समारंभ प्रसंगी मार्गदर्शन करताना डॉ. डी.आर. मोरे

'मानवी हक्क आणि विद्यार्थी' या विषयावर मार्गदर्शन करताना ॲड. दिग्विजय कुराडे

'सोशल मीडिया आणि विद्यार्थी' या कार्यशाळेत डॉ. ओमप्रकाश कलमे मार्गदर्शन करताना

स्पर्धा परीक्षा संदर्भात मार्गदर्शन करताना डॉ. सागर पाटील

'सोशल मीडिया आणि विद्यार्थी' या कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना डॉ. एस. डी. पाटील

पी.एस.आय. पदी निवड झाल्याबद्दल कु. अश्विनी कोंडसकरचा सत्कार करताना सौ. दळवी

'सॉफ्टवेअर इंजिनिअरिंग' या विषयावर मार्गदर्शन करताना प्रा. अजय शिंदे

वार्षिक स्नेह संमेलन
विविध गुणदर्शन

शिवराज महोत्सव उद्घाटन करताना श्री. बाबासाहेब पाटील व श्रीरंग चागुले

शिवराज महोत्सवात अहवाल वाचन करताना प्राचार्य. डॉ. एस.वाय. कोतमिरे

स्नेहसंमेलन प्रमुख प्रा. आर.डी. कमते मार्गदर्शन करताना

स्नेहसंमेलन प्रसंगी प्रमुख अतिथी कर्नल पी.सी. पवार मार्गदर्शन करताना

पारितोषिक वितरण करताना संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे

पारितोषिक वितरण करताना प्रमुख अतिथी कर्नल पी.सी. पवार

शिवराज महोत्सवात मार्गदर्शन करताना ज्येष्ठ समाजसेवक प्रा. विठ्ठल बन्ने

भित्तीपत्रक उद्घाटन करताना श्री. आर. के. वांद्रे

वार्षिक स्नेह संमेलन
विविध गुणदर्शन

शिवराज महोत्सवात गीत सादर करताना कलाकार

शिवराज महोत्सवात
नृत्याविष्कार

शिवराज महोत्सवात नृत्य व गीत सादर करताना कलाकार

'शिवराज श्री' विजय नांदवडेकर

क्रीडा विभाग
धवल यश

पुणे ॲम्युचर ॲथलेटीक्स स्पर्धेतील खेळाडू व मान्यवर

स्नेहल लगळी

शिवाजी विद्यापीठ झोनल महिला क्रिकेट टीमसह (रनरअप) मान्यवर

दर्शन ट्रॉफी, बेळगाव - रनर अप टीमसह प्राध्यापक वृंद

ऐश्वर्या सु. कदम

शिवाजी विद्यापीठ जनरल चॅम्पीयनशीप (हॅट्रीक) मिळवलेल्या टीमसह मान्यवर

राष्ट्रीय खेळाडू

नितीन कोळी
तलवारबाजी

साईकिशन नाईक
क्रॉसकंट्री

श्रेयस कुराडे
तलवारबाजी

सचिन कदम
हॉकी

शिल्पा कुरळे
फुटबॉल

मालू शेंडे
फुटबॉल

पद्मा राठोड
खो-खो

आश्विनी कुरळे
हॉकी

पूजा शिंदे
उंचउडी

हर्षाली शेवाळे
फुटबॉल

गिरिजा लोहार
हॉकी

अमृता वडाप
ॲथलेटिक

कावेरी चव्हाण
हॉकी

साधना करडे
राज्यस्तरीय - क्रॉसकंट्री

राहूल गुंठे
राज्यस्तरीय - ॲथलेटिक

अतुल पाटील
राज्यस्तरीय - ॲथलेटीक

विजय नांदवडेकर
राज्यस्तरीय - शरीरसौष्ठव

क्रीडा विभाग धवल यश

प्रा. जयवंत पाटील
क्रीडा विभाग प्रमुख

आरती पाटील १२ वी कला
राष्ट्रीय ॲथलेटीक खेळाडू

नम्रता दंडगीदास
ॲथलेटीक

ऋतूजा मगदूम
ॲथलेटीक

नम्रता सुतार
१२ वी सायन्स
सायकलींग

सारिका चिटणीस
१२ वी कला
ॲथलेटीक

अमोल जाधव
१२ वी कॉमर्स
ॲथलेटीक

साईनाथ कोंडुस्कर
१२ वी सायन्स
ॲथलेटीक

राजू गाडीवड्डर
१२ वी कला
क्रॉस कंट्री

विकास चौगुले
१२ वी कला
ॲथलेटीक

ऋषिकेष सुतार
११ वी सायन्स
ॲथलेटीक

आकाश कडूकर
१२ वी कला
ॲथलेटीक

पवन कोकितकर
१२ वी कला
ॲथलेटीक

राष्ट्रीय छात्र सेना
(N.C.C.)

SUO

रोहित जाधव
Tsc-Gold Medal

JUO

सुविदास हजारे
Pre-TSC

JUO

राहूल गुंठे
Sport Camp

प्रा. आर. डी. मगदूम
प्रमुख : राष्ट्रीय छात्र सेना

CSM

पवनकुमार साठे
Army Attachment Camp

CPL

एकनाथ शिंदे
Army Attachment Camp

CPL

अमर मिसाळ
Army Attachment Camp

CDT

सतीश कानडे
Army Attachment Camp

CDT

किर्तीकुमार नवकुडकर
NIC NOVADA, DELHI

मान्यवरांसमवेत एन.सी.सी. छात्र

विना वाहन दिवस १४ नोव्हेंबर

क्रांतीदिनानिमित्त आयोजित रक्तदान शिबिरात सहभागी एन.सी.सी. छात्र

प्रजासत्ताकदिनी मान्यवरांना मानवंदना देताना एन.सी.सी. छात्र

शिवराज कला, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालयातील प्राध्यापक वृंद

वनस्पतीशास्त्र विभाग

प्रा. डॉ. एस. वाय. कोतमिरे (एम्. एस्सी., पीएच्.डी.)
प्रा. जे. व्ही. सरतापे (एम्. एस्सी.)
प्रा. डॉ. एस्. के. नेर्ले (एम्. एस्सी., पीएच्.डी.)
प्रा. व्ही. आर. देसाई (एम्. एस्सी.)
प्रा. व्ही. वाय. पाटील (एम्. एस्सी.)

मराठी विभाग

प्रा. एस्. सी. जोशी (एम्. ए., डी.एच.ई., डी.ए.ई.)
प्रा. डॉ. एम्. व्ही. राजे (एम्. ए., पीएच्.डी.नेट)
प्रा. डॉ. ए. बी. कुंभार (एम्. ए., पीएच्.डी.नेट)
प्रा. ए. के. मोरमारे (एम्. ए., नेट)
प्रा. एस. एस. पाटील (एम्. ए.)

इंग्रजी विभाग

प्रा. डॉ. एन्. आर. सावंत (एम्.ए., एम्.फिल्.पीएच्.डी.)
प्रा. सौ. एस्. ए. मुजुमदार (एम्. ए., पी.जी.डी.ई.) (३०/११/२०१४ पर्यंत)
प्रा. डी. यु. जाधव (एम्. ए., नेट)
प्रा. पी. ए. पाटील (एम्. ए., सेट)
प्रा. पी. एस. होनगेकर (एम्. ए.बी.एड्., एम.एड्., पी.जी.सी.टी.ई.)

हिंदी विभाग

प्रा. एन. बी. एकिले (एम्. ए., एम.फील. नेट)
प्रा. डॉ. एस. बी. माने (एम्. ए., पीएच्.डी.)

मानसशास्त्र विभाग

प्रा. आर. व्ही. गुंडे (एम्. ए., एम्.फिल.)

समाजशास्त्र विभाग

प्रा. ए. व्ही. कुराडे (एम्. ए.)
प्रा. एस्. डी. सावंत (एम्. ए., एम्. फिल., नेट) २१/२/२०१३ FIP
प्रा. आर. पी. हेंडगे (एम्. ए., एम्. फिल., नेट)
प्रा. डी. टी. आचार्य (एम्. ए., एम्. फिल., नेट) २१/२/२०१३ पासून
प्रा. एस. पी. पाटील (एम्. ए., बी.एड.)

राज्यशास्त्र विभाग

प्रा. एन्. आर. कोल्हापूरे (एम्. ए., एम्. फिल., सेट)
प्रा. डॉ. ए. जी. हारदारे (एम्. ए., एम्. फिल्., पीएच.डी., नेट)

अर्थशास्त्र विभाग

प्रा. डॉ. डी. आर. खटके (एम्. ए., एम्.फिल.पीएच.डी.)
प्रा. जी. जी. गायकवाड (एम्. ए., बी.लिब., नेट)
प्रा. एस. जी. मुंज (एम्.ए.)
प्रा. टी. डी. भांदुगरे (एम्.ए., बी.एड.)
प्रा. ए. यु. पटेल (एम्.ए., बी.एड.)

वाणिज्य विभाग

प्रा. डॉ. आर. बी. तेली (एम्.कॉम., एम्. फिल्.पीएच्.डी.)
प्रा. डी. पी. कांबळे (एम.कॉम., सेट)
डॉ. एम. डी. चौगुले (एम.कॉम., एम्.फिल., पीएच.डी.)
प्रा. ए. व्ही. पाटील (एम.कॉम., बी.एड.)

भौतिकशास्त्र विभाग

प्रा. डॉ. एस. ए. जोडगुद्री (एम्.एस्सी., एम्फिल.पीएच. डी.)
प्रा. डॉ. बी. डी. मुरगी (एम्. एस्सी., पीएच.डी.)
प्रा. डॉ. एम्. पी. पाटील (एम्. एस्सी., डी.एच.ई., पीएच.डी.)
प्रा.बी. एम्. कुलकर्णी (एम्. एस्सी., एम्.फिल.)
प्रा. डॉ. एस्. एम्. कदम (एम्. एस्सी., पीएच.डी.)
प्रा. डॉ. पी. एस्. चिगरे (एम्. एस्सी., डी.एच.ई., पीएच.डी.)
प्रा. ए. ए. पाटील (एम्. एस्सी.)
प्रा. आर. एन. कोकीतकर (एम्. एस्सी.)
प्रा. डी. ए. डावरे (एम्. एस्सी.)

संख्याशास्त्र विभाग

प्रा. डी. एम्. म्हेतर (एम्.एस्सी., एम्.फिल.)
प्रा. आर. के. देशपांडे (एम्.एस्सी.)
प्रा. सौ. एम्. आर. दंडगे (एम्.एस्सी.)
प्रा. जे. के. पाटील (एम्.एस्सी.)

संभाजीराव माने कला, वाणिज्य व विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालयाचा प्राध्यापक वृंद (अनुदानित विभाग)

मराठी विभाग
प्रा. व्ही. एस्. मुसाई (एम्. ए.,बी.एड्.,एम.फील.)
प्रा. टी. व्ही. चौगुले (एम्. ए., बी.एड्.)

इंग्रजी विभाग
प्रा. आर. बी. कांबळे (एम्. ए., बी.एड्., डी.एच्.ई.)
प्रा. के. ए. सावेकर (एम्. ए., डी.एच्.ई.)
प्रा. आय. डी. नेर्लेकर (एम्. ए.,बी. एड्.)

हिंदी विभाग
प्रा. सौ. एल्. एम्. डिसोझा (एम्. ए., बी.एड्.)

समाजशास्त्र विभाग
प्रा. एस. पी. पाटील (एम्. ए., बी.एड्.)

अर्थशास्त्र विभाग
प्रा. सौ. एन. पी. शिंदे (एम्. कॉम.,एम.ए.,बी.एड्.)

राज्यशास्त्र विभाग
प्रा. आर. एस. सरनाईक (एम्. ए., बी.एड्.)

मानसशास्त्र विभाग
प्रा. ई. जी. कांबळे (एम्. ए., बी.एड्.)
प्रा. एम्. एस्. घस्ती (एम्. ए., बी.एड्.)

पर्यावरणशास्त्र विभाग
प्रा. सौ. एस. पी. गाडवी

वाणिज्य विभाग
प्रा. ए. व्ही. पाटील (एम.कॉम.,बी.एड.)

पदार्थ विज्ञान विभाग
प्रा. बी. डी. पाटील (एम्. एस्सी., डी.एच्.ई.) (२८/२/२०१५ पर्यंत)
प्रा. ए. बी. कोकणे (एम्. एस्सी.,बी. एड्.)

रसायनशास्त्र विभाग
प्रा. पी. एम्. भोईटे (एम्. एस्सी., डी.एच्.ई.)
प्रा. एस्. एच्. रावण (एम्. एस्सी., बी.एड्.)
प्रा. सौ. आर. के. अदाटे (एम्. एस्सी., बी.एड्.)
प्रा. कु. एम. एम. देसाई (एम्. एस्सी., बी.एड्.)

जीवशास्त्र विभाग
प्रा. पी. टी. कट्टी (एम्. एस्सी., डी.एच्.ई.)
प्रा. कु. पी. आर. जाधव (एम्. एस्सी.)
प्रा. व्ही. वाय. पाटील (एम्. एस्सी.,बी.एड.)
प्रा. कु. पी. एम. कडाकणे (एम्. एस्सी., बी.एड्.)

गणित विभाग
प्रा. एन्. एम्. गरुड (एम्. एस्सी., डी.एच्.ई.)
प्रा. सी. एस. रुडगी (बी.ई.,एम.बी.ए.)

शारीरिक शिक्षण विभाग
प्रा. जयवंत पाटील (एम्. ए., एम्.पी.एड्.)

आय. टी. विभाग
प्रा. एस. पी. कुराडे (एम.एस.ई. कॉम्प्यू.)
प्रा. ए. एस. कांबळे
प्रा. यु. पी. कानडे

महाविद्यालयातील प्रशासकीय कर्मचारी वृंद

कार्यालय

■ प्रबंधक

श्री. एस. आर. शहापूरकर (बी. ए.)

■ अधीक्षक

श्री. बी. एस. सावंत (बी. ए.)

■ कनिष्ठ लघुलेखक

श्री. के. टी. कुंभार (बी. कॉम.)

■ कनिष्ठ लेखनिक

श्री. एम. बी. माने (बी. कॉम्., एम्. लिब.)
श्री. पी. डी. पाटील (बी. कॉम्.)
श्री. ए. एम्. पोवार (बी. कॉम्., एम्. लिब.)
श्री. एन्. एस्. काबळे (बी. ए., एम्. लिब.)
श्री. एन. झेड. दळवी (बी. कॉम्.)
श्री. बी. बी. जाधव (बी.ए.)
श्री. पी. डी. सोरप (बी. ए.)

ग्रंथालय

■ ग्रंथपाल

प्रा. एस. आर. कुराडे (बी.एस्सी., एम.लिब सेट)

■ साहाय्यक ग्रंथपाल

श्री. आर. ए. जाधव (एम्. ए., एम्. लिब., एफ.फिल.)

■ ग्रंथालय लेखनिक

श्री. बी. एल. कोरवी (बी. ए.)

■ ग्रंथालय परिचर

श्री. एस्. एस्. हजारे
श्री. व्ही. आर. टेंबरे
श्री. पी. बी. नडगेरी
श्री. ए. एल्. कलकुटकी (एम. ए.)
श्री. ए. एस. सावंत
श्री. एन. बी. असोदे
श्री. एम. बी. शिंदे

■ प्रयोगशाळा साहाय्यक

श्री. डी. जी. रेंदाळे (बी.ए.)
श्री. आर. बी. आयरनाईक (एम्.ए.)
श्री. पी. जी. पोवार (एम्.ए.)
श्री. एस्. व्ही. शिंदे (बी.एस्सी., बी.लीब.सायन्स)

■ प्रयोगशाळा परिचर

श्री. बी. डी. मोरे
श्री. एस्. बी. खोत (बी. कॉम्.)
श्री. एस्. डी. पाटील
श्री. टी. आर. देवडकर
श्री. व्ही. व्ही. कोंडूसकर
श्री. एम्. जी. खोत (बी. ए.)
श्री. टी. बी. कांबळे
श्री. आर. के. वडर
श्री. एस्. एम्. मोरबाळे
श्री. के. आर. कांबळे
श्री. एस्. एम्. कांबळे
श्री. व्ही. बी. पाटील
श्री. डी. जी. हुंदळेकर (बी. कॉम्.)
श्री. एस. एस. कांबळे
श्री. एस. एन. पाटील (एम.ए., एम.बी.ए.)

■ शिपाई

श्री. एस्. डी. कुरळे
श्री. यु. डी. राऊत
श्री. एम. के. गोटुरे
श्री. व्ही. ए. सुतार
श्री. ए. एच. नाईक
श्री. व्ही. एस. गुरव
श्री. के. एम. सूर्यवंशी
श्री. एस. जी. हिले

प्राध्यापकवृंद (विना अनुदान विभाग)

■ बी.बी.ए.

प्रा. आर. डी. कमते (एम.बी.ए.,एम.फिल.)

प्रा. प्रा. ए. यू. पटेल (एम.ए.,एम.फिल.)

प्रा. जी. ए. पाटील (एम.कॉम.,एम.बी.ए.,जी.डी.सी.ए.)

प्रा. एस. बी. शिंदे (एल.एल.बी.)

प्रा. यु. एस. पाटील (एम.सी.एम.)

प्रा. पी. एस. पाटील (एम.बी.ए.)

प्रा. एस. एम. बेल्लद (एम.बी.ए.)

प्रा. एस. पी. गाडवी (एम.एस्सी. इन.)

■ बी.सी.ए.

प्रा. के. एस. देसाई (बी.एस्सी.,एम.बी.ए.,जी.डी.सी.ए.,नेट)

प्रा. डी. एस. पठाण (एम.सी.ए.)

प्रा. ए. एस. कांबळे (एम.एस्सी.,कॉम्प्यु.)

प्रा. कु. एन. एन. होडगे (एम.एस्सी. कॉम्प्यु.)

प्रा. ए. टी. महाडीक (बी.ई.(आयटी.))

प्रा. एस. एस. देसाई (एम.एस्सी.इन.)

प्रा. एन. बी. देसाई (बी.ई.(आयटी.))

■ बी.सी.एस.

प्रा. सी. एस. निकम (एम.सी.ए.)

प्रा. सौ. एम. आर. दंडगे (एम.एस्सी.)

प्रा. एन. जी. चव्हाण (एम.एस्सी.इले.)

प्रा. आर. के. पाटील (एम.एस्सी.कॉम्प्यू.)

प्रा. सौ. पी. एस. वाली (एम.एस्सी., बी.एड्.)

प्रा. आर. बी. खोत (एम.एस्सी., कॉम्प्यु.)

प्रा. डी. एस. खांडेकर (एम.एस्सी.कॉम्प्यु.)

प्रा. सौ. व्ही. पी. कळसगोंडा (एम.एस.सी. कॉम्प्यु.)

प्रा. आय. पी. सुतार (एम.सी.एम.)

■ एम.सी.ए.

प्रा. व्ही. व्ही. आजरी (एम.सी.ए.)

प्रशासकीय कर्मचारी वृंद (विना अनुदान विभाग)

■ **वरिष्ठ लेखनिक**-श्री.पी.ए.शेंडे (बी.एस्सी.,एम.बी.ए.)

■ **कनिष्ठ लेखनिक**

श्री. एस. ए. शिरहट्टी (बी.कॉम्.)

सौ. एस. बी. निकम (बी.कॉम.)

श्री. एन. टी. पाटील (बी.कॉम्.)

श्री. डी. बी. देसाई (बी.कॉम्.)

सौ. एस. बी. आजरी (बी.कॉम्.)

श्री. व्ही. एम. घेज्जी (बी.ए.)

श्री. वाय. एस. शेंडे (एम.ए.)

श्री. सी. आय. बाबर (एम.ए.)

सौ. पी. आर. सलवादे (बी.ए.)

■ **ग्रंथपाल** - श्रीमती जी. जे. शिंदे (बी.लिब्.)

■ **ग्रंथालय परिचर** - श्री. ए. जी. भाटले (एम.ए.)

■ **लॅब असिस्टंट** - श्री. वाय. बी. पाटील (एम.सी.ए.)
श्री. एम. एस. स्वामी (डी.,इ.एन.टी.सी.)

■ **लॅब अटेंडंट** - श्री. बी. जी. चौगुले (बी.ए.)
श्री. डी. के. पताडे (१२ वी)

■ **इलेक्ट्रिशियन** - श्री. आय. बी. गोवेस

■ **टेक्निशियन**

श्री. आर. एन. कांबळे (बी.ए.) (हार्डवेअर अँड नेटवर्कींग)

श्री. एस. एस. जाधव (हार्डवेअर)

■ **झेरॉक्स ऑपरेटर** - श्री. जी. डी. निढोरी

■ **सिक्युरिटी गार्ड**

श्री. डी. एम. पोवार   श्री. सी. आय. जोशीलकर

■ **माळी** - श्री. के. के. सागर

■ **शिपाई**

श्री. एस. टी. हजारे   श्री. डी. एस. पाटील

श्री. एम. बी. यादव   श्री. एस. एस. गवळी (बी.ए.)

श्री. एम. बी. रेडेकर   श्री. एस. जे. साबळे

श्री. एस. व्ही. पाटील   श्री. एस. एस. कांबळे

■ **सफाई कामगार** - सौ. एस. एस. थाबे

कर्मवीर वि. रा. शिंदे शिक्षण संस्था (प्रशासकीय कर्मचारी वृंद)

■ **प्रशासकीय प्रमुख** - श्री. एल. एस. शिंदे (बी.कॉम.), लेखनिक - श्री. नारायण पाटील (बी.कॉम.)

मराठी विभाग

"ह्या विश्वभानाच्या घोंघावत्या समुद्रफेसात निरर्थक न ठरो
आपल्या आयुष्याच्या सुरम्य सप्तरंगी बुडबुडा, न ढळो
हे पहाटी पांघरलेले दाट झाडांतून डोकावणारे रोशन सूर्य

ह्या खिन्न विनाशतत्त्वाच्या झपाट्यात दरवळो
अकाली महामेघानं उठवलेली जमिनीतली उग्रगंधी धूळ, साचो
घर भरून जगण्याची समृद्ध अडगळ"

- भालचंद्र नेमाडे

ज्ञानपीठ पुरस्कारप्राप्त साहित्यिक

सहसंपादक

डॉ. ए. बी. कुंभार

मराठी विभाग

अनुक्रमणिका

* गद्य विभाग *

- मराठी साहित्यातील दैदिप्यमान तारा : डॉ. भालचंद्र नेवाडे — कु. जयश्री मारुती पाटील
- वंशाचा दिवा पाहिजे — किरण बळवंत गोडसे
- मी मराठी — कु. स्नेहलता दत्ताद्धत्रय यळूरकर
- लक्षात नसलेला बाप — संकलन – बाळकृष्ण बाळू परीट
- माझी बोली मालवणी — अमन अजय चव्हाण
- अथांग — भाग्यश्री शिवाजीराव देसाई
- आजच्या तरुण पिढीपुढील आव्हाने — अजित रघुनाथ पाटील
- पैसा — समिता चंद्रकांत नौकुडकर
- आकांक्षापुढती गगन ठेंगणे — आरती सखाराम कासारकर
- इंदिरा गांधी — भाग्यश्री शिवाजीराव देसाई
- बाबा आमटे — धनश्री अरविंद देसाई
- मराठीच्या ऱ्हासाला जबाबदार कोण? — प्रभाकर राजाराम पवार

* पद्य विभाग *

• आई, मला जन्म घेऊ दे!	कु. वैष्णवी जोशी	• कर्तृत्व	स्नेहलता यळूरकर
• सकाळ	प्रवीण यादव	• आयुष्याच्या संध्याकाळी	विजया देशपांडे
• खरंच असं जगा	प्रवीण यादव	• बाप	सुमित रांगणेकर
• देखावा	नयना पाटील	• हवीहवीशी लेक	मोनिका सुतार
• प्रेम म्हणजे...?	अमिता सरनोबत	• पैसा	स्वप्नाली कोरे
• ओळख	विशाल कुरळे	• पहिला पाऊस	विकास मोरे
• स्वप्न	संतोष चव्हाण	• आठवण	हेळवाडकर मधुकर
• जीवन	ज्योती देसाई	• आई	कल्लाप्पा फुलगोंडे
• बाबा	स्वाती लोंढे	• रक्तदान	अश्विनी भालेकर
• बॅनर	समिता नौकुडकर	• माझं प्रेम	किरण गोडसे

* इतर *

कु.

मराठी साहित्यातील दैदिप्यमान तारा : डॉ. भालचंद्र नेवाडे

✍..... कु. जयश्री मारुती पाटील (एम.ए..भाग-१)

" परंपरा ही शूर वीरांची,
नररत्नांची खाण,
इथे जन्मले राजे–योद्धे ,
मुत्सद्दी विद्वान."

भालचंद्र नेमाडेंचा जन्म सह्यद्रीच्या दऱ्याखोऱ्यात हिरव्यागार वनराईने नटलेल्या जळगाव जिल्ह्यतील यावल तालुक्यातील सांगवी या गावात झाला. मराठी साहित्य शारदेच्या मंदिरातील एक पूजक,देशी भाषेवर नितांत प्रेम करणारा भक्त आणि आपल्या क्रांतीकारी विचारांनी अवघ्या साहित्य क्षेत्राला खडबडून जागा करणारा लेखक प्रा. भालचंद्र नेमाडे यांना साहित्यातील सर्वोच्च मानाचा सन्मान जाहीर झाला. तो सन्मान म्हणजे " ज्ञानपीठ पुरस्कार" होय.आपल्या सडेतोड लेखणीने मराठी साहित्यात स्वतंत्र स्थान निर्माण करणारा एक विचारवंत, तत्त्वज्ञ, लेखक, कवी, कादंबरींकार अशी ओळख त्यांनी मराठी साहित्य विश्वाला करून दिली.

प्रतिभा संपन्न लेखन शैलीने मराठी साहित्यात आपला सतंत्र 'पंथ' निर्माण करणारे ज्येष्ठ साहित्यिक,समीक्षक,कवी भालचंद्र नेमाडे यांना साहित्य क्षेत्रातील सर्वोच्च ज्ञानपीठ पुरस्कार जाहीर झाला.मराठी साहित्यामध्ये दिलेल्या अमूल्य योगदानाबद्धल त्यांना या पुरस्काराने गौरविण्यात आले.साहित्यातील सर्वोच्च बहूमान मिळवणारे मराठीतील चौथे साहित्यिक म्हणजे भालचंद्र नेमाडे होय. वि.स.खांडेकर,वि.वा.शिरवाडकर,विं.दा.करंदीकर यांच्यानंतर ज्ञानपीठ पुरस्कार लाभलेले ते चौथे मराठी साहित्यिक ठरले आहेत. मराठीला अभिजात भाषेचा दर्जा मिळणयाची प्रक्रिया अंतिम टप्प्यात आली असताना नेमाडे यांना मिळालेल्या सर्वोच्च साहित्य पुरस्काराने मराठी भाषिकांना भारावून टाकले.

ऐन पंचविशीत असताना 'कोसला' ही कादंबरी लिहून त्यांनी मराठी साहित्याला जबरदस्त धक्का दिला आणि त्यांनी मराठी साहित्य शारदेच्या गाभाऱ्यात प्रवेश केला. कोसला कादंबरी प्रसिद्ध झाली आणि मराठी साहित्य,समीक्षा क्षेत्रात जबरदस्त खळबळ उडाली. कोसला कादंबरीने तत्कालीन 'प्रस्थापित' व 'प्रमाण' मराठी भाषेतील लेखनाला धक्का दिला.गेली ५० वर्षे या कादंबरीचे गारूड मराठी मनावर टिकून राहिले आहे. आजही मराठीतील लोकप्रिय कादंबऱ्यांमध्ये 'कोसला' अग्रस्थानी आहे.

नेमाडेंनी कादंबरी, कविता, समीक्षा अशा सर्व क्षेत्रात ग्रंथ निर्मिती केली. विविध विद्यापीठांमध्ये इंग्रजीचे अध्यापन केले. नेमाडे 'वाचा' या अनियतकालिकाचे संपादकही होते. रंजनवादी मूल्यांना कडाडून विरोध करतानाच परंपरेविषयी चिकित्सक असण्याकडे त्यांचा कल आहे. मराठीवरील इंग्रजी साहित्याचा प्रभाव, शास्त्रीय दृष्टीने अभ्यास ही वैशिष्ट्ये असणाऱ्या नेमाडेंनी इंग्रजीतूनही साहित्य निर्मिती केली. 'साहित्याची भाषा' हे त्यांचे भाषाविषयक तात्विक स्वरूपाचे पुस्तक वाचकांना वेगळी दृष्टी देते.

खानदेशातील डोंगर सांगावीत १९३८ मध्ये जन्मलेले नेमाडे यांनी भालोद येथे मॅट्रिकपर्यंतचे शिक्षण घेतले.पुण्याच्या फर्ग्युसन महाविद्यालयातून १९६१ मध्ये बी.ए. ची पदवी घेतली,आणि त्यानंतर डेक्कन महाविद्यालयातून 'लिंग्विस्टिक्स' मध्ये पदव्युत्तर शिक्षण घेतले. मुंबई विद्यापीठातून त्यांनी १९६४ मध्ये इंग्रजी साहित्यातील पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केले. तर मराठवाडा विद्यापीठात पी.एचडी. मिळविली.जळगावच्या उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठाने त्यांना सन्माननीय डी.लिट. ने गौरविले.नेमाडे

यांनी विद्यापीठ स्तरावर मराठी आणि इंग्रजी हे विषय तसेच तुलनात्मक साहित्य यांचे अध्यापन केले.गोवा विद्यापीठात ते इंग्रजीचे विभागप्रमुख होते.

भालचंद्र नेमाडे म्हणजे साहित्यातील वादळी व्यक्तिमत्त्व.त्यांना वादळी म्हणण्याचे कारण म्हणजे त्यांचा साहित्यिक झपाटा. त्यांचे साहित्य वाचकांचे मन भारावून टाकते. कॉलेज जीवन जगत असतानाच त्यांनी साहित्य शारदेच्या मंदिरात प्रवेश केला आणि त्यांच्या काव्यप्रतिभेला अंकुर फुटला. त्यांच्या साहित्याचा रथ जरी कादंबरीने सजला असला तरी त्यांच्या त्या रथावर काव्याचा ध्वज डौलाने फडकू लागला. त्यांच्यातला लेखक,कवी समृद्ध होत गेला. 'छंद', 'अथर्व', 'रहस्यरंजन' प्रतिष्ठान यासारख्या नियतकालिकांतून त्यांच्या कविता प्रसिद्ध झाल्या. 'मेलडी' हा त्यांचा पहिलावहिला कवितासंग्रह.

नेमाडेंसाठी कविताच सर्वात 'देखणी'

डॉ. भालचंद्र नेमाडे यांनी प्रामुख्याने कादंबरी लेखन केले असले तरी त्यांच्या साहित्याच्या रथावरील ध्वज काव्याचाच आहे. कविता हाच त्यांचा सर्वात आवडता वाङ्:मय प्रकार.

''मी कवितेलाच सगळ्य साहित्याचा मध्यवर्ती भाग मानतो. कारण, कवितेत तुमची भाषा पणाला लावता येते. पूर्णपणे अंतर्मुख झाल्याशिवाय कविता लिहिता येत नाही.''असे मत डॉ. भालचंद्र नेमाडे मांडतात.

'देखणी' हा नेमाडेंचा देखणा कवितासंग्रह १९९१ साली प्रसिद्ध झाला.गोव्यात तर त्यांच्या प्रतिभेला नवोन्मेष आले.गोव्यात आपल्याला कविता पुन्हा गवसली त्यामुळे गोव्याविषयी त्यांच्या मनात आदराची भावना आहे.येथील अनुभवविश्वाचे प्रतिबिंब त्यांच्या कादंबरीतून प्रकट झाले.

कोसलाचे वादळ

डॉ.भालचंद्र नेमाडे यांनी 'कोसला'सारखी अफलातून कादंबरी जन्माला घालावी आणि तिने भल्या–भल्या प्रस्थापितांच्या टोप्या उडवाव्यात,ही एक प्रकारे विस्फोटक घटनाच ठरली. तत्कालीन साहित्याचा सगळा प्रस्थापितांचा ओघ एका फटक्यात कालबाह्य ठरविण्याची तुफानी क्षमता 'कोसला' च्या पानात ठासून भरलेली जाणवते.

'कोसला' ही त्यांची पहिलीच कादंबरी वयाच्या २५ व्या वर्षी १९६३ साली प्रकाशित झाली.या कादंबरीने मराठी साहित्यविश्वाला धक्का दिला.या माध्यमातून डॉ. नेमाडे यांनी मराठी कादंबरीची पारंपरिक चौकटीचे स्वरूप बदलून टाकण्याबरोबरच शैलीचे नवे प्रयोग केले.यातील 'उदाहरणार्थ'चा बाजच वेगळा.या कादंबरीने साहित्याला नवा चेहरा,आयाम दिला. त्यामुळे 'कोसला' ही साहित्यातला मानदंड मानला जातो. मात्र त्या काळी या कादंबरीवर प्रचंड टीकाही झाली. त्यामुळे पुरस्कार, मानसन्मानापासून 'कोसला' ला दूर रहावे लागले. किंबहुना १९७० नंतर ही कादंबरी खऱ्या अर्थाने महाविद्यालयीन युवकांमध्ये रूजली. त्यानंतर ही एका पिढीचीच कादंबरी राहिली नाही, तर काळाच्या, वयाच्या, प्रांताच्या कक्षा ओलांडून ५० वर्षानंतर ही कादंबरी लोकांच्या हृदयसिंहासनावर विराजमान झाल्याचे दिसते.

चांगदेव चतुष्टक

कोसलानंतर बारा वर्षांनी १९७५ मध्ये 'बिढार' ही कादंबरी आली. त्यानंतर 'हूल'(१९७५) 'जरीला (१९७७) ,'झूल' (१९७९) या देखील त्यांच्या गाजलेल्या कादंबऱ्या.मात्र,या कादंबऱ्यांना कोसलाइतकी प्रचंड लोकप्रियता मिळाली नाही.नेमाडेंना हजार पानांची महाकादंबरी लिहायची होती,मात्र ते शक्य झाले नाही अन् चांगदेव चतुष्टक निर्माण झाली.

हिंदू : जगण्याची समृद्ध अडगळ

हिंदू : जगण्याची समृद्ध अडगळ (२०१०) ही डॉ. नेमाडे यांची बहुचर्चित अन् वादग्रस्त कादंबरी. ३५

वर्षाच्या साधनेतून हिंदू उभी राहिली.डॉ. नेमाडे यांच्या मते, हिंदू हा धर्म नव्हे;तर भू–सांस्कृतिक वैशिष्ट्ये आहे. हे लक्षात घेऊनच ही कादंबरी साकार झाली आहे.

उत्कृष्ट दर्जाचा समीक्षक

डॉ. नेमाडे यांचे समीक्षा व संशोधनात्मक लेखनही विचारगर्भ आहे. 'तुकाराम', 'साहित्याची भाषा,' 'टीकास्वयंवर', 'सोळा भाषणे', 'निवडक मुलाखती' ही पुस्तके अधिक रसिकप्रिय झाली. टीकास्वयंवर मधून नेमाडे यांनी मराठी साहित्याचा धांडोळा घेताना साहित्यिकांचा कठोर शब्दांत समाचार घेतला आहे.

देशीवाद नेमाडेंच्या साहित्याचा आत्मा

देशीपणा म्हणजे मातीत मूळं असणं, अशी डॉ. भालचंद्र नेमाडे यांनी देशीवादाची व्याख्या केली आहे. ते म्हणतात, 'समाजाच्या सगळया गरजा तुमच्या विचारातून भागत नाहीत. पण तुम्ही जे बाहेरुन घ्याल ते या मातीशी जुळवून घ्यावं लागेल. श्रेष्ठ साहित्य हे देशीच असतं.' असं नेमाडे सांगतात. असं साहित्य त्या काळात स्थळाला बांधलेलं असतं. प्रस्थापित चौकट मोडून त्यांनी मराठी कादंबरीला एक नवा आणि स्वत:चा असा चेहरा दिला. 'देशीवाद' ही संकल्पना मांडून नेमाडे यांनी भारतीय साहित्य विश्वामध्ये नवीन चर्चेला तोंड फोडलं 'हिंदू : जगण्याची समृद्ध अडगळ' या कादंबरीतून त्यांनी आपली देशीवादाची मांडणी अधिक स्पष्टपणे केली आहे.

" शब्दांनाही कोडं पडावं,
असे काही साहित्यिक असतात,
मराठी साहित्य किती भाग्यवान
जेव्हा ते ज्ञानपीठ मिळवून देतात. "

निवडक नेमाडे

डॉ. नेमाडे यांचे मुलाखतीचे पुस्तक अत्यंत वाचनीय असेच आहे. नेमाडे नावाचे पाणी किती खोल आहे याचा अनुभव घ्यायचा असेल तर या मुलाखती वाचायलाच हव्यात.

- सहन करावी लागत नाही ती कादंबरीच नव्हे !
- आत्मकथा ही सरळ व प्रभावी असते. या दोन्ही गोष्टींवर माझा विश्वास नाही.
- मराठीचं ज्ञान इ. वाढविण्यासाठी लिखित आणि मौखिक दोन्ही प्रकारच्या भाषावापराची साधनं, सवय आणि प्रेम वाढवणं आवश्यक आहे.
- गोव्यानं मराठी संस्कृतीला खूप देणग्या दिल्या. गोव्याचा माणूस एकूणच कलेचा भुकेला असतो.
- आत्मचरित्रे आवडत नाहीत. ती कितपत खरी असतात याबद्दल शंका वाटते. लेखकाच्या प्रामाणिकपणाबद्दलही शंका येते.

नेमाडेंची वादग्रस्त विधाने

– साहित्य संमेलन ही सूज आहे.अशी संमेलने नामशेष व्हावीत.

– संमेलन हा रिकामटेकड्यांचा उद्योग असून हे तर उंटावरून शेळ्या हाकण्यासारखे आहे.

– अखिल भारतीय म्हणवणारी संमेलनं कालबाह्य झाली असून त्याचा साहित्यावर प्रभाव पडत नाही.

– उद्या चार मराठी माणसे असलेल्या बेटावरही संमेलन घेतले जाईल.

– इंग्रजी शाळा बंद करायला हव्यात.

– फालतू अध्यक्षापेक्षा क्रिएटिव्ह समीक्षक अध्यक्ष परवडला!

– लेखकराव हा प्रतिष्ठा,पैसा,समाजातील स्थान याच्याशी तडजोड करून बनतो.

– वाईट लेखकांमुळे माझ्या साहित्याला मागणी.

मराठी भाषेची सेवा केल्याचा आनंद

ज्ञानपीठ मिळाल्याचा मला आनंद आहे.मराठी माणसाच्या अभिरूचीचा मला आनंद वाटतो.त्यांनी माझं लिखान सहन केलं. माझ्याविरोधात कोणीही आंदोलनं

केली नाहीत.विं.दा.करंदीकर यांच्याबद्धल मला नितांत आदर आहे. मी त्यांच्या परंपरेचा पाईक ठरल्याचा मला अभिमान वाटतो.

खरे तर मराठी भाषेला अभिजात दर्जा मिळावा यासाठी आम्ही प्रयत्न करतोय. मराठीसाठी आणि मराठीतून लिखाण केले त्यामुळे हा पुरस्कार मिळाला,हाच मोठा सन्मान आहे.

मराठी साहित्यातील 'विद्यापीठांचा'सन्मान

डॉ.नागनाथ कोत्तापल्ले (माजी संमेलनाध्यक्ष)

डॉ.भालचंद्र नेमाडे यांना 'ज्ञानपीठ' पुरस्कार मिळाल्याबद्धल मराठी भाषेचा सत्कार झालाआहे.गेल्या ५० वर्षापासून डॉ. नेमाडे हे प्रायोगिक स्वरूपाचे मराठी भाषा समश्द्ध होईल,असे लेखन करीत आहेत. वैचारिक भूमिकेशी मतभेद असले तरी त्यांना हा पुरस्कार मिळाल्याबद्धल आनंदच होतो.

डॉ. माधवी वैद्य

(अखिल भारतीय साहित्य महामंडळाच्या अध्यक्षा)

डॉ. नेमाडे यांना साहित्य क्षेत्रातील सर्वोच्च 'ज्ञानपीठ पुरस्कार' दिल्याने मराठीची मान उंचावली आहे. घुमान येथे होणाऱ्या अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाला व्यासपीठावर बसवून त्यांचा सन्मान करण्यात आला.

'जनस्थान' ते 'ज्ञानपीठ'

डॉ. नेमाडे यांना विविध पुरस्कारांनी गौरविण्यात आले आहे. 'यशवंतराव चव्हाण पुरस्कार', 'जनस्थान', 'पद्मश्री' या पुरस्कारांनी त्यांना सन्मानित करण्यात आले आहे. साहित्य अकादमीच्या पुरस्काराचेही ते मानकरी आहेत.आता ज्ञानपीठ पुरस्काराने त्यांचा सन्मान होत आहे.वि.स.खांडेकर,कुसुमाग्रज,विं.दा.करंदीकर यांच्यानंतर नेमाडे यांना हा बहुमान मिळत आहे.

'पुरस्कार,मानसन्मान'

- १९७६ : बिढार – ह. ना. आपटे पुरस्कार
- १९८४ : झूल – यशवंतराव चव्हाण पुरस्कार
- १९८७ : साहित्याची भाषा – कुरूंदकर पुरस्कार
- १९९१ : टीका स्वयंवर – साहित्य अकादमी पुरस्कार
- १९९१ : देखणी – कुसुमाग्रज पुरस्कार
- १९९२ : देखणी – ना. धों. महानोर पुरस्कार
- २००१ : महाराष्ट्र फाउंडेशनचा गौरव पुरस्कार
- २०१३ : कुसुमाग्रज प्रतिस्थानतर्फे जनस्थान पुरस्कार
- २०१५ : ज्ञानपीठ पुरस्कार

जेष्ठ साहित्यिक डॉ. भालचंद्र नेमाडे यांना ज्ञानपीठ पुरस्कार जाहीर झाल्याने मराठीला खऱ्या अर्थाने अभिजात भाषेचा दर्जा प्राप्त झालेला आहे.कोसला,हिंदू अशा एकापेक्षा एक कादंबऱ्या, मेलडीसारखा देखणा कवितासंग्रह ; टीकास्वयंवरसारखी नेमकी समीक्षा,निवडक मुलाखतींमधला वैचारिक परिपोष,भाषणांमधील सखोलता अन् मातीला घट्ट चिकटून असलेला देशी वाद हे डॉ. भालचंद्र नेमाडे यांच्या लेखनाचे वैशिष्ट्ये त्यांच्यासारख्या भूमिका घेणाऱ्या साहित्यिकांचा सन्मान झाल्याने मराठीतील ज्ञानपीठाचे चतुष्टक पूर्ण झाले आहे. नेमाडे यांच्या रूपाने इथल्या मातीत खोलवर मूळे रूजलेल्या खऱ्याखुऱ्या देशी साहित्यिकाचाच सन्मान होत आहे.

" दु:खाचा अंकुश असो,सदा मनावर
हलाहल पचवल्याबद्धल माथ्यावर चंद्र असो
चांगली माणसं मोजण्यासाठी, हाताला हजार
बोटे असोत !"

(डॉ. भालचंद्र नेमाडे – 'देखणी' काव्यसंग्रह)

वंशाचा दिवा पाहिजे

✍..... किरण बळवंत गोडसे (बी.ए.भाग-२)

मुलगी : बाबा, बाबा ओ बाबा.. आई

बाबा : कशाला ओरडतेस, तुझा भाऊ झोपलाय ना?

आई : अहो, पोर शाळेतून आलीया कशाला ओरडताय?

मुलगी : आई मी शाळेत पहिली आले.

आई : अगंबाई, गुणाची माझी बाय.

बाबा : हिला शिकवून तरी काय फायदा. ती जाणार दुसऱ्यांच्याच घरी, आम्हाला तरी काय मिळणार?

आई : आवं, पोरीचं कवतुक करायचं सोडून काय वंगाळ बोलताय, पोर काम करुन साळत पहिली आली.

बाबा : मग तिची काय आरती ओवाळू?

बाई : तो पहा तुमचा दिवा कॉलेजमध्ये नापास होऊन आलाय आणि माझी पोर साळंत पहिली आलीय.

बाबा : काही झालं तर तो माझ्या वंशाचा दिवा आहे, माझी पिढी पुढे चालवणारा तो माझा वारस आहे.

आई : आवं, आपलं पोर वाईट संगतीला लागलंय. त्याला लवकरच आळा घातला पाहिजे.

बाबा : त्याला कुणी काही बोलायचं नाही.

मुलगी : का, पण का बाबा... तो वंशाचा दिवा आहे म्हणून त्याला कोणी काही बोलायचं नाही का?

आई : बाळ, बाबांना बोलायचं नस्तं असं.

बाबा : बगीतलीस, शाळेत जाऊन लेकीची जीभ कशी चुरु चुरु चालू लागली आहे.

आई : आवं, असं काय नाय

मुलगी : आई मला आज बोलू दे

बाबा : बगीतलीस अजून ही चर-चर जीभ चालते हिची.

मुलगी : बाबा, तुम्ही या वंशाच्या दिव्यासाठी माझ्या कित्येक बहिणींचा जीव घेतलात.

आई : अगं, शांत बस आता.

मुलगी : आज मी बोणार आई, बाबा तुम्ही कित्येक मुलींना मारलं त्यांना जगण्याचा हक्क नव्हता का?

आई : आता बस करा तुमचं भांडण, रात झाली आता जेवायला चला.

मुलगी : नको मला जेवण. पोट भरलं आता माझं.

बाबा : माझ्या लेकराला उद्या मी नवीन कपडे घेणार आहे. आपण उद्या बाजारात जाऊया ना बाळा.

आई : आवं, लेकीला पण दोन ड्रेस घेवून या की. पोर आता कॉलेजला जाणार मग तिला कापडं नकोत का?

बाबा : नाही! मुलीच्या जातीनं आता मूल आणि चूल सांभाळायची. उद्याच तिची बोलणी पाटलाच्या मुलाशी करणार आहे.

मुलगी : बाबा, मी सासरी गेल्यानंतर तुम्हाला माझी खूप आठवण येईल.

आई : आवं, आपलं पॉर दारु पिऊन आलंय.

बाबा : अगं, आता आपल्या पोराचं लगीन करुया मग तरी सुधारल ते.

आई : आवं, आपण पोराचं लगीन केलं तरीपण आपलं पोर सुधारलं नाही. आज तुम्हाला त्यानं मारलं ना.

बाबा : मग आपल्या पोरानं आपल्याला मारलं तरी आपण कुठं जायचं?

आई : अहो आपण आपल्या लेकीकडे जावूया.

बाबा : कोणत्या तोंडानं आपण आपल्या लेकीकडं जायचं?

आई : कावं, ती आपली पोर हाय ना चला जाऊ या

मुलगी : आई-बाबा आलात? या ना घरात बसा मी तुमच्यासाठी चहा आणते.

बाबा : (डोळ्यातून पाणी येतं) मी खूप चुकलो ग मुलगा आणि मुलगी मध्ये भेदभाव करुन मी खूप चुकलो.

आई : आवं काय तरी काय बोलताय?

मुलगी : (दरवाजातून ऐकून) बाबा नका असं बोलू मला कळालय की दादानं तुम्हाला घरातून बाहेर काढंलय पण तुम्ही काळजी करु नका तुमची मुलगी तुमच्या पाठीशी आहे.

बाबा : जिंकलस ग पोरी जिंकलस. आता मला कळालं की मुलगा व मुलगी यांच्यात भेदभाव करुन मी चुकलो.

मुलगी : नाही बाबा नाही. आई-वडील कधी चुकत नसतात. त्यांनी आपल्या मुलांकडून माफी मागायची नसते. त्यांचा हात फक्त आशीर्वाद देण्यासाठी असतो माफी मागण्यासाठी नाही.

बाबा : धन्य आहेस तू पेरी. मी सर्वांना हेच सांगेन की मुलगा व मुलगी मध्ये भेदभाव करु नका.

:-:-:-:-:-:-

सुखी जीवनासाठी

१) सत्य नेहमी कठीण परिश्रम घेते.

२) प्रत्येक गोष्ट बारकाईने पाहिल्यास मोठे संकट उभे राहत नाही.

३) माणसाने पैसा नाही, माणुसकी कमवली पाहिजे.

४) अन्नदानापेक्षा विद्यादान हे सर्वश्रेष्ठ आहे. कारण अन्न हे क्षणिक सुख आहे तर, विद्या हे आयुष्यभर पुरते.

५) माणसाला स्वतःचे मन ओळखायचे असेल तर, प्रत्येक जागी स्वतःला पहावे.

६) माणूस हा असा एकच प्राणी आहे की, तो प्रत्येकवेळी स्वार्थ साधतो.

७) देवाचा अंश हा प्रत्येक सजीवात असतो.

८) प्रत्येक वेळी काहीतरी नवीन शिकण्याची वृत्ती असावी.

९) अनुभव हाच सर्वात मोठा शिक्षक आहे.

१०) प्रत्येक चूक ही काहीतरी शिकवत असते.

११) देवाकडे मन्नत मागा आणि त्याचे दान गरजू गरीबाला करा.

१२) आपले शरीर हे देवाकडून भाड्याने घेतले आहे आणि म्हणून त्याच्याकडून भरपूर काम करुन घ्या.

१३) वेळ ही हाताच्या मुठीतून वाळू निसटावी तशी निसटत असते.

१४) चांगली गोष्ट लक्षात येताच अमलात आणा.

१५) कितीही जड काम मन लावून केल्याने कितीतरी पटीने हलके होते.

१६) आई-वडिलांचे प्रेम समजून घ्यायचे असेल तर, मुल व्हायचे वाट पहा.

१७) एकदा बोललेले शब्द घोड्यापेक्षा जास्त गतीने धावतात.

१८) मूर्ख मित्रापेक्षा बुद्धीमान शत्रू बरा.

१९) जगात दोन प्रकारची माणसे प्रगती करतात -

१. ज्याच्याकडे भरपूर पैसा आहे.

२. ज्याला परिस्थितीची जाणीव आहे.

२०) ज्याच्या मनात सकारात्मक विचार येतात तो नक्कीच विजयी होतो.

-केतन गणपती बिद्रेवाडी

१२ वी कला

मी मराठी

✍..... कु. स्नेहलता दत्ताद्धत्रय यळूरकर (एम.ए.भाग-२)

'मी मराठी' या दोनच शब्दात आपली ओळख दडलेली आहे. मी मराठी आहे याचा मला सार्थ अभिमान आहे. मराठीचे अस्तित्व अबाधित ठेवण्याचे सामर्थ्य आजही आपल्या मनगटात आहे. याची सार्थ जाणीव 'मी मराठी आहे.' असे सांगण्यातून होते.

''धन्य हा महाराष्ट्र
लाभली आम्हा आई
बोलतो आम्ही मराठी
ही गत जन्माचीच पुण्याई''

आपल्या मराठ्यांचं मराठी बांधवाचं स्वतंत्र असे अस्तित्व अबाधित ठेवण्याचे काम महाराष्ट्राने केले आहे. अनेक अडथळ्यांना सामोरे जाऊन स्वतःचे वेगळेपण आजतागायत अबाधित ठेवण्याचे धाडस केले आहे, अशा या निधड्या छाती लाभलेल्या महाराष्ट्राची घौडदौड ही ऐतिहासिक काळापासून मोठ्या दिमाखात चालली आहे.

महाराष्ट्राचे उगमस्थान शिवाजी महाराज यांनी मोठ्या जिकरीने प्राणांची पर्वा न करता स्वराज्याची स्थापना केली आहे. स्वराज्याच्या वेलीला मायेचा आधार देऊन आनंदाने फुलवायचे कामही त्यांनीच केले. अनेक मोठ मोठे पराक्रम गाजवून महाराष्ट्रात वेगळे असे स्थान मिळवून देण्याचे कामही त्यांनीच केले.

असे हे मराठे पानिपतच्या युद्धातही कसे फिके पडतील. पानिपतच्या युद्धातही मराठे प्रतिस्पर्धांवर भारी पडले. बाजीरावांनी युद्धात पराक्रम गाजवून महाराष्ट्राची मान उंचावली. त्यानंतर आला तो काळ इंग्रजांना लढा देण्याचा, स्वातंत्र्य मिळवण्याचा. त्याही परिस्थितीत हे मराठे काही मागे हटले नाहीत. लोकमान्य टिळक, वि.दा. सावरकर, गोपाळ कृष्ण गोखले इत्यादीने आपल्या प्राणांचे पुष्प भारतभूमीच्या चरणी अपर्ण केले आहे.

अटकेपार झेंडे लावण्याचे कामही मराठ्यांनीच केले. म्हणूनच मराठी संस्कृती भारताच्या मुकुटावर तुरा बनू शकली. फक्त मराठी लोकच नव्या वर्षाची सुरुवात गुढी उभारुन करतात. पांडुरंगाचे भक्त ज्या संप्रदायात असतात, तो वारकरी संप्रदायही फक्त महाराष्ट्राच्या कुशीत सामावलेला आहे.

आज मराठे सर्वच क्षेत्रात आपले अस्तित्व गाजवू लागले आहेत. मराठी अस्मितेचा गौरव करु लागले आहेत. आज देशाचा पहिला नागरिक होण्याचा मानही मराठी व्यक्तीनेच पटकावला आहे.

आम्ही मराठे आपला सन्मान गहाण ठेवून कधी कोणापुढे वाकलो नाही. कधी कोणापुढे लाचार ही झालो नाही आणि कधीही वादळांना घाबरलो नाही. महाराष्ट्राच्या मातीनं शिकवले आहे आम्हाला झगडायला, निधड्या छातीने आलेल्या संकटांना सामोरे जायला.

इतिहास तर साक्षीला आहेच पण आज आपण उज्वल असं भविष्यही घडवत चाललो आहोत. पण काळाच्या ओघात आपल्या जीवनाच्या कक्षा गोठू लागल्या आहेत. आपल्याकडील माणुसकीचा ऱ्हास हळूहळू होऊ लागला आहे.

मराठी माणसांची येथील परंपरा आणि संस्कृती जतन करणे हा विचार आपल्या मनात घर करण्याची गरज आज निर्माण झाली आहे. आणि याच्यातून प्रेरणा घेऊन तरुण वर्गाने मराठीचा पर्यायाने महाराष्ट्राचा गौरव करावा.

:-:-:-:-:-

लक्षात नसलेला बाप

✍..... संकलन - बाळकृष्ण बाळू परीट (एम.कॉम.भाग-२)

वडील, बाबा, पप्पा, डॅडी, पिता लिहिण्याला बोलण्याला खूप चांगलं वाटतं पण आपण प्रत्येकजण सहजपणे नेहमी जाणून-बुजून शब्द उच्चारतो तो म्हणजे 'बाप' होय. होय बाप! त्याच बापाविषयी थोडंफार...

आई घराचं मांगल्य असते, तर बाप घराचं अस्तित्व असतो. पण या घराच्या अस्तित्वाला खरंच आम्ही कधी समजून घेतलं आहे का? वडिलांना महत्व असूनही त्यांच्याविषयी जास्त बोललं जात नाही... लिहिलं जात नाही. कोणताही व्याख्याता त्यांच्याविषयी जास्त बोलत नाही, लिहित नाही. पण कोणताही व्याख्याता आईविषयी जास्तवेळ बोलत राहतो. संत महात्म्यांनी आईचंच महत्व सांगितलं आहे. देवादिकांनी आईचंच तोंड भरुन कौतुक केलं आहे. चांगल्या गोष्टींना आईचीच उपमा दिली जाते. बापाविषयी कुठेच जास्त बोलले जात नाही. काही लोकांनी बाप रेखाटला पण तो तापट, व्यसनी, मारझोड करणारा, समाजात एक दोन टक्के बाप असे असतीलही, पण चांगल्या पित्याबद्दल काय? चांगल्या वडिलांबद्दल काय? आईकडे अश्रूंचे पाट असतात तर बापाकडे संयमाचे घाट असतात. आई रडून मोकळी होते, पण सांत्वन वडिलांनाच करावे लागते. आणि रडणाऱ्यापेक्षा सांत्वन करण्यावरच जास्त ताण पडतो. कारण ज्योतीपेक्षा समईच जास्त तापते ना? पण श्रेय मात्र ज्योतीलाच मिळते. रोजच्या जेवणाची सोय करणारी आई आमच्या लक्षात राहते पण आयुष्याच्या शिदोरीची सोय करणारा बाप आपण सहज किती विसरुन जातो. आई रडते पण वडिलांना रडता येत नाही. स्वतःचा बाप जरी वारला तरी रडता येत नाही. कारण छोट्या भावंडांना जपायचं असतं. आई गेली तरी रडता येत नाही कारण बहिणींना आधार व्हायचे असते. पत्नी अर्ध्यावर जरी सोडून गेली तरी पोरांसाठी अश्रूंना आवर घालायला असतो. जिजाबाईंनी शिवाजी घडविला असं अवश्य म्हणावं. पण त्यावेळी शहाजीराजांची ओढाताण सुद्धा लक्षात घ्यावी. देवकीचं, यशोदेचं कौतुक अवश्य करावं पण पुरातून डोक्यावर पोराला घेऊन जाणारा वासुदेव लक्षात ठेवावा.

राम हा कौशल्याचा पुत्र अवश्य असेल पण वियोगात तडफडून मरणारा पिता दशरथ होता. वडिलांच्या टाचा झिजलेल्या चपलांकडे पाहिलं की त्यांचं प्रेम कळतं. त्यांची फाटकी बनियान पाहिली की कळतं की आमच्या नशिबाची भोकं त्यांच्या बनियानला पडली आहेत. त्यांचा दाढी वाढलेला चेहरा काटकसर दाखवितो. मुलीला गाऊन घेतील, मुलाला कपडे घेतील पण स्वतः मात्र जुनी पँट वापरायला काढतील. मुलगा सलूनमध्ये २०-२५ रुपये खर्च करतो. मुलगी ब्युटी पार्लरमध्ये कित्येक रुपये खर्च करते. पण त्याच घरातला बाप दाढीचा साबण संपला म्हणून अंघोळीच्या साबणाने दाढी खरवडत असतो. अनेकदा तो नुसतं पाणी लावून दाढी करतो. बाप आजारी पडला तर पटकन दवाखान्यात जात नाही. कारण पोरीचं लग्न, पोराचं शिक्षण बाकी असते. घरात उत्पन्नाचे दुसरं साधन नसतं. ऐपत नसते तरी पोराला मेडिकलला, इंजिनिअरींगला प्रवेश मिळवून दिला जातो. ओढाताण करुन, मुलांना दर महिन्याला पैसे पाठविले जातात. पण सर्वच नसले तरी काही मुले असतात की, त्या तारखेला पैसे येताच मित्राला परमिटरुमला पार्ट्या देतात आणि ज्या बापांनी पैसे पाठविले त्याच बापाच्या नावाने एकमेकांच्या बापाला हाका मारतात. वडिलांची टिंगल करतात...

आई घराचं मांगल्य असते तर बाप घराचं अस्तित्व असतो. ज्या घरात बाप आहे त्या घरात वाईट नजरेनं कुणीही बघू शकत नाही. तो जरी काही करत नसला तरी तो त्यापदावर असतो. म्हणजेच घरातला कर्ता जिवंत असतो आणि घरच्यांचे कर्म बघत असतो. कोणाचा मुलगा होणं टाळता येत नाही, पण बाप होणं टाळता येतं. पण बाप कधीच

बाप होण्याचं टाळत नाही. आईच्या असण्यानं किंवा आई होण्यानं बापच व्यर्थ असतो. कोणत्याही परीक्षेचा निकाल लागल्यावर आई जवळची वाटते. कारण ती जवळ घेते. कवटाळते, कौतुक करते. पण गुपचूप जाऊन पेढ्यांचा पुडा आणणारा बाप कोणाच्याच लक्षात येत नाही. पण हॉस्पिटलमध्ये एखादा पेशंट घरचा आहे, तो मृत्यूशी झुंज देत आहे त्यावेळी हॉस्पिटलच्या आवारात अस्वस्थपणे वावरणाऱ्या त्या बापाची कोणीही दखल घेत नाही. जर चटका बसला, ठेच लागली, फटका लागला 'आई गं' हा शब्द बाहेर येतो. पण हायवेवर रस्ता ओलांडताना एखादा ट्रक जवळ येऊन कचकन ब्रेक लावतो तेव्हा 'बाप रे' हा शब्दच बाहेर पडतो. कारण छोट्या-छोट्या संकटांना आई चालते पण मोठ-मोठी वादळे पेलताना बापच आठवतो. काय पटतंय ना? कोणत्याही मंगलप्रसंगी घरातील सर्व मंडळी जातात पण मयताच्यावेळी फक्त बापालाच जावं लागतं. कोणताही बाप श्रीमंत मुलीच्या घरी जास्त जात नसतो. पण गरीब लेकीच्या घरी उभ्या-उभ्या का होईना चक्कर मारतो. तरुण मुलगा उशीरा घरी येतो तेव्हा त्याची आई नाही बापच जागा असतो. मुलांच्या नोकरीसाठी साहेबांच्यापुढे लाचार होणारा बाप, मुलींच्या स्थळासाठी स्वतःच्या व्यथा दडपणारा बाप, खरंच किती ग्रेटच असतो ना? वडिलांचं महत्व कुणाला कळतं? लहानपणीच वडील गेल्यावर अनेक अनेक जबाबदाऱ्या खूप लवकर पेलाव्या लागतात, त्यांना एक-एक वस्तूसाठी तरसावं लागतं. त्यांनाच फक्त वडिलांचं महत्व कळतं.

पण वडिलांना खऱ्या अर्थाने समजून घेते ती मुलगी, त्या घरातील मुलगी सासरी गेलेल्या आणि घरापासून दूर असलेल्या मुलीला बापाशी फोन वर बोलतांना बदललेला आवाज लगेच लक्षात येतो. मग ती अनेक प्रश्न विचारते. पण कोणतीही मुलगी स्वतःची इच्छा बाजूला ठेवून बाप म्हणेन त्यावेळी विवाहाच्या बोहल्यावर चढते. कारण मुलगीच वडिलांना जाणते व जपते. इतरांनीसुद्धा असंच आपाल्याला जाणावं हीच बापाची किमान इच्छा असते. म्हणून वडिलांना सर्वांनी जाणावं व त्यांच्याशी प्रेमाने वागावं हीच माझी इच्छा!!!

हे सिद्धीविनायका, हे लंबोदार, हे गणराया तुझ्याचरणी हीच प्रार्थना इथे असणाऱ्या आणि वाचणाऱ्या समस्त जणांस सद्बुद्धी दे! सद्बुद्धी दे! सद्बुद्धी दे!

हीच ईश्वरचरणी प्रार्थना

माझी बोली मालवणी

✍..... अमन अजय चव्हाण (एम.कॉम.भाग-२)

महाराष्ट्रात विविध प्रांतात बोलल्या जाणाऱ्या बोलीभाषा हे मराठी भाषेचं वैशिष्ट्य आहे. 'अमृतातेही पैजा जिंके' अशा अमृताक्षरांनी ज्ञानदेवांनी या भाषेची महती लिहून ठेवली आहे. मानवी समाज व्यवहारात कुठलीही भाषा समृद्ध होत असताना त्या भाषेवर जनजीवनाचे प्रतिबिंब उमटते. किंबहुना मानवी संस्कृतीचा अभ्यास बोलीभाषेच्या अभ्यासाशिवाय पूर्णच होऊ शकत नाही. कित्येक बोलीभाषांनी माझ्या मराठीचे दालन समृद्ध केले आहे. प्रत्येक १२ मैलावर भाषा बदलते असे म्हणतात. आणि याचे स्वरूपही खूप गमतीशीर असतं. ही जर गंमत व नजाकता अनुभवायची असेल तर आपल्या व्यस्त जीवनातून वेळात वेळ काढून आपल्या आजूबाजूला बोलल्या जाणाऱ्या बोलीभाषेवर लक्षपूर्वक कानांनी नजर टाकली पाहिजे.

आज मी आपल्यासाठी एका अशाच सुश्राव्य व अवीट गोडीच्या 'मालवणी' या भाषेचा अल्प असा परिचय करून देणार आहे. कारण ती माझ्या जन्मभूमीची बोलीभाषा आहे. माझा जन्म कुडाळ तालुक्यातील माणगांव या गावी झाला.जन्मल्यापासून इ. १० वी पर्यंतचे शिक्षण मी येथेच घेतले. त्यामुळे या भाषेच्या संस्कारातच मी वाढलो. अवतीभवती, शाळेत, मित्रमंडळीत नेहमी याच भाषेचा वापर. शाळेत शिकवताना प्रमाणित मराठीचा वापर जरी झाला तरीही इतर देवाणघेवाण याच भाषेत. मित्रहो मच्छींद्र कांबळीच्या वस्त्रहरण या नाटकामुळे मालवणी भाषा साता समुद्राच्या पार पोचली. या बोलीतले सौंदर्य जगापुढे यायला हवे या ध्यासाने प्रेरित होऊन त्यांनी हे सिद्ध करून दाखवले. चला तर मग आनंदाभूती घेऊया या नादमधूर व अवखळ अशा मालवणी भाषेतील म्हणींचा.

मालवणी भाषेबद्दल असा एक गैरसमज आहे की त्या शिव्यांची रेलचेल असते. पण मुळात मालवणी भाषेचा व माणसाचा अंगभूत गुण म्हणजे मोकळेपणा आणि मोठ्याने बोलणे. सहज उत्स्फूर्ततणे बोलताना त्यात सहजपणा व बेरकी खवचटपणा ही असतो. म्हटली जाते ते म्हण इथे काही ठरवून होत नाही. दैनंदिन आचार विचार शिष्टाचार, जीवनातील विसंगती नेमकेपणाने हेरून ती सुसंगती कशी होईल या सर्वांचा विचार या म्हणींमध्ये आहे.

घरात परिस्थिती फार वाईट असताना सुद्धा बाहेर मात्र डौल दाखवला जातो.

गावत्यात गोरवा आणि भटाक तारवा.

गावित म्हणजे मच्छीमारी करणारे. त्याला गाई-गुरे काय उपयोगाची आणि भटजी म्हणजे ब्राम्हणाला तारवा म्हणजे होडी (मच्छीमारीची) काय करायची. म्हणजे आपल्याला जमेल तोच व्यवसाय करावा.

हावरा माझा मन नी गावाआधी सन

सणाच्या निमित्ताने जेव्हा गोडधोड केलं जातं तेव्हा हावरट स्वभावाच्या सुनेला अनुभवी वृद्ध साधू सहज म्हणून जाते. असाच हावरटपणा करणाऱ्याला म्हणजेच पहिली पंगत उठली की नंतर घरातील स्त्रियांची पंगत बसते. या प्रथेला छेद देणाऱ्या स्त्रीला एखादी वृद्धा खडसावताना म्हणते, 'आदि माका वाडा मगे कामाचा गाडा', तुमच्या उष्ट्याबरोबर माझं उष्टं सुद्धा तुम्हीच काढा. (आधी मला जेवण वाढा, मग कामाचे काय ते बघू, जमलं तर तुमच्या उष्ट्याबरोबर माझं उष्टं सुद्धा तुम्हीच काढा) एखाद्या लग्नसमारंभाला जर एखादी स्त्री खूपच भडकपणे नटून आली तर त्या तरुणीला लगेच समवयस्क बायका टोमणा हाणतातच 'झगामगा नी माझ्या ऽऽ रं बघा'

'सात-पाच कापडा नी नटतंय गे बापडा'

'नाकापेक्षा मोती जड संसारात मागे कर्मानं रड' तर सामान्य रुपाची स्त्री जर विसंगत पोषाख करुन आली आली तर हळूच पण तिला ऐकू जाईल अशा आवाजात टोमणा हा ठरलेलाच -

''गाव नाचता म्हणून हाव नाचता,
बुवा गाता म्हणून रेडो वराडता'' इथे बुवा म्हणजे गवई.

आपल्याला आवतीभोवती नेहमीच आळशी लोक दिसतात. त्यांच्यातली विसंगती खूप चांगल्या पद्धतीने दाखवून दिली आहे. काम ठरलेल्या वेळी न करणाऱ्याला 'आदो मिरग सरलो आणि म्हाराच्या पोरानं उतव केलो.' म्हणजेच आद्रा, मृग नक्षत्र संपत आले आणि आत्ता घोंगडी वाळवण्यासाठी उत्तव (विस्तवावर कपडे सुखवण्यासाठी केलेली मंडपी) केला. तर ध्यानी मनी नसतांना एखाद्याने काम केले तर 'आदी नाय मदी आनी आयतावार (रविवार) कदी?' असा खोचक प्रश्न ठरलेलाच असतो, खावक आदी, न्हीजाक मदी आनी कामाक कदी कदी ही टीका खादाड, भितऱ्या, आळशी माणसांसाठी ठरलेलीच. कामावर लक्ष नाही त्यांचे वर्णन करताना 'ध्यान गेला धाय (दहा ठिकाणी) कडे, घागर फुटली बायकडे' (विहिरीवर) तर काम न करण्याचे निमित्त सांगण्याला 'नाय करुचे भाषे बोडगीचे वासे' ही म्हण ठरलेलीच.

नेहमी मिशीला तूप लावून फिरणाऱ्यांची तर मालवणी भाषेत फिरकीच घेतलेली आहे. 'माझ्या घरात काय उना अरदी भाकरी चौगा सुना आणि टकली सुकली (फुटली) तेला गुना' म्हणजे बाहेर याच्या मोठ्या बाता घरात साथ डोकीवर घालायला तेल नाही. 'मानाची बाय आनी उकडी पेज खाय' 'माज्या बाबाची सातपाच' 'उसला (बंगले) आनी ढबक्या आम्या बुडी पासला' 'खिशात नाय अरदी आनी फुकटची गर्दी' 'खिशात नाय काजू आणि बायत (विहीर) सोडता राजू (दोवी) बोल बादशाचे दुकान कुरमुऱ्यांचे अशा अनेक म्हणी फुशारकी मारणाऱ्या लोकांसाठी आहेत.

दुसऱ्याकडे आहे ते आपल्याकडे नाही म्हणून प्रयत्न न करता दुःख करीत बसणाऱ्यांना सुद्धा उपमा देताना सहज कुणीतरी म्हणजे 'तेलकरीन रडता म्हणून नालकरीन रडता' म्हणजे तेल काढणारी तेलीन नारळ घाण्यावर लावायला नाहीत म्हणून रडते तर घरात नारळ असून तेल नाही म्हणून नारळ असणारी रडते. 'दिसला मडा काय येती रडा' ही म्हणही त्यातलीच. संबंध नसताना, उठाठेव करणाऱ्याला 'देना नाय घेना आनी कंदिल लावन येना' प्रत्येक गोष्टीची वेळ ठरलेली असते हे सांगातना 'येळार येळ आनी शिमग्यार खेळ' ही म्हण तर वस्तूचा वापर व्यवस्थित झाला नाही तर ती बिघडते हे सांगताना खालील म्हणी वापरतात. 'सोळा हात लुगडा आनी अर्दा पाक्या उगडा' 'म्हाराची पालखी बगून बगून मोडली' 'रागानं केला रायता आनी दुस्म्नाक गावला आयता.'

नेहमीच्या वापरात बोलता बोलता अशा कितीतरी म्हणी बोलल्या जातात. पु.ल. देशपांडेंनी कोकणी माणसाचं वर्णन 'व्यक्ती आणि वल्लीत' केलं. तर मालवणी इरसाल माणसांचं वर्णन जर त्यांनी केलं असतं ना तर 'दुग्धशर्करायोग' आला असता. विसंगती नेमकी हेरावी तर अस्सल मालवणी माणसाने. कारण तर्काची विलक्षण बुद्धी त्यांच्या ठायी जात्याच असते. फक्त ती चांगल्या भाषेत न सांगता आपल्या शिवराळ मालवणी फटकळ (फाटक्या तोंडाने) शैलीत तो बिनदिक्कत सांगतो. इतक्या सहजपणे तो सांगतो की समोरच्याला काय वाटेल हा विषयच नसतो. कारण इथे पोटचे राखून ठेवायचे हा भागच नसतो. जे काही आहे ते इरसाल, रोखठोक आणि सडेतोड.

अथांग

✍..... भाग्यश्री शिवाजीराव देसाई (बी.एस्सी.भाग-२)

विश्व अनंत आहे, अथांग आहे. या विश्वाचा ठाव लागणे निदान माणसाला तरी अशक्य आहे. कितीही विज्ञान पुढे जावो आत्ता कुठे विश्वाचा एक अष्टमांश भागच माणसाला उलगडलेला असावा. अजूनही तो कितपत कळला आहे याबद्दल खुद्द शास्त्रज्ञानांही शंका आहे, कारण विश्वात विविध घडामोडी विश्वाच्या नियमाप्रमाणे घडत असतात. कधी त्या आपल्याला जाणवतात तर कधी नाही. न दिसणारे विश्व दिसणाऱ्या विश्वापेक्षा फार मोठे आहे. त्यामानाने अंतरिक्ष यानांच्या झेपा कमीच पडतात, दुर्बिणी थकतात. कुठला नवीन पदार्थ या विश्वात तयार होईल आणि कुठला पदार्थ नाहीसा होऊन तो पुन्हा नवे रुप धारण करेल ते सांगता येत नाही. अब्जावधी वर्षांचा हा विश्वाचा प्रवास अनाकलनीय आणि अथांग आहे. तरीही त्याच्या शोधाचा शोध घेणे हे मानवाचे विश्व कुतूहल निश्चितच वाखाणण्याजोगे आहे. या कुतूहलातूनच कलावंतांना विश्व कसे दिसते हे जाणून घेण्याची वेगळी जिज्ञासा असते. कलेच्या प्रतिभेचा पोत हा ज्याचा त्याचा भिन्न असतो. अवलोकन शक्तीही वेगवेगळ्या असतात. आपण त्यांना कितपत समजून घेतो हा खरा महत्वाचा प्रश्न असतो आणि तेच कलावंतांपुढे मोठे आव्हान असते.

कलावंतांचे मन विश्वाच्या शोधात नेमहीच रमते. ती त्याची जिज्ञासा ठरते. या जिज्ञासेला आकाश मदत करते. नक्षत्र त्याचे सोबती ठरतात. अंतरिक्षांमधील अवकाश त्याचे सोयरे बनतात. पृथ्वीच्या मातीतील निरनिराळी आश्चर्ये त्याला थक्क करतात. मग तो कधी डोंगरांशी मैत्री करतो तर कधी नद्यांना आपले मन मोकळे करुन दाखवितो. सप्तसागरांच्या पलीकडे असलेला अज्ञाताचा प्रदेश त्याला फिरावासा वाटतो. समुद्राच्या पोटात काय, काय दडलेले असते हे बघायला विज्ञान उत्सुक असते, परंतु समुद्राची अथांगता कलावंताना मोहिनी घालते. न मोजता येणारी प्रकाशाची घरे त्याला सुखवून जातात. वालूकामय प्रदेशाची अथांग वैराणता त्याला थक्क करते. हे सारे मिळून त्याला अथांगतेविषयी जाणून घ्यावेसे वाटते.

ज्याचा थांगपत्ता कधीही लागत नाही तरीही त्याच्याबद्दल कमालीची उत्सुकता प्रतिभावंताला सतत जागत ठेवते त्याला अथांग म्हणतात. आयुष्य कमी पडेल तरीही जे काय कळायला हवे ते कळणार नाही. ही प्रतिभेला जाणीव असूनही प्रतिभा सतत त्या ध्यासातून कलावंतांना अथांग करीत असते. त्याच्या जाणीवतेचे व्यापकपण वाढवित असते. कवीश्रेष्ठ कुसुमाग्रजांच्या दोन अप्रतिम ओळी आठवतात 'कालंबसाचे गर्वगीत' या कवितेत कुसुमाग्रज लिहितात, 'अनंत आमुची ध्येयासक्ती । अनंत अन् आशा, किनारा तुला पामराला ॥'

ही जगण्याची अथांगता मृत्यूवर मात करते. दुःखाला श्रीमंत करते, वेदनेला आयुष्याचा वेध देतो. जगण्याच्या वाटा दाखविते. वाटांमधून स्वतःच्या नव्या वाटा निर्माण होतात. वाटांवरती प्रश्नांचे वृक्ष तयार होतात. ते वृक्ष अनुभवाच्या सावल्या निर्माण करतात. त्याचा प्रवास पुढे चालूच असतो. प्रवासाला थकवा नसतो. प्रवास कधीही मैलांचे दगड मोजीत बसत नाही. प्रवास फक्त पुढे जाण्याचा ध्यास धरतो. ही अथांगता माणसाच्या जीवनाला जिद्दीचे अंगण देते. निष्ठेचे आभाळ देते. श्वासाला धीर देते. विश्व हा आपला 'गॉडफादर' मानते. तोच खरा आद्य गुरु आहे. तो आपल्याला सारे काही खुल्या मनाने शिकवितो. जन्म आणि मृत्यूच्या मनाला व्यापक करतो त्याला अथांग म्हणतात. क्षितिजांनी कधीही रजा घेतलेली नाही. आकाश कधीही झोपलेले नाही. सूर्याने कधीही मेडिकल रजा मागितलेली नाही, नदीने बोनससाठी आंदोलन केले नाही. कारण या साऱ्यांनी जपलेली अथांगता ही त्यांच्या चैतन्याची संजीवनी आहे.

'मी' पणा सोडून जो व्यापक मनाने विश्वाचा वेध

घेण्याचा सातत्याने प्रयत्न करतो, सृष्टीची कुतूहलाची नवनवी उद्याने धुंडाळतो, आयुष्याच्या नव्या पानांवर चांगल्या कृतींचे समास निर्माण करतो, सतत दुसऱ्यांसाठी झिजतो या सगळ्या अथांगतेच्या पणत्या आहेत. तुम्ही किती जगता याला महत्व नाही, तुमच्यातल्या कृतीची अथांगता किती आहे हे महत्वाचे असते. तेच तुमच्या जगण्याचे आधारकाडे असते. यातून तुमच्या जगण्याचा आलेख कधी उंचावतो आणि कधी खाली येतो. यामध्ये जो मनाचा तोल साधून अखंड काम करीत राहतो तो अथांग असतो. त्याच्या प्रतिभेला नवनवे धुमारे फुटतात. नवनव्या कल्पनांचे धबधबे त्याच्या मन पहाडातून खळाळतात. जगण्याचा नवा सूर्य तो होतो. प्रकाशाला मित्र मानून सोबत जातो. जीवनाला नव्याने सामोरा जातो.

सागराची अथांगता मानवी मनाला सभ्यता शिकविते. या अथांगतेच्या मंथनातून मौलिक रत्नेही बाहेर पडतत. पण कधी कधी अन्यायाचे हलाहल विषही पचवावे लागते. समुद्र कितीही उधाणलेला असो, त्याच्या सुनामी लाटा कितीही उंच आदळो, परंतु तो त्याच्या मर्यादेच्या काठांशी नेहमी इमान राखतो त्याप्रमाणे जशी मनाची अथांगता ज्याला अनुभवता येते तो आपली सभ्यता आणि सुसंस्कृतपणा आपला श्वासोच्छवास मानतो.

अथांगतेतून बरेच काही घेण्यासारखे असते. सृष्टीची विराटता अथांगतेतून अनुभवावी लागते. याला विश्वरुप दर्शन म्हणतात. हाच खरा जीवनयोग आहे. जन्माला येण्याचे सार्थक यात आहे नाहीतर क्षूद्र किडेमकोडे चिखल निर्माण करुन वळवळत राहतात व तिथेच संपतात. पण जगण्याच्या ध्यासातून जो जगण्याला सुंदर करुन दाखवितो, जगण्याची सत्यता पडताळून पाहतो आणि आपल्या कृतीला जो शिवत्व देतो त्या अथांगतेला सत्यम, शिवम, सुंदरम म्हणतात.

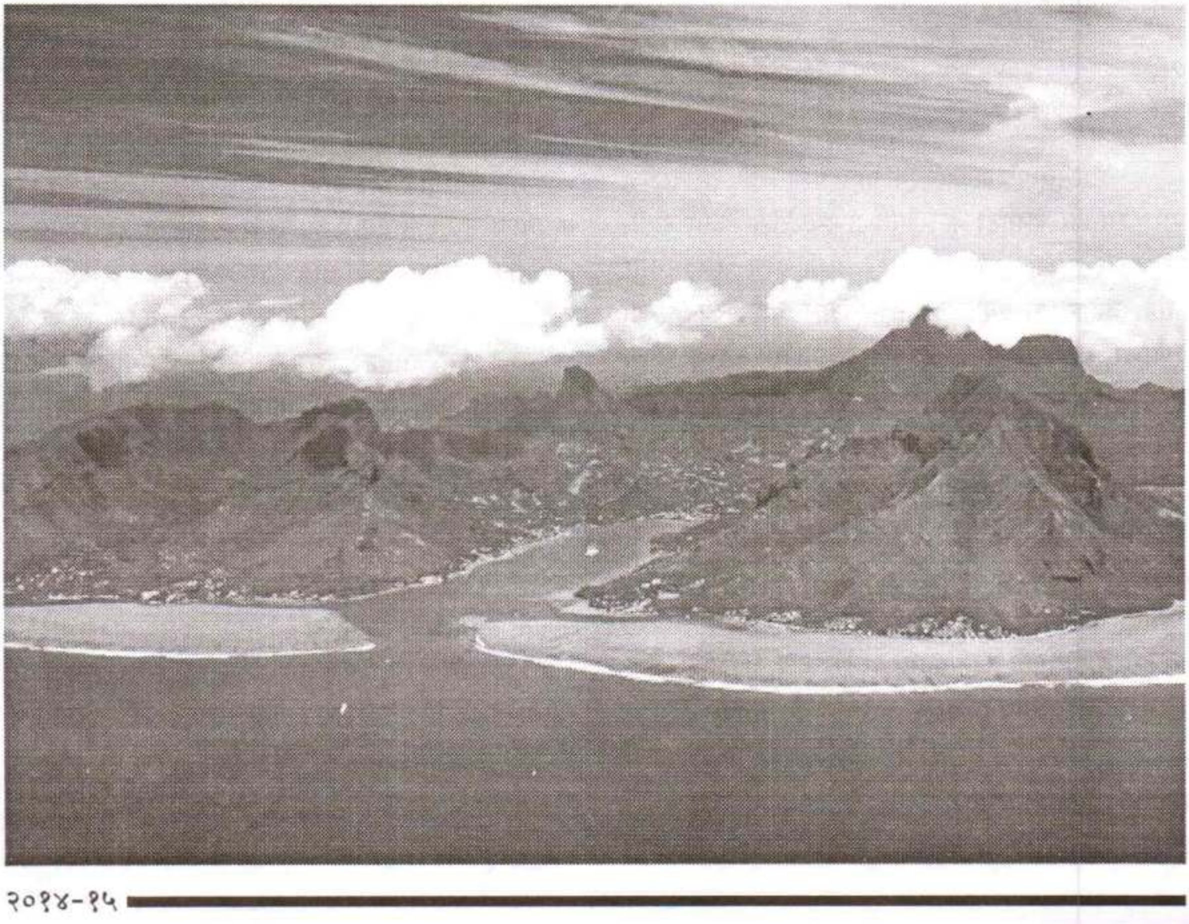

आजच्या तरुण पिढीपुढील आव्हाने

✍..... अजित रघुनाथ पाटील (बी.एस्सी.भाग-२)

भारतासमोर बरेच प्रश्न उभे आहेत. दहशतवाद हा भारतासमोरील गंभीर प्रश्न आहे. आजपर्यंत आपण दहशतवादाची चुकीची संकल्पना करुन घेतली आहे. प्रचंड जाळपोळ, खून, कत्तली, बॉम्बस्फोट करणे म्हणजे दहशतवाद नाही तर समोर घडणारा अन्याय, अत्याचार पाहून माणसाच्या रक्ताला फुटणारी उकळी थंडावणे, अन्याय करणाऱ्यांबाबत मनात भीती बाळगणं, लढण्यापूर्वीच शस्त्र खाली टाकणं, अन्यायाचा प्रतिकार न करणे म्हणजे दहशतवाद होय.

भारताची अवस्था आज एका खेळासारखी झाली आहे. स्वतःला शांतीदूत म्हणून घेणाऱ्या आणि जागतिक स्तरावर नैतिक भूमिका उंचावण्यासाठी हातातील शस्त्रे टाकून डोळ्यावर पळपुट्या सहनशितलतेची पट्टी बांधलेला भारत हा आज जगातल्या लहान राष्ट्रासाठी चेष्टेचा विषय बनला आहे.

भारतासमोर बेकारी एक मोठा प्रश्न आहे. तरीदेखील भारत सरकार यासाठी कुठल्याच उपाययोजना करत नाही. या बेकार तरुणांनी काय करावे? असा प्रश्न भारतासमोर आहे. बेकारी हा एक सर्वभक्षक राक्षस आहे. व्यक्तींच्या गुणांचा, आशा-आकांक्षांचा, स्वप्नांचा आणि भावी जीवनाचा घास घेणारा क्रूर राक्षस आहे. बेकारीमुळे राष्ट्राचे तारुण्य सुकून जाते. ऐन तारुण्याच्या उंबरठ्यावर जीवनरुपी आकाशात उड्डाण करण्यासाठी पंख कापून सोडले जाते. बेकारीमुळे पंख कापलेल्या पाखरासारखा दीनवाणा झालेला तरुण कोणते पराक्रम करणार, कोणते साहस करणार, कोणती कर्तव्ये पार पाडणार?

बेकारीमुळे काय करावे आणि काय करु नये. अशा परिस्थितीत असताना तरुण व्यसनाकडे वळतो, त्याची मानसिकता बिघडते, तो खचून जातो, त्याची गरिबी त्याला सतावते. मित्रहो, मोठ्या व्यक्तींचे अनुकरण लहान मुले करत असतात. म्हणून तरुणांनी खचून न जाता आपल्या थोर नेत्यांचा आदर्श जपला पाहिजे, आपली हिम्मत कायम ठेवली पाहिजे.

"हिम्मत बुलंद है हमारी, पत्थर की जान रखते है,
पैरोंतले जमीं तो क्या, हम आसमाँ भी रखते है॥"

असे म्हणणाऱ्या युवकांची भारताला गरज आहे. टीचभर पोटाच्या खळगीसाठी शेतामध्ये राबणाऱ्या त्या मायबापाला हे माहित नसतं की शाळेत जाणारा माझा मुलगा खिशात रत्ना, बाबा, माणिकचंद, गोवा, बिडी, सिगारेट यांच्या पुड्या आणि पाकिटे ठेवतो. हे सर्व त्याच्या आरोग्याच्या दृष्टीने घातक आहे. ही बाब लक्षात घेऊन हे व्यसन टाळण्याचे आव्हान आजच्या तरुणांनी स्वीकारावं आणि 'ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षणप्रसार' असे म्हणणाऱ्या बापूजी साळुंखे यांचं स्वप्न पूर्ण करावं.

अंधश्रद्धा आणि निरक्षरता हे आजच्या युवकांपुढील आव्हान आहे. आपल्या भारतात अंधश्रद्धा आणि निरक्षरता फार मोठ्या प्रमाणावर आहे. अंधश्रद्धेसाठी लोक नको ते करायला तयार होतात. आजच्या समाजात स्त्रीला तुच्छ लेखतात. त्यांच्यावर अन्याय होत आहे. त्या स्त्रियांनी कसं जगायचं हा प्रश्न आजच्या तरुणींना केला आहे. ती म्हणते,

"सांगा कसं जगायचं, कण्हत-कण्हत की गाणं म्हणत
वाटेवरती फुलं वेचत की, काट्यावरती दुःख झेलत"

आजची परकीय फॅशन देखील युवा पिढी पुढील आव्हान आहे. फॅशन म्हणजे तरी काय, फॅशन म्हणजे चालू वर्तन प्रकार होय. फॅशन कशासाठी करायची तर आपलं रुप सुंदर दिसावे. पाहणाऱ्यांसाठी मोहक व आकर्षक वाटावे. निसर्गाकडून आपल्याला मर्यादित सुंदरता लाभलेली आहे. पण स्त्रीने आपली मर्यादा ओलांडून फॅशन केली तर त्याचा उलट परिणाम दिसून येतो. रेखीव आणि रंगतदार कपड्यांनी शरीर आकर्षक करुन दाखवण्यासाठी आजची तरुण युवती जीन्स पॅन्ट, टी शर्ट अशा प्रकारचे परदेशी कपडे घालून मिरवत आहे. पण भारतीय फॅशनमध्ये स्त्री जेवढी

शोभून दिसते, तेवढी अन्य कुठल्याही फॅशनमध्ये दिसत नाही. म्हणून तिला सांगावसं वाटतं

"तुझ्या भारतीय वेषात जी सादगी आहे,
ती टी-शर्ट घालण्यात नाही
तू तशीच रहा, बदलून चालणार नाही..."

एकीकडे दहशतवाद, बेकारी, व्यसनाधीनता, अंधश्रद्धा आहे तर दुसरीकडे भारताची लोकसंख्या भरपूर प्रमाणात वाढत आहे. या लोकसंख्येमुळे तरुणांची प्रगती होत आहे. लोकांना राहण्यासाठी जमीन अपुरी पडत आहे. गरिबी वाढत आहे, प्रदूषण वाढत आहे. 'मुले म्हणजे देवाघरची फुले' असं म्हणून पाहिजे तेवढी होऊ द्या, असं म्हणतात. त्यामुळे लोकसंख्या एक समस्या होऊन बसली आहे. आपले पूर्वज सांगून गेले की, तुम्ही लोकसंख्येला आळा घातला पाहिजे. देशाच्या सीमेवर उभे राहणाऱ्या सैनिकाला शरीरसंपत्तीचे महत्व विचारा. लोकसंख्येमुळे आरोग्याच्या सुखसुविधा मिळत नाही. देशाला आपली गरज कधी भासेल सांगता येत नाही आणि असंही म्हणतात की, या जगामध्ये अशक्य काहीच नाही म्हणून सांगावसं वाटतं की,

"मौत का बेहरम, इतिहास बदल सकता है ।
पाप का पुण्य में, विश्वास बदल सकता है ।
अगर अपने बाहो पर विश्वास हो तो,
यह तो धरती है, आंसमाँ भी बदल सकता है।"

मित्रहो, पर्यावरण संवर्धन देखील एक आव्हान होऊन बसले आहे. पर्यावरणाचा समतोल ढासळला तर मानवजात नष्ट होईल. यासाठी आपण निसर्गाशी मैत्री केली पाहिजे. पशू-पक्षी यांच्यावर प्रेम केले पाहिजे. नव-नवी झाडे लावली पाहिजेत, व पर्यावरणाचे संवर्धन केले पाहिजे. यासाठी आपण अशी प्रतिज्ञा करुया की,

"वृक्ष मी तोडंणार नाही, जमीन उजाड करणार नाही,
नवी नवी रोपं लावीन, हरितक्रांती घडवून आणीन"

मित्रहो, ही सर्व आव्हाने पेलण्यासाठी आजचा तरुण खडबडून जागा झाला पाहिजे. म्हणून मला या तरुणांना एक संदेश द्यावासा वाटतो की,

"उठ तरुणा, जागा हो, गरज आहे काळाची
"

आई थोर तुझे उपकार

..... अजित रघुनाथ पाटील (बी.एस्सी.भाग-२)

तुझे उपकार आई ध्यानात येती
ध्यानात येती आई ध्यानात येती
तुझे उपकार ध्यानात येती ॥

त्रास सोशिला तू आई नऊ महिन्यांचा
पाळणा केला तू हाताचा
दिप केला तू आई नयनाचा

आईला छळता मूर्ख म्हणावे
आईविना जीवन व्यर्थ जगावे
तुझी मुर्ती कोरुनी आई हृदयी बसवावी

आईच्या नावाला उपमा कशाची
आईपुढे किंमत शून्य जगाची
तुझ्यासाठी आई हा देह विसरावा

पैसा

✍..... समिता चंद्रकांत नौकुडकर (बी.कॉम.भाग-३)

होय, मीच तो ! तुमचं आयुष्य कसं जावं हे ठरवणारा, तुम्ही काय खावं, काय प्यावं आणि काय ल्यावं हे ठरवणारा. फक्त तुम्हीच नाही तर संपूर्ण जगानं कसं जगावं हे ठरवणारा. मी प्रसन्न तर सगळं जग तुमच्या मुठीत असेल आणि मी जर का तुमच्याकडे पाठ फिरवली तर जग तुमच्या छाताडावर नाचेल, तुम्हाला जीणं नकोसं करेल. मी कोणी देव नाही की कोणती अमानवी शक्ती नाही. तसं पहायला गेलं तर मी आहे एक कागदाचा कपटा, धातूचा तुकडा, असा तुकडा ज्यानं आजवर उभ्या आयुष्यात कधी केराची टोपली पाहिली नाही

''ना बीबी ना बच्चा, ना बाप बडा ना भैया,
the whole thing is that रे भैया
सबसे बडा रुपैया।''

यदा कदाचित पैसा बोलू लागला तर नक्की असाच असेल त्याचा अर्विभाव नाही का? यात गैर तरी काय आहे म्हणा. नाहीतरी आज हे जग पैशाच्याच तालावर नाचतंय ना. तुम्हाला माहिती असेल हा पैसा अस्तित्वात येण्याआधी वस्तू विनिमय पद्धत म्हणजेच 'Barter System' व्यवहारात होती तेव्हा अगदी बायकांच्या बदल्यात उंट असे सुद्धा सौदे व्हायचे पण नंतर नंतर त्यातील अपूर्णतः जाणवायला लागली. म्हणजे समजा की, पाच पोती गहू एका गायीच्या मोबदल्यात मिळतात आणि तुम्हाला जर एकच पोतं गहू घ्यायचं असेल तर गाईचा पाचवा हिस्सा मोबदला म्हणून कसा देणार? म्हणून नंतरच्या काळात साधारणतः इ.सन पूर्व ८०० वर्षापूर्वी चलन ही संकल्पना अस्तित्वात आली.

पण अगदी अल्पावधीतच लोकप्रिय झाली. लोकप्रिय झाली म्हणण्यापेक्षा लोकांना ती करुन घ्यावीच लागली. कारण, शेवटी 'दाम करी काम' म्हणतात ते काही खोटं नाही. त्यावेळचे चलन हे धातू, दगड इ. पासून बनवलेलं असायचं. पण पहिलं कागदी चलन इ.सन ६ व्या शतकात चीनमध्ये तयार केलं गेलं. ते निर्माण करणाऱ्या राजावर त्याच्या काही मंत्र्यांनी टिकाही केली की, काय हा चिटोरा, कोण हे जपणार? वगैरे वगैरे. पण त्यावर त्या राजाने सडेतोड उत्तर आपल्या मंत्र्यांना दिलं.

एकदा ते चलन अस्तित्वात आल्यानंतर त्या टिकाकारांना घेऊन तो राजा गच्चीत गेला आणि बऱ्याच कागदी नोटा खाली रस्त्यावर टाकल्या. त्या नोटा जसजशा खाली येऊ लागल्या, 'काय विचारता माणसांची गर्दी, तुटून पडली हो त्यावर,' असा हा पैशाचा महिमा.

कालांतराने हा पैसा इतका महत्वाचा झाला की लोक पैसा खावू लागले. अतिशयोक्ती नाही पण माणसाने शब्दशः

पैसा खाल्ला आहे. जेव्हा काही देशात चामड्याची नाणी तयार केली जात असायची तेव्हा एकदा पडलेल्या भीषण दुष्काळात पोटाची आग विझवण्यासाठी ती चामड्याची नाणी लोकांनी खाल्ली असं इतिहास सांगतो. आणि तो वारसा भिन्न भिन्न प्रकारे जपला नाही तर तो 'माणूस' कसला. फक्त हल्ली या सभ्यतेच्या युगात या पैसा खाण्याला अगदी गुळगुळीत नावं दिली आहेत. चहापाणी, हफ्ता, प्रेमाची भेट, टेबला खालचे व्यवहार नी काय काय.

माणसं पैसा खातात असं मी म्हणाले खरं पण काय बिशाद आहे माणसाची पैसा खायची? पैसा आता एवढा मोठा झालाय की त्यानंच माणसाला खाऊन टाकलय. पर्यायच नाही माणसाकडे दुसरा. पैसा हा मिळवावाच लागतो. पैशाची किंमत न जाणणारा या जगात दोनच नावांनी ओळखला जातो. एक तर बेजबाबदार नाहीतर विरक्त.

मला एक सांगा. या पैशाला इतका मोठा केला कुणी. माणसानेच की, तेही का माहिती आहे, भीतीमुळे! होय. भीतीमुळे. भीती, या वितभर पोटाची. भीती, आपल्या कौटुंबिक जबाबदारीची. भीती, मृत्युची आणि या समाजाची. पोटाची भूक भागवायची आहे, टाक पैसा. पोराबाळांना वाढवायचं आहे, टाक पैसा. आजारातून मुक्त व्हायचं आहे, टाक पैसा. इथे पैसा तिथे पैसा जिकडे तिकडे पैसाच पैसा करत वणवणं करतो. पै-पै जोडत साठवत राहतो आणि एक दिवस तो साठवलेला सगळाच पैसा सोडून एकटाच निघून जातो. कळतंय पण वळत नाही, दिसतंय पण पैशाची गुलामी सोडवत नाही.

पैशाला एकदा मोठं म्हणलं नी मानलं की मग आयुष्यभर तसंच वागावं लागतं. कारण, पैसा असेल तर समाजात प्रतिष्ठा. जेवढा पैसा मोठा तेवढी प्रतिष्ठा मोठी. आता प्रतिष्ठा पाहिजे मग नुसतं पैसाच असून चालत नाही. तशी अत्याधुनिक उच्च राहणी पाहिजे. मग त्यासाठी नवनवीन वस्तू, नवनवीन उत्पादने हवीत म्हणजे मागणी वाढली. मागणी वाढली की पुरवठ्यात वाढ व्हायलाच हवी. त्यामुळे मग कारखाने, उद्योगधंदे उभारणं ही आलंच. त्यासाठी भांडवल लागणं क्रमप्राप्त. मग भांडवलदार पैशाला पैसाच जोडतो. हे तत्त्व अगदी ध्यानात ठेवून भांडवल घालणार नी मग पैसा ओढण्यासाठी मजुरांना पिळवटून काढणार. माणूस माणसाला पिळणार, माणूस माणसाचं शोषण करणार कारण, 'सबसे बडा रुपैय्या.'

सुखी सगळ्यांनाच व्हायचं असतं. मग सुख म्हणजे नेमकं काय? तर आजच्या समाजाच्या कल्पनेनुसार सुख म्हणजे स्वतःची घरं, गाड्या अत्याधुनिक वस्तू, कपडालत्ता, जडजवाहिरे वगैरे वगैरे. मग ज्यांच्याकडे हे आहे आणि ज्यांच्याकडे हे नाही त्यांच्यात फरक काय? दोघेही माणसंच. दोघेही काम करतात पण फरक फक्त एकच तो म्हणजे पैसा. त्यामुळे माणसाच्या डोक्यात एकच विचार बसतो सुख हवं असेल तर पैसा हा असलाच पाहिजे आणि तोही जास्तीत जास्त. मग या पैशाला प्रसन्न करण्यासाठी सुरु होतात अथक प्रयत्न. तो सरळ मार्गाने मिळत नाही म्हटल्यावर कशाकशाची आहुती दिली जाते. कष्टाची, आरोग्याची, नात्यांची, नीतीमूल्यांची आणि शेवटी माणुसकीचीही.

या पैशाच्या मोठेपणामुळे पडतात खून नी दरोडे, या पैशाच्याच मोठेपणामुळे म्हाताऱ्या आई-बापाची वाटू लागते अडगळ. या पैशापायीच तुटतो घरातला संवाद आणि उद्ध्वस्त होतात कितीतरी संसार, याच पैशाच्या मोहापायी लागतात माणसां-माणसांत झुंजी, या पैशाचच नादी लागून राज्यकर्ते करतात जनतेकडे दुर्लक्ष, भ्रष्टाचाराने देश सरा पोखरलाय. हा भ्रष्टाचार म्हणजे दुसरं काय? पैशाचा हव्यासव

ना. लालदिव्याच्या गाडीपासून ते साध्या हातगाडीवाल्यापर्यंत सर्वजण सर्रास भ्रष्टाचार करतात. हेच या पैशाच्या मोठेपणाचे परिणाम.

वितभर पोटासाठी माणूस झगडतो. हवं ते मिळू लागलं की आपली मूळची गरजच विसरतो. चैन ही गरज केव्हा बनून जाते समजतही नाही हो. आपला हाच का हो तो समाज जिथे 'अतिथि देवो भवः' असं म्हटलं जाई आणि मानलं ही जाई. खंडीभर पैशाला लाथाडूनही राष्ट्राशी इमान राखला जाई. तहानलेल्याला पाणी, भुकेलेल्याला विनामूल्य अन्न देण्यात पुण्य मानलं जाई. दोन वेळचं पुरेसं अन्न, ल्यायला पुरेसे कपडे, आश्रयाला छोटसं घरकुल मिळालं की पोराबाळात माणसाचं मन रमे. पण आजचा आपला हा समाज किती धावतोय आणि किती धावणारय अजून भविष्याच्या भविष्याची तरतूद करता करता टिचून-टिचून चाललाय माणूस. पूर्वी माणसासाठी पैसा होता. आता फक्त पैशासाठीच माणूस उरलाय का हो? 'माणसा रे माणसा कोण होतास तू काय झालास तू'

देव माणसाचा पिता देवच त्याची आई
जन्माला घालताना मात्र केली थोडी घाई
चालायला शिकवलं, पळायला शिकवलं
पण थांबायचं कुठं हे शिकवलंच नाही.
पळता-पळता दम खुंटला, अहो आयुष्य गेलं संपून
एक पडला, दुसरा खचला
तरी तिसरा धावतोयच की हो जीव तोडून
चैनीची पुटं चढलेला गरजेचा बोजा घेऊन
चालणाऱ्यांच्या वेदनांना काय तोटा
वेगाच्या वेगवान स्पर्धेत पैसा झाला मोठा
नी माणूस मात्र ठरला हो खोटा!

पैसा नाचवतोय नी माणूस नाचतोय. अरे आपला स्वतंत्र बाणा आणि स्वाभिमानी कणा गेला तरी कुठे? आयुष्यभर पैशाच्या मागे धावण्यापेक्षा थोडंसं मागे वळून पाहूया. आठवणीचं सुख अनुभवायला पैसा नाही लागत राव. लहानपणी मित्रांशी खेळून नवीकोरी कपडे खराब करण्याचा आनंद ब्रॅण्डेड वस्तूतून मिळणाऱ्या आनंदापेक्षा अधिक स्वस्त आणि मस्त होता ना.

दोस्त हो, आपलं उभं आयुष्य अजून समोर आहे ते पैशासाठी नको माणसांसाठी जगूयात ना.

आयुष्याच्या संध्याकाळी,
सुखामागे धावताना, सुख हुल देत गेलं
मला जगायचं जगायचं म्हणताना
जगायचंच राहून गेलं.

अशी म्हणण्याची वेळ तुमच्या आमच्यावर येऊ नये म्हणून एकच सदिच्छा करते, 'पैसा जरुर मोठा होवो, पण तुमच्या आमच्या पैक्षा नाही.'

आकांक्षापुढती गगन ठेंगणे

✍..... आरती सखाराम कासारकर (बी.ए.भाग-३)

सुनिता विल्यम्स, स्वप्ने प्रत्यक्षात आणण्यासाठी नेटाने प्रयत्न करणाऱ्या आणि स्वप्नपूर्तीचा निखळ आनंद उपभोगणाऱ्या नव्या पिढीची प्रतिनिधी. आंतरराष्ट्रीय अवकाशस्थानकात सहा महिने राहणे हेच एक साहस असते. त्यासाठी विलक्षण मानसिक व शारीरिक बळ कमवावे लागते. सुनिताने ते प्रयत्नपूर्वक कमविले. ही साधनाही खडतर आणि धैर्याची कसोटी पाहणारी असते. अतिशय काटेकोर आणि शिस्तशीर जीवन अनेक वर्षे जगावे लागते. टोकाच्या शारीरिक व मानसिक कसोट्यांना तोंड द्यावे लागते, स्वप्ने पाहणे सोपे असते; पण स्वप्नपूर्तीची तपश्चर्या अतिशय अवघड असते. या अर्थाने सुनिता विल्यम्स 'सेलिब्रेटी' असते. केवळ भारतातल्याच नव्हे तर जगभरातल्या स्वप्ने पाहणाऱ्या असंख्य तरुण मुलांमुलींची ती रोल मॉडेल असते.

अंतराळात सर्वाधिक काळ रहाण्याचा विक्रम करणाऱ्या सुनिता विल्यम्सने अंतराळ सफरीचे स्वप्न वास्तवात आणले... खडतर, अथक प्रयत्नांनिशी... भारताशी तिचे आंतरिक नाते आहे. मूळचे अहमदाबादचे रहिवासी डॉ. दिपक पंड्या यांची ती कन्या. सुनिताचा जन्म १९ सप्टेंबरमध्ये १९६५ रोजी ओकिओतील युक्लिड इथे झाला.

तिची आजवरची वाटचाल खरोखरच थक्क करणारी आहे. लहानपणापासून खेळाची विलक्षण आवड असल्याने संधी मिळेल तिथे ती खेळात रममाण व्हायची. लहानपणी मनसोक्त खेळायला मिळणे, हे तंदुरुस्तीसाठी आवश्यक असते; तेवढेच ते आयुष्यात यशस्वी होण्यासाठीही आवश्यक असते. या वास्तवाची पुरेशी जाण असणाऱ्या आई-वडिलांनी सुनिताच्या स्वप्नांना भक्कम आधार दिला. विमानातून हवेत भरारी घेण्याची आकांक्षा असो, वा थेट समुद्राचा तळ गाठून तेथील प्राणीजीवनाचा अभ्यास करण्याची इच्छा असो. सुनिताने नेहमीच भव्य स्वप्ने पाहिली आणि ती प्रत्यक्षात आणण्यासाठी अविरत प्रयत्न केले.

मॅसेच्युसेटसमधून सुनिताने शालेय शिक्षण पूर्ण केलं. अमेरिकेच्या नेव्हल ॲकॅडमीमधून तिने प्रथम फिजिकल सायन्स मध्ये पदवी घेतली. मग फ्लोरिडा इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजितून अभियांत्रिकी व्यवस्थापनामध्ये पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केले. वयाच्या बाविसाव्य वर्षी सुनिता अमेरिकी नौदलात टेक्नॉलॉजीतून अभियांत्रिकी व्यवस्थापनामध्ये पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केले. वयाच्या बाविसाव्या वर्षी सुनिता अमेरिकी नौदलात 'इनसाईन' म्हणून दाखल झाली. त्यानंतर तिने मागे वळून पाहिलेच नाही. सहा महिने नेव्हल कोस्टल सिस्टम कमांडमध्ये काम केल्यानंतर तिला बेसिक ड्रायव्हिंग ऑफिसर हे पद मिळाले. नंतर ती नौदलाच्या हवाई तुकडीत दाखल झाली. नौदलाच्या वैमानिक प्रशिक्षण संस्थेत सुनिताने आपले वेगळेपण सिद्ध केले. स्क्वॉड्रन सेफ्टी ऑफिसर, नेव्हल टेस्ट पायलट स्कूलमध्ये रोटरी विंग डिपार्टमेंटमध्ये इन्स्ट्रक्टर, सेफ्टी ऑफिसर अशा अनेक जबाबदाऱ्या तिने यशस्वीपणे सांभाळल्या. आता तिला अमेरिकी नौदलात कॅप्टनचा हुद्दा आहे.

महत्वाच्या जबाबदाऱ्या आणि तीसहून अधिक वेगवेगळ्या बनावटींची विमाने चालविण्याचा ३००० तासांचा अनुभव घेऊन सुनिता जून १९९८ मध्ये नासा या जगप्रसिद्ध अमेरिकी अंतराळ संशोधन संस्थेत दाखल झाली.

९ डिसेंबर, २००६ हा दिवस सुनिताच्या आयुष्यातला महत्वाचा ठरला. डिस्कव्हरी या स्पेस शटलमधून सुनिताने आपला पहिला अंतराळ प्रवास केला. पुढच्या प्रवासात 'मी स्पेसशीपचा कंट्रोल घेतला आहे' हे तिचे शब्द त्यावेळी जगाच्या वेगवेगळ्या भागांतून सुनिताच्या क्रामगिरीकडे डोळे लावून बसलेल्या शास्त्रज्ञांना दिलासा देणारे ठरले. जगभरातल्या अंतराळ शास्त्रज्ञांनी तिच्या क्षमतांवर विश्वास टाकला होता. या विश्वासामागे होते सुनिताचे अथक परिश्रम.

अवकाशभरारीचे वेड असलेल्या सुनिता विल्यम्सने अवकाशात सर्वाधिक काळ चालून पेगी व्हिटसन यांचा विक्रम मोडला. तेव्हा त्यांनी 'अशीच पुढे जात रहा' अशा शब्दांत सुनिताचे अभिनंदन केले. आंतरराष्ट्रीय अवकाश स्थानकाच्या दुरुस्तीसाठी सुनिता आणि तिचा जपानी सहकारी अहिहिको होशिदे यांनी तब्बल सहा तास २८ मिनिटे 'स्पेस वॉक' केला. विशेष म्हणजे, पेगीने सहाव्या 'स्पेस वॉक' मध्ये विक्रम प्रस्थापित केला होता व सुनितानेही आपल्या सहाव्याच 'स्पेस वॉक' मध्ये तो मोडित काढला.

सुनिताच्या विक्रमाची मातब्बरी जेवढी आहे, तेवढीच तिच्यातली ही नम्रता वाखाणण्याजोगी आहे. एखाद्या व्यक्तीच्या यशाची खूण जशी पराक्रमात सापडते, तेवढीच ती यश किंवा अपयश पचविण्याच्या क्षमतेतही दिसते. अंतरांळ क्षेत्रातील आपल्या वाटचालीच्या प्रत्येक टप्प्यावर सुनिताने हे दाखवून दिले आहे. माघार घेण्याऐवजी प्रश्न सोडवण्याचा प्रयत्न करण्याचा आणि सातत्याने नव्या संकल्पनांचा विचार करा, असाच सल्ला ती आपल्या तरुण चाहत्यांना देते. आपला 'अवकाश' मिळविण्यासाठी आपल्या देशातील बहुतांश स्त्रियांना आजही प्रत्येक टप्प्यावर झगडावे लागते. त्यामुळेच अंतराळात भरारी घेणाऱ्या सुनिता विल्यम्सचे या 'अर्ध्या आकाशा'ला प्रेरित करण्याचे महत्व असाधारण आहे. त्यामागील झपाटलेपण अनेकांच्या मनात नव्या प्रेरणा रुजवेल म्हणूनच तिच्या विक्रमाचे मोल मोठे आहे.

इंदिरा गांधी

✍..... भाग्यश्री शिवाजीराव देसाई (बी.एस्सी.भाग-२)

इंदिरा गांधी यांचा जन्म हा एका थोर घराण्यामध्ये १९१७ साली झाला. या देशाला स्वातंत्र्य मिळूवन देण्यासाठी ज्यांनी आपले सर्वस्व पणाला लावले अशा थोर विभूतींमध्ये पंडित जवाहरलाल नेहरु हे एक होते. बालवयामध्ये इंदिरांच्यावर पंडीत नेहरुंचे अतिशय उत्तम प्रकारचे संस्कार झाले. त्या जन्माला आल्यानंतर घरची परिस्थिती अतिशय श्रीमंतीची असताना देखील त्या परिस्थितीचा उपभोग त्यांना घेता आला नाही. जवाहरलाल नेहरुंना वारंवार होणाऱ्या तुरुंगवासामुळे बालवयात त्यांना पुरेसा वडिलांचा सहवास लाभला नाही.

ज्या बालवयात भातुकलीचे खेळ खेळायला हवे होते, मौजमजा करायला हवी होती त्या वयात त्यांना स्वातंत्र्यप्रेमाचे धडे शिकायला मिळाले. तुरुंगवास असताना नेहरुजींनी छोट्या इंदिरेला लिहिलेली पत्रे वाचण्यासारखी असत. त्यातूनच त्यांना देशभक्तीची आवड निर्माण झाली. या भातरमातेला स्वतंत्र करण्यासाठी ज्या ज्या वीरांनी जो जो त्याग केला, आपले सर्वस्व पणाला लावले अशा थोर देशभक्तांचा ठसा लहाणपणीच त्यांच्या मनात रुजला गेला. देशप्रेमाने नेहमी नेहरूंचे मन भारावून जायचे. त्या काळात देश स्वतंत्र करण्यासाठी जे जहाल मतवादी नेते होऊन गेले त्यामध्ये सुभाषचंद्र बोस, लाला लजपतराय, लोकमान्य टिळक, स्वातंत्र्यवीर सावरकर, भगतसिंग, राजगुरु, सुखदेव, वासुदेव बळवंत फडके इत्यादी वीरांची मोठी नामावली पहायला मिळते. या सर्व देशभक्तांचा इंदिराजींच्या व्यक्तीमत्वावर प्रभाव पडला होता. पण याहीपेक्षा अधिक प्रभाव पडला होता तो म्हणजे अहिंसेच्या मार्गाने या देशाला स्वातंत्र्य मिळवून देणाऱ्या, सत्य, अहिंसा, स्वावलंबन यांचा पुरस्कार करणाऱ्या पितामह महात्मा गांधी यांचा.

इंदिराजींना बालवयामध्येच महात्मा गाधींचा सहवास लाभला. त्यांचे पिता जवाहरलालजी यांचे समवेत, तसेच महात्मा गांधी यांच्याबरोबर त्यांनी अनेक चळवळीमध्ये हिरीरीने भाग घेतला. किशोरवयातच दांडी यात्रा, मिठाचा सत्याग्रह यासारख्या अनेक आंदोलनामध्ये त्यांनी शेकडो मैलांचा प्रवास करुन भाग घेतला. देशाभिमान काय असतो व त्यासाठी आपल्या सर्वस्वाचा त्याग करुन प्रसंगी आपल्या घरावर तुळशीपत्र ठेवून आपली भारतमाता स्वतंत्र करण्यासाठी अनेक देशवासीयांनी आपल्या जीवनाची कशी होळी केली ते त्यांनी जवळून पाहिले त्यामुळे घरची परिस्थिती श्रीमंतीची असताना देखील सर्व भौतिक सुखांचा त्याग करुन आपल्या कमीतकमी गरजा ठेऊन, एका तपस्व्याचे जीवन जगण्याचा मंत्र त्यांना महात्मा गांधी यांच्या सहवासाने लाभला. महात्मा गांधी यांच्या नेतृत्वाखाली या देशामध्ये अनेक आंदोलने करण्यात आली त्यामध्ये असहकाराची चळवळ, परदेशी मालावर बहिष्कार, स्वदेशीचा मूलमंत्र इत्यादी आंदोलने या देशातील लाखो लोकांनी केली आणि नाईलाजाने या देशाला ब्रिटीशांना स्वातंत्र्य द्यावे लागले आणि या सर्व चळवळींमध्ये चिमुकल्या इंदिरा गांधींनी सहभाग घेतला होता.

भारत देश हा विभिन्न जाती, धर्म व प्रातांनी विभागला आहे. या देशाची घटना स्वातंत्र्य, समता, बंधुता असून या देशामध्ये प्रत्येकाला आपल्या धर्माप्रमाणे, रीतीरिवाजाप्रमाणे वागण्याचा, जगण्याचा अधिकार आहे. 'विविधतेमध्ये एकता' हे आपल्या देशाचे वेगळेपण आहे. कै. पंडीत जवाहरलाल नेहरु या देशाचे पहिले पंतप्रधान झाले. त्यांनी अल्पावधीमध्येच या देशाला प्रगतीपथावर

नेण्यासाठी, लोकशाहीचा पाया भक्कम करण्यासाठी अथक प्रयत्न केले, मोठ्या धरणांच्या माध्यमातून या देशातील जास्तीतजास्त जमीन ओलिताखाली आणण्यासाठी भाक्रा नानगलसारखे प्रकल्प उभे केले. या देशामध्ये हरितक्रांती झाली व अन्नधान्याच्या बाबतीत हा देश स्वयंपूर्ण बनला.द या देशाची औद्योगिक प्रगती करण्यासाठी मोठमोठे औद्योगिक प्रकल्प देशामध्ये सार्वजनिक क्षेत्रांमध्ये विकसित केले. पंचवार्षिक योजनेच्या माध्यमातून कृषी, औद्योगिक व व्यापार या सर्व क्षेत्रांमध्ये आमूलाग्र अशी प्रगती करण्यात आली व आपला देश सर्व बाबतीत संपन्न व सक्षम झाला.

कै. पंडीत नेहरु यांचे अल्पशा आजाराने निधन झालेनंतर या देशाचे पंतप्रधान लाल बहादूर शास्त्री झाले, ते एक प्रखर गांधीवादी, गांधीभक्त होते. त्यांनी अल्पावधीमध्येच या देशाचा कार्यभार उत्तम प्रकारे सांभाळला त्यांच्यानंतर इंदिरा गांधी या देशाच्या पंतप्रधान झाल्या. अफाट कर्तृत्व व प्रगल्भ अशी विचारसरणी असणाऱ्या इंदिरा गांधी यांनी या देशाची सूत्रे हाती घेतल्यानंतर आंतरराष्ट्रीय राजकारणामध्ये देखील भारताची मान मानाने उंचावीत अशाप्रकारे कारभार सांभाळला. प्रचंड लोकप्रियता असणाऱ्या इंदिरा गांधी यांनी या देशाची नारीशक्ती एकवटवून प्रशासनामध्ये स्त्रियांचा सहभाग वाढवला. प्रत्येक क्षेत्रामध्ये स्त्रियांचे आगमन झाले व प्रगतीच्या दृष्टीने पुरुषांच्या तुलनेत स्त्री ही कुठेच कमी नसून राजकीय, सामाजिक व इतर क्षेत्रामध्ये पुरुषांच्या बरोबरीने पुरुषांच्या खांद्याला खांदा लावून ती काम करु शकते हे त्यांनी सत्तेत आल्यानंतर घेतलेल्या धाडसी निर्णयाने सिद्ध करुन दाखविले. वारंवार कुरघड्या करणाऱ्या पाकिस्तानला, बांगलादेशला स्वतंत्र करुन पाकिस्तानचे कायमचे कंबरडे मोडले. देशाच्या विकासामध्ये अर्थकारण हा महत्वाचा भाग असून तो एकसूत्री असावा यासाठी बँकांचे राष्ट्रीयकरण करण्याचा धाडसी निर्णय त्यांनी घेतला. खऱ्या अर्थाने स्त्रियांना व त्याचबरोबर या देशातील गरीब जनतेला प्रगती पथावर नेण्यासाठी स्वतःच्या पायावर उभे करण्यासाठी अनेक धाडसी निर्णय त्यांनी त्यांच्या काळात घेतले. भारत-पाकिस्तान युद्धानंतर त्या काळातील विरोधी पक्षात असणारे व नंतर या देशाचे पंतप्रधान झालेले अटलबिहारी वाजपेयी यांनी त्यांना दुर्गेची उपमा दिली होती.

या देशामध्ये किंबहुना अखंड विश्वामध्ये ज्या काही कर्तृत्ववान स्त्रिया होवून गेल्या त्यामध्ये झाशीची राणी, चांदबिबी, सावित्रीबाई फुले, जिजामाता, मदर तेरेसा व अलिकडच्या काळातील सोनिया गांधी, किरण बेदी, मेरी कोम इत्यादी कर्तृत्ववान स्त्रियांमध्ये इंदिरा गांधी यांचे नाव इतिहासामध्ये अग्रक्रमाने घ्यावे लागेल. तरी अलिकडच्या काळातील स्त्रियांनी इंदिरा गांधी यांचा आदर्श ठेवावा. स्त्री ही केवळ अबला नसून ती तिच्या प्रखर अशा कर्तृत्वाने कुठल्याही क्षेत्रामध्ये आपल्या कर्तृत्वाचा ठसा उमटवू शकते, तसेच पुरुषांपेक्षा स्त्री ही कुठेच कमी नसून ती एक उमदी, जगाला हादरा बसवणारी राजकीय क्षेत्रातील उत्तुंग व्यक्तीमत्व बनू शकते, तसेच शिक्षण क्षेत्रामध्ये, सामाजिक व इतर क्षेत्रामध्ये ती पण उत्तुंग असे व्यक्तिमत्व साकारु शकते हे इंदिरा गांधी यांच्याकडे पाहिल्यानंतर आपल्या लक्षात येते.

इंदिरा गांधी या उच्चशिक्षित होत्या त्यामुळे संसदेमध्ये त्याकाळी ३२ विरोधी पक्षामध्ये असणाऱ्या चांगल्या संसदपटूंची भाषणे त्या मन लावून ऐकत. देशाचा राज्यकारभार करत असताना केवळ विरोधासाठी विरोध न करता राजकीय व सामाजिक क्षेत्रामध्ये त्यांच्या विरोधामध्ये काम करणाऱ्या विद्वान अशा व्यक्तींचा पण त्यांनी मानसन्मान ठेवला व प्रसंगी या देशाची प्रगती करण्याच्या भावनेने ज्या ठिकाणी त्यांचे सहकार्य आवश्यक होते ते त्यांनी जरुर घेतले. विरोधी पक्षात असणाऱ्या अनेक अभ्यासू व्यक्तींना त्या पंतप्रधान असताना परदेश दौऱ्यामध्ये इतर देशातील चांगल्या गोष्टींचा, बाबींचा अभ्यास करण्यासाठी त्यांनी परदेशात देखील पाठविले व त्याचा फायदा आपल्या देशातील नागरिकांना कसा मिळेल याची दखल घेतली. त्यांच्या काळात अंतराळ संशोधन करण्यासाठी अंतराळ मोहिम आखून त्याचे यशस्वी प्रक्षेपण केले व त्याचा फायदा सॅटेलाईटच्या माध्यमातून नवीननवीन गोष्टी संशोधनातून उपलब्ध करुन या देशाला मिळवून दिल्या.

१९६२ साली चीनबरोबर झालेले युद्ध व त्यामध्ये

आपल्या देशाला पत्करावी लागलेली हार पंडीत नेहरुंच्या मनाला खोल जखम करुन गेली पण इंदिरा गांधींनी ती बाब दुर्लक्षित केली नाही. आपल्या देशाचे संरक्षण करण्यासाठी लागणारी आधुनिक तंत्रज्ञाने त्यांनी विकसित केली, आधुनिक तंत्रज्ञानाचे रणगाडे, आधुनिक क्षेपणास्त्रे, लढाऊ विमाने, लढाऊ पाणबुड्या इत्यादींचा विकास करुन ती भारताच्या संरक्षण क्षेत्रामध्ये उपलब्ध करुन दिली. या देशातील जे काही ताकदवान देश होते त्यांच्या विरोधाला न जुमानता आपल्या देशामध्ये अणुशक्ती संशोधन 'भाभा अणुसंधान' यासारख्या संशोधनामधून स्वतःच्या संरक्षण सिद्धतेसाठी अणूबॉंब निर्मिती केली व त्याचे यशस्वी प्रक्षेपण वाळवंटामध्ये घडवून आणले. पंडीत नेहरुंच्या काळामध्ये डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या समवेत जी घटना लिहिण्यात आली त्या घटनेच्या चौकटीमध्ये राहून त्याची पायमल्ली होणार नाही याची खरबदारी घेतली.

जगाच्या पाठीवर लोकसंख्येच्या तुलनेत आपल्या देशाचा नंबर दुसरा लागतो असे असताना लोकशाहीच्या माध्यमातून संस्कार चालविणारा भारत देश हे एकमेव राष्ट्र आहे. लोकशाहीच्या माध्यमातून १३० कोटी लोकसंख्या असणारा देश एकत्र ठेवणे हे फार मोठे जिकरीचे काम असताना देखील त्यांनी हा इंद्रधनुष्य पेलून जगासमोर एक आदर्श घालून दिला.

या देशाची लोकसंख्या ज्या झपाट्याने वाढत होती त्याला प्रतिबंध करण्यासाठी कुटुंबनियोजनासारखी योजना सक्षमपणे राबविण्यात आली. स्त्रियांचा राजकीय, सामाजिक क्षेत्रात शिरकाव व्हावा यासाठी पंचायत समिती, जिल्हापरिषद तसेच विधानसभा, लोकसभा याठिकाणी स्त्रियांचा सहभाग वाढावा यासाठी स्त्रियांसाठी ३०% मतदार संघ राखीव केले. या देशातली गोरगरीब समाजातील मुले-मुली शिक्षणापासून वंचित राहू नयेत म्हणून मुलांसाठी तसेच मुलींसाठी मोफत शिक्षणाची व्यवस्था केली. वेगवेगळ्या मागासवर्गीय व भटक्या विमुक्त जाती-जमातीतील गोरगरीब तसेच दारिद्र्यरेषेखाली वावरणाऱ्या समाजातील शेवटच्या घटकांपर्यंत विकासाची गंगा पोहोचावी म्हणून त्यांनी अनेक प्रकल्प राबविले. त्यामध्ये संजय गांधी निराधार योजना, बेघर व गोरगरीब लोकांना मोफत घरबांधनी योजना, ज्येष्ठ नागरिकांसाठी, विधवांसाठी पेन्शन योजना इत्यादी अनेक प्रकल्प त्यांनी राबविले. विविध जातीधर्मांमध्ये, प्रांतांमध्ये एक संघटना व्हावी यासाठी भाषावार प्रांतरचना करुन त्या त्या राज्याच्या सीमा ठरवून त्यांचे वेगळेपण जोपासले. अशाप्रकारे सामाजिक, राजकीय, सांस्कृतिक क्षेत्रामध्ये आपला देश सुदृढ बनविण्यासाठी व प्रगतीपथावर नेण्यासाठी इंदिरा गांधींनी अहोरात्र मेहनत घेतली.

या देशाची जातीधर्माच्या माध्यमातून कुठल्याही प्रकारे विभागणी होणार नाही याची त्यांनी दखल घेऊन पंजाबमधील 'बिंदरनवाचे' यासारख्या अतिरेकी शक्ती वाढू नयेत म्हणून व कुठल्याही समाजाच्या भावना न दुखावता सुवर्णमंदिरासारख्या पवित्र ठिकाणी प्रसंगी सैनिक घुसवून त्यांचा बिमोड करण्याचे काम केले. मुलतः कोमल असणाऱ्या इंदिरा गांधी या प्रसंगी केवढ्या वज्राहूनही कठीण होत्या हे त्यांनी जगाला दाखवून दिले. त्या जिवंत असेपर्यंत या देशामध्ये कुठल्याही अंतर्गत कारवाया किंवा अतिरेकी हल्ले झाले नाहीत. किंबहूना पर्यटकांनी आपल्या देशाकडे वाकड्या नजरेनी पाहण्याची हिंमतदेखील केली नाही व ज्यांनी करण्याचा प्रयत्न केला त्यांनी त्यांनी आपल्या वागण्यातून सडेतोड उत्तर देऊन त्यांचा निःपात केला. अशाप्रकारे त्यांनी आपले संपूर्ण जीवन देशासाठी समर्पित केले व त्यांचा शेवट विश्वासघाताने समाजातील घातकी प्रवृत्तींच्या लोकांकडून करण्यात आला. पण अशा प्रकारच्या प्रवृत्तींना पाठीशी न घालता त्यांनी आपल्या देशासाठी वीरमरण पत्करले. त्यांचा तो त्याग हा देश कधीच विसरणार नाही.

बाबा आमटे

✍..... धनश्री अरविंद देसाई (बी.एस्सी.भाग-२)

मुरलीधर देविदास आमटे म्हणजेच ख्यातनाम समाजसेवक बाबा आमटे. यांचा जन्म वर्धा जिल्ह्यातील हिंगणघाट येथे २८ डिसेंबर १९१४ रोजी झाला.

दुसऱ्याच्या दुःखात दुःखी होणं आणि त्या परिस्थितीत आपल्याजवळ जे जे आहे ते दुसऱ्याला देऊन टाकणं अशा प्रकारची सक्रिय सहानुभूती बाबांच्यात होती. दिवाळीत फटाक्यासाठी पैसे मिळाले ते घेऊन बाबा बाजारात गेले. फटाक्याच्या दुकानाशेजारी एक आंधळा भीक मागत होता. त्याचं दर्शन होताक्षणीच फटाक्यांसाठी नेलेले पैसे त्याच्या वाडग्यात बाबांनी टाकले. फटाके कशाला? क्षणार्धात त्याची राख होणार म्हणजे पैशाची राख होणार. त्यापेक्षा आंधळ्याच्या पोटात आपल्या पैशांनी काही जाईल तरी असा विचार करणारे बाबा.

बाबांचं प्राथमिक शिक्षण बडोद्यात झालं. सुटीच्या दिवसात रानावनात भटकंतीचा छंद. त्यातून आदिवासी जीवन व माणसं याबद्दल विलक्षण आपुलकी वाटू लागली. त्याच काळात पुढे भसरागडला जाऊन आल्यावर 'या भूमीसाठी मी काहीतरी करीनच' असा निर्धार करुनच परतले. हेमलकसाच्या 'लोक बिरादरी' या त्यांच्या प्रकल्पांचा उगम माडियांबद्दलच्या सहानुभूतीतच आहे. बाबांचं हायस्कूल व कॉलेजचं शिक्षण तिथंच नागपूर येथे झाले. शाळेत जाताना घोडागाडी आली. कॉलेजला जाताना मोटारगाडी आली. उंची कपडे आले. बाहेर खाण्यापिण्यासाठी खिशात भरपूर पैसे असत; पण बाबांना अभ्यासापेक्षा अभ्यासेतर विषयात आणि उद्योगात त्यांचे जास्त लक्ष असे. नवे छंद तयार झाले, शिकार करणे, मैफिलीला हजेरी, चित्रपटांची आवड व तीन तीन वेळा एखादा चित्रपट पाहिला जाई.

बाबा मॅट्रिक परीक्षा उत्तीर्ण झाले. त्यांची इच्छा होती डॉक्टर होण्याची, त्या दृष्टीने त्यांचे कॉलेजचे प्रवेशाचे बेत चालले होते. पण वडिलांची इच्छा बाबांनी वकील व्हावे अशी होती. वडिलांच्या इच्छेविरुद्ध काही करणं शक्यच नव्हतं. म्हणून १९३४ मध्ये त्यांनी बी.ए. ची पदवी मिळवली आणि लगेच सरकारी विधी महाविद्यालयात प्रवेध घेतला. १९३६ साली त्यांना कायद्याची पदवी मिळाली आणि बाबा वकील झाले.

बरोड्यात वकिली सुरु केली. मात्र झाडूवाले, भंगी, विणकर यांच्या संघटना बांधण्यास सुरवात केली. वंचितांच्या उपेक्षितांच्या संघटना बांधल्याशिवाय त्यांना आपले हक्क मिळवता येणार नाहीत या हेतूने त्यांनी हे काम सुरु केले. मात्र वकिलीत मन रमत नव्हते हे तितकेच खरे.

बाबांनी वकिली सोडली. वडिलोपार्जित इस्टेटीवर पाणी सोडले. मात्र ते म्युनिसिपॉलिटीतील कामात सक्रिय झाले. ते तिथे उपाध्यक्षपद भूषवित होते. भंगी कामगार युनियनचेही ते अध्यक्ष होते. एकदा भंग्यांनी सेवाशर्थीतील सुधारणा हा वेतनवाढीसाठी संप पुकारला. तेव्हा बाबांनी त्यांच्याशी बोलणी केली. चर्चेच्या वेळी संपकरी त्यांना म्हणाले, 'आम्हाला दररोज जे घाणेरडं काम करावं लागतं ते तुम्ही करु शकाल काय? पाऊस पडत असताना डोक्यावरुन मैला वाहून नेल्यावरच तुम्हाला आमचं काम कसं असतं ते कळू शकेल.' बाबांनी ते आव्हान स्वीकारलं आणि भंगीकाम करण्यास पुरेसा वेळ देता यावा म्हणून ते पहाटे ३ वाजता उठून ४ वाजल्यापासून ८ वाजेपर्यंत गावातील संडास साफ करण्याचे म्हणजे मैला वाहून नेण्याचे काम करीत तेही अनुभवाच्या तळमळीतून. एक नाक, कान, सडून गेलेला तुळशीराम नावाचा कुष्ठरोगी गटारात पडलेला त्यांच्या दृष्टीस पडला. काही दिवसाच्या आत्मचिंतनातून तुळशीरामाच्या रुपानं त्यांच्यापुढे त्यांचं जीवित कार्य स्पष्टपणे उभं राहिलं. रस्त्यात पडलेल्या महारोग्याचे दर्शन आणि तोच त्यांच्या जीवनातला साक्षात्काराचा क्षण होता. त्यांच्या खळखळत्या जीवनप्रवाहाला एक नवं वळण, नवी दिशा मिळाली. जीवनात आमुलाग्र बदल घडवून आणण्याचा

त्यांनी क्षण पकडला. कुष्ठरोगाविषयी भीती नाहीशी करण्याचं आणि कुष्ठरोग्याला त्याचा हरवलेला आत्मविश्वास, विसरलेला मानसन्मान आणि त्याला दर्शन झालेलं त्याचं आत्मसामर्थ्य परत मिळवून द्यायचं त्यांनी ठरवलं.

कुष्ठरोग्यांची सेवाच नव्हे तर त्यांना त्या रोगापासून मुक्त करण्यासाठी त्या रोगाविषयी शास्त्रशुद्ध अभ्यास करण्यासाठी 'स्कूल ऑफ ट्रॉपिकल मेडिसिन' कलकत्ता येथे जाण्याचे ठरवले. अर्थात कुष्ठरोग्यांसाठी कार्य करता यावे म्हणून दत्तपूर येथे कुष्ठधाम सुरु केले. तत्पूर्वी बाबांचा विवाह पूर्वीच्या इंदू धुले आणि आत्ताच्या साधना यांच्याशी झाला. बाबांचा संसार सुरु झाला. बाबांना पुरुषांचीच नव्हे तर स्त्रियांची सुद्धा सर्व कामे येत. दत्तपूर येथील कुष्ठरोग्याच्या सेवेच्या अनुभवाच्या बळावर त्यांनी बरोड्याच्या सरकारी हॉस्पिटलबाहेर कुष्ठरोग्यांना तपासण्याचे आणि सल्ला देण्याचे केंद्र उघडले. तिथे मोठ्या संख्येने कुष्ठरोगी येत. बाबांनी १९४९ च्या दरम्यान 'महारोगी सेवा समिती'स्थापन केली. महारोगी सेवा समिती ही १९५१ मध्ये नोंदणीकृत सोसायटी झाली. समितीला तत्कालिन मध्य प्रदेश शासनाकडून त्याचवर्षी चंद्रपूर-नागपूर रस्त्यानजिक आणि बरोड्यापासून ५ किलोमीटर अंतरावर ५० एकर जमीन मिळाली. कामचलावू झोपड्या झाल्यावर नव्या वसाहतीचे 'आनंदवन' चे उद्‌घाटन आचार्य विनोबा भावे यांच्या हस्ते २१ जून १९५१ रोजी झाले. आनंदवन नाव साजेसं व सार्थकी भिक्षापात्राऐवजी श्रम अशी श्रमाची महती. कुष्ठरोग्याची वसाहत, कुष्ठधाम, कुष्ठरोग्याचे निवासस्थान असे न म्हणता जणू इथे श्रमाचं, सेवेचं रामायण लिहिलं जाईल.

आनंदवनमध्ये कुष्ठरोग्याचं काम सुरु झालं. औषधोपचाराची जबाबदारी बाबांच्यावर होती. बाबा आमटेंच्या प्रयत्नांनी आनंदवनाच्या ३० मैलाच्या परिसरात ११ उपचार केंद्रे स्थापन झाली. त्या काळात बाबांचा दिवस सुरु व्हायचा पहाटे ३ वाजता. १९७४ मध्ये डॉ. विकास आमटे बाबांचे चिरंजीव बाबांच्या या कार्यात सामिल झाले. हॉस्पिटलची जबाबदारी त्यांनी अंगावर घेतली. त्यांनी नागपूर वैद्यकीय महाविद्यालयातून एम.बी.बी.एस. ची पदवी घेतली होती. आणि चिंगलगुट हॉस्पिटलमध्ये कुष्ठरोगाचं प्रशिक्षण पूर्ण केलं होतं. आनंदवनातील कुष्ठीरोग्यांची संख्या १९९५-१९९६ मध्ये १५७१ होती. खडकाळ जमिनीच्या आनंदवनात बाबांनी नंदनवन फुलविले. बाबा सांगतात, 'माळरानावर हिरवी राने डोलू लागली. सर्वच प्रकारची शेती, रेशीम किडा पालन, मधूमक्षिका पालन, गो पालन, मत्सपालन, कुक्कुटपालन इत्यादी उत्पादने २६५ एकर जमिनीवर बहरलेला.' ते पाहून आचार्य अत्रे यांनी १९६० साली भेट देवून 'मराठा' वृत्तपत्रात सुंदर संपादकीय लिहिले, 'आनंदवन म्हणजे भारतातील एक चमत्कार' अशी सुरुवात करुन गौरवोद्‌गार काढले. बाबा आमटे म्हणजे विलक्षण सामर्थ्याचा नि योग्यतेचा महापुरुष आहे आणि त्यांचे आनंदवन म्हणजे मानवतेचे महान्मंगल तीर्थक्षेत्र आहे! १९०९ साली ज्येष्ठ निवृत्त नागरिकांसाठी ज्याला बाबा 'आनंदवनाची ज्ञानपेढी' म्हणतात ती उत्तरायन संस्था सुरु झाली.

'मॅगसचे ॲवॉर्ड' मिळाल्याचे बाबांना कळल्यावर त्यांची पहिली प्रतिक्रया होती, 'माझ्या रुग्णांच्या चेहऱ्यावरील स्मितहास्य हा मी जगातील सर्वात मोठा पुरस्कार समजतो.'

'निढळीच्या घामातून, धगधगत्या श्वासातून, त्वेषाच्या अग्नीतून, अन्यायाच्या चिडीतून, सामाजिक समता प्रस्थापित करण्याच्या जिद्दीतून आता तरुण पिढीचे जीवन ओसंडत जावयास हवे.' असे भारत जोडो अभियानाच्या निमित्ताने काढलेले बाबा आमटेंचं उद्‌गार म्हणजे भावी पिढीसाठील एक परिवर्तनासाठीचा मुलमंत्र होय.

बाबांच्या कार्यशाळात, त्यांच्या नजरेखाली तयार झालेल्या नव्या नेतृत्वाने जुन्या किल्यांची उत्तम प्रकारे व्यवस्था तर ठेवलीच पण नव्या वाटा, नव्या दिशा शोधल्या आणि नवे किल्ले सर केले. बाबा आमटे यांचे महानिर्वाण झाले तरी त्यांचे कार्य हे तर चिरंजीवी, चिरःकाल व चिरंतन टिकणारेच आहे यात काहीच वाद नाही.

मराठीच्या ऱ्हासाला जबाबदार कोण?

✍..... प्रभाकर राजाराम पवार (एम.ए..भाग-१)

'' माझ्या मराठीचा बोलु कवतिके ,
परि अमृतातेही पैजा जिंके
मराठी असे आमुचि मायबोली !''

महाराष्ट्र म्हणजे महान असे राष्ट्र अशी ख्याती म्हणून आपण संपूर्ण देशात गुणगान गात असतो. अशा महान राज्याची मातृभाषा म्हणजे 'मराठी.'

असे आपण गर्वाने म्हणतो; पण प्रश्न निर्माण होतो की, मराठीसाठी आपण काय केले ? ज्या आईच्या पोटी आपण जन्म घेतला त्या आईने शिकविलेली भाषा म्हणजे मातृभाषा मराठी.संतांच्या चरणस्पर्शाने पावन झालेल्या मराठी भूमीत आपला जन्म झाला. त्या मातृभाषेला 'कोलरीज' या शास्त्रज्ञाने ' मदरटंग इज अ हर्ट ऑफ लॅग्वेज',म्हणजे मातृभाषेला अंत:करणाची भाषा म्हटले आहे.अशा पावन मराठी पेक्षा आपल्याला परकीय भाषांचा मोह का वाटतो? मराठी ही आपली 'मायबोली' असून हिंदी व इंग्रजी बोलण्यात आपल्याला मोठेपणा का वाटतो? मराठीची आम्हाला किती ओळख आहे? मराठीतील आपण किती साहित्य वाचले? आम्ही मराठीचा किती बिनचूक वापर करतो? मराठीच्या विकासासाठी मी व आम्ही काय प्रयत्न करतो? मायबोलीचे जे ऋण आपल्यावर आहे ते कसे फेडणार? याचे आत्मपरिक्षण करण्याची आज वेळ आली आहे.

आजही मराठीची बाराखडी किती जणांना येते,हा संशोधनाचा विषय आहे.अ,ब,क,ड पुढे काय? सांगता येत नाही.मराठी भाषिकांनासुद्धा मराठी शुद्ध लिहिता येत नाही का? त्यांना व्याकरण माहीत नाही,मग मराठीचा विकास कसा होईल? 'मराठीमुळे आपली प्रगती खुंटते', अशी अत्यंत चुकीची भावना मराठी माणसाच्या मनात खोलवर रूजत चालली असल्याने जणू मराठी माणसाने स्वत:च स्वत:च्या पायावर कुऱ्हाड मारून घेतली आहे.

संस्कृत भाषेला सर्व भाषांची जननी म्हटले जाते; परंतु संस्कृत भाषाच आज मृत झालेली दिसून येते. पृथ्वी कशी फिरते? तर ठायकेच्या ठायके फिरते, असे बोलणाऱ्या माझ्या त्या बंधूंना कोणीतरी अत्यंत गोड शब्दात समजावून सांगावे की,बाबा रे पुणेरी भाषा डोक्यावर घेऊन कौतुक करण्यापेक्षा जरा आपल्या मातृभाषेचे अवलोकन करा.खरोखर शब्दांची व्युत्पत्ती ओष्ठ्य, दंतोष्ठ्य, तालव्य, अनुनासिक, नासिक्य अशा प्रकारे मराठीची व्यत्पत्ती किती मनोरंजक आहे.हे जर मुलांना शिकविले तर निश्चितच मुलांना मराठीविषयी आपुलकी,प्रेम,जिव्हाळा वाटेल.

मग, या मराठीच्या ऱ्हासाला जबाबदार कोण? मराठी राज्यात राहून माझ्या मराठी माणसाला 'मातृभाषा दिन ', 'मराठी राजभाषा दिन' केव्हा साजरा करायचा याचा विसर पडतो, यापरत्वे दुसरी शोकांतिका काय असेल? मराठीच्या ऱ्हासाला जेवढा मराठी माणूस जबाबदार आहे, तेवढाच शासनाचा नाकर्तेपणा देखील जबाबदार आहे.माझा मराठी माणूस सकाळी उठल्यावर 'गुडमॉर्निंग' पासून ते 'ओ.के.', 'गुड आफ्टरनून', 'थ्यँक्यू', 'प्लीज', 'सॉरी' ते 'गुडनाईट'पर्यंत इंग्रजी बोलतो; परंतु आपण आपली मराठी संस्कृती विसरता कामा नये. आपल्याला मराठीचा अभिमान वाटला पाहिजे.पालकांनी आपल्या मुलांना मराठी शाळेतच शिकवायला हवे. शासनाने मराठी शाळेचा दर्जा सुधारला पाहिजे.

बडोद्याला 'सयाजीराव गायकवाड ' यांनी मराठी संस्थानाचा वारसा चालविला. शहाजी राजांनी तंजावर, जिंजी येथे मराठी वैभव स्थापले होते. म्हणून मराठीला

वाचविण्यासाठी संपूर्ण महाराष्ट्रात मेळावे (मराठी मेळावे), मराठी साहित्य संमेलन, मराठी सांस्कृतिक मंडळ स्थापन केले पाहिजे. 'मातृभाषानुशिक्षणम्' हा विचार मराठी माणसात रूजला पाहिजे.

मराठी साहित्याच्या नावाने परप्रांतात भरपूर पैशांची उधळपट्टी करण्यापेक्षा 'मराठी' राज्यात 'मराठी' संवर्धनाचे व संरक्षणाचे कार्यक्रम घेतल्यास माझी मराठी भाषा 'अमृताशी पैजा जिंकेल.' म्हणून

" दिल्लीला आधार देते मराठी
अटकेपार झेंडा रोवते मराठी
ऑस्करचाही श्वास घेते मराठी
मग माहेरातच का अशी
अस्तित्वासाठी झगडते मराठी ?
अरे गाठूया शिखर सह्यद्रीचे,
मान मराठी झुकवू नका.
माय मराठीच्या जीवावर मात्र ,
सत्तेचा डाव मांडू नका.
येतील,जातील,विरतील कित्येक 'फयान' वादळे,
किनाऱ्याशी एकात्मतेची भाषा बोलताना
माणुसकी सोडून भांडू नका,माणुसकी सोडून भांडू नका."

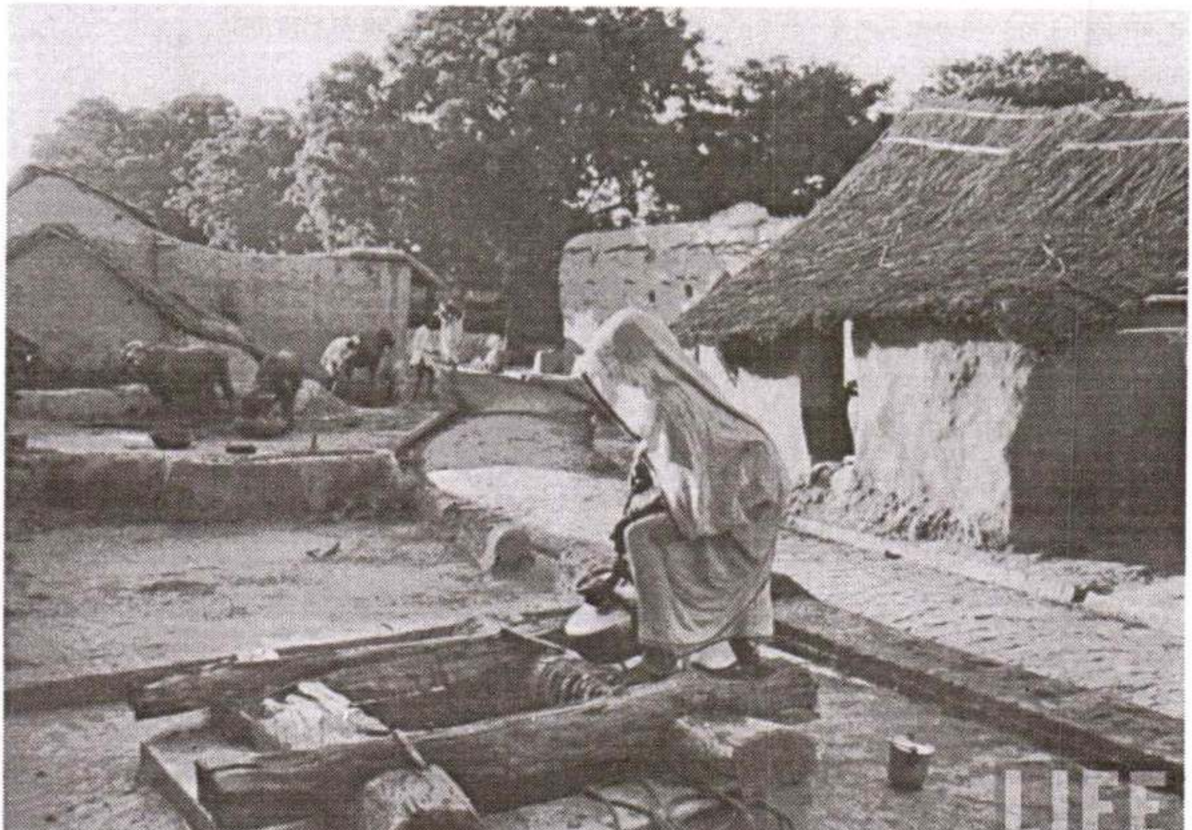

आई, मला जन्म घेऊ दे!

✍..... कु. वैष्णवी विवेक जोशी (बी.एस्सी.भाग-१)

तू जसे पाहिले जग मला देखील पाहू दे
नको मारु आई मला जन्म घेऊ दे!
परमेश्वर प्रत्येकाच्या घरी जाऊ शकत नाही
त्याच्या जागी तू आहेस कसे ग तुला कळत नाही
ताईसोबत माझ्या मला आनंदाने न्हाऊ दे
नको मारु आई मला जन्म घेऊ दे!
हुंडा लागतो मोठा म्हणून त्रास माझा वाटतो का?
झरा तुझ्या मायेचा म्हणून असा दाटतो का?
राखीसाठी दादाच्या निदान मला येऊ दे
नको मारु आई मला जन्म घेऊ दे!
तू बहीण, तू कन्या, तू एक स्त्री आहेस
काल जिथे तु होतीस आज तिथे मी आहे
तू जसे विणले नाते तसे मला विणू दे
नको मारु आई मला जन्म घेऊ दे!
मैत्रिणीसंगे माझ्या मला थोडं तरी खेळू दे
नको मारु आई मला जन्म घेऊ दे
बघ, मग मागे फिरुन मी परत कधीच येणार नाही
भाग्य कन्यादानाचे आई तुला देणार नाही,
डोळे येता भरुन तुझे पदर मला होऊ दे
नको मारु आई मला जन्म घेऊ दे!
उमललेल्या या कळीला फुल होऊन जगू दे
नको मारु आई मला जन्म घेऊ दे!

सकाळ

✍..... प्रवीण शिवाजी यादव (बी.ए.भाग-१)

ती कोवळी सकाळ
मनामनातल्या भावना उल्हासित करणारी
प्रत्येक मनाला आपले पल विसरायला लावणारी
ती कोवळी सकाळ
शिवराज महाविद्यालयातील
ज्ञान संपादन करण्यासाठी
घालवलेल्या काळाची आठवण करुन देणारी

ती कोवळी सकाळ
हळूवार मऊ स्पर्शाने हृदयात
वादळ वारे यांची चाहूल देणारी
दोन मनात प्रेमाचा गारवा,
प्रत्येक मनाला जिव्हाळा लावणारी
शिक्षकांची आठवण
करुन देणारी

ती कोवळी सकाळ
आजी-माजी विद्यार्थ्यांना
पुन्हा-पुन्हा महाविद्यालयत घेऊन येणारी
आजही आठवणींना उजाळा देणारी....

खरंच असं जगा

✍..... अनिकेत बाळासो सरनोबत (बी.एस्सी.भाग-३)

स्वप्ने अशी बघा की,
पंखाना बळ येईल.
मैत्री अशी करा की,
जग आपलं होईल.
अपयश असे स्वीकारा की,
विजेता भारावून जाईल.
माणुस असे बना की,
माणुसकी नतमस्तक होईल
शिष्य असे बना की,
जगाला शिकवता येईल.
प्रेम असे करा की,
जग प्रेमळ होईल.
प्रगती अशी करा की,
भगवंत आनंदी होईल.
निरोप असा घ्या की,
सर्वांच्या डोळ्यात पाणी येईल...!

प्रेम

✍..... मनिषा देसाई (बी.कॉम.भाग-१)

प्रेम म्हणजे प्रेम म्हणजे कसं असतं?
दोघं बघून हसले की सगळच फसतं.
ती असेल तिथे घुटमळनं यातच ते असतं.
ती हसावी म्हणून एखादा जोक करणं असतं.
तीचं प्रेम मात्र काही वेगळंच दिसतं.
त्याचं काही चुकलं तर रोष करुन सांगणं असतं
तो समोर दिसताच गालात हसून दुसरीकडेच बघनं असतं.
प्रेम हे असंच हळूहळू फुलत असतं.
प्रेम म्हणजे प्रेम म्हणजे कसं असतं?
ते एकमेकांवर मनापासून केल्यावरच समजतं.
प्रेम म्हणजे, प्रेम म्हणजे काय असतं?
ते एकमेकांपासून दूर गेल्यावरच जाणवतं.

देखावा

✍..... नयना आनंदा पाटील (बी.एस्सी.भाग-३)

नातेसंबंध असतात आपुलकीसाठी...
मनात तेवत असलेल्या आशेच्या पूर्ततेसाठी
नात्यामधील जिव्हाळा वाढतो जीव लावल्याने
नातेसंबंध अधिक दृढ होतात जवळीकतेने,
पण संपत्तीसाठी विसरतात रक्ताची नाती,
नातेसंबंध उरतात फक्त देखाव्यासाठी.

मैत्री असते जीवनातील विसावा,
मन मोकळं करण्यास जीवलग असावा.
मैत्री जगते आपुलकीच्या भावनेवर,
मैत्रीमधील विश्वासाच्या आशेवर,
पण विरळ मैत्रीबंध असतो गरजेसाठी,
अशी मैत्री उरते फक्त देखाव्यासाठी.

प्रामाणिकपणा म्हणजे मनातील संवेदना,
स्वाभिमानाची अखंड साधना,
स्वतःवर असलेल्या उपकारांची जाणीव असणे,
मन निर्मळ ठेवून सत्याची कास धरणे,
पण लटका प्रामाणिकपणा जगाला फसवण्यासाठी,
प्रामाणिकपणा उरतो फक्त देखाव्यासाठी.

विश्वास असतो म्हणून जीवनाला आधार असतो,
स्वतःच्या मनात दुसऱ्याबद्दल पाझर असतो,
एकमेकांवर विश्वास ठेऊन जीवन जगावे लागते,
विश्वासाला तडा जाणार नाही दक्षता घ्यावी लागते,
विश्वास मर्यादित असतो स्वार्थ साधण्यासाठी,
विश्वास दाखवतात फक्त देखाव्यासाठी.

जीवन जगायचं असतं स्वकर्तृत्वावर,
इच्छाशक्तीच्या आंतरिक जोरावर,
जीवन असते उंचच उंच भरारीसाठी,
स्वतेजाने जग दिपवण्यासाठी,
पण जीवन घालवतात चारित्र्यहीन चैनीसाठी,
जीवन जगतात फक्त देखाव्यासाठी.

प्रेम म्हणजे...?

..... अमिता मोहन सरनोबत (बी.कॉम.भाग-१)

जवळच कुठेतरी जाणार असशील,
तरीही तू गाडी सावकाश चालव...
पोहचल्यावर फोन कर....
आईचे असे काळजीचे बोल
म्हणजे प्रेम....!
स्वत:साडी कोणताही खर्च नकरता,
मुलांवर अधिक खर्च करणारा...
बाबांच्या मनाचा उधार भाव
म्हणजे प्रेम...!
कितीही मस्ती केली व रात्री लेट झाला
तरी आई बाबांना न सांगता
हळूच दार उघडणारे
आजी-आजोबांची माया
म्हणजे प्रेम...!
कितीही वाद झाला तरी 'जेवलास का?'
वेळोवेळी काळजीने विचारणारी
बहिणीची अंतरीक माया
म्हणजे प्रेम...!
दिवाळीत भाऊबीजेला
बहिणीची पसंत जपणारा
भाऊ म्हणजे प्रेम...!
आणि या सर्वांची काळजी घेऊन स्वतःची काळजी न करता सकाळी पहाटे उठून जेवणाचा डबा बनवणारी बायको म्हणजे प्रेम...!

ओळख

..... विशाल बा. कुरळे (बी.कॉम.भाग-३)

निसर्ग चेहरा देतो,
ओळख नव्हे.
माणूस ओळख कमवतो,
स्वरुप नव्हे
रंगरुपाला भाळणाऱ्यांनो...
जे आपण कमावलंच नाही,
त्यात कसला आलाय अभिमान !
ओळख कमावण्यासाठी झटणाऱ्यांनाच,
मिळत असतो तो तेज स्वाभिमान!
चेहऱ्यावर सुरकुत्या येतील,
कोमेजुन जाईल रुप.
पण जे आनंदी राहतील ,
ते असेल तुमच्या कार्याचे स्वरुप !
ओळखीलाच चेहरा बनवा मित्रांनो...
निसर्गाने दिली तरी ही,
देणगी ही देणगी असते.
भावलेल्या ओळखीचे मात्र,
मरणानंतरही अस्तित्व दिसते.
चेहरा तर मृताला ही असतो,
जिवंतपणा हा रंगरुपात नाही,
तुम्ही केलेल्या कार्यात असतो...

स्वप्न

✍..... संतोष ता. चव्हाण (बी.कॉम.भाग-३)

स्वप्नं थांबली की आयुष्य संपते.
विश्वास उडाला की आशा संपते.

काळजी घेणे सोडले,
की प्रेम संपते

म्हणून स्वप्नं पहा,
विश्वास ठेवा.

आणि काळजी घ्या,
आयुष्य खूप सुंदर आहे.

जीवन

✍..... ज्योती देसाई (बी.कॉम.भाग-२)

काही क्षण असे असतात की,
जीवन लहान वाटतं..
काही क्षण असे असतात की,
मरण महान वाटतं..
काही घटना अशा घडतात की,
या मनाला बळ देऊन जातात,
पण काही घटना अशा घडतात की,
ज्या मनाला दुर्बल करुन जातात,
हसून पहावं, रडून पहावं,
जीवनाकडे नेहमी डोळे भरुन पहावं.
काही तरी द्यावं, काही तरी घ्यावं ,
आपण गेल्यानंतर ही आपलं
नाव कोणीतरी काढावं,
देशावर, धर्मावर, माणसांवर करावं,
माणुसकीवर करावं, पण
प्रेम मात्र फक्त मनापासून करावं.

बाबा

✍..... स्वाती दत्तात्रय लोंढे (बी.एस्सी.भाग-३)

आभार तुमचे मानू कसे?
शब्दात तुम्हाला सांगू कसे?
बाबा, वंशाच्या दिव्यासाठी झटणाऱ्या दुनियेत
मला जग दाखवले कसे?
माझा जन्म झाला अन्
यातनांचा सामना आईने केला
बाबा, पण तुमच्याच ओंजळीत
आनंदाचा स्पर्श झाला.
कधी हातावर, कधी खांद्यावर,
कधी मायेच्या मोरपीसावर
बाबा, संस्काराची शिदोरी तुम्हीच दिली
या जीवनाच्या वाटेवर
जीवनाची वाट खंबीरपणे चालताना
एका सुखामध्ये, शंभर दुःखे विसरताना
बाबा, कधी त्रास झाला नाही का तुम्हाला,
संकटावर मात करताना
काळ्या धरतीवर कष्टाची शाल पांघरली
तुमच्या घामाने पिकालाही सोन्याची सर आली
बाबा, तुमच्या सुखाच्या क्षणाची सुरुवात
थोडी उशीरा झाली.
कधी, कसे अन् काय केले,
कुटुंबाच्या चेहऱ्यावर हास्य आले.
बाबा, तुमच्या कष्टाच्या पायावर,
मी यशाचं शिखर बांधलं.
देवासमोर हात मला जोडू दे,
थोडी काटेरी वाट माझ्या वाटेला येऊ दे.
आता एकच मागणं मागू दे,
बाबा, माझे आयुष्य तुम्हाला लाभू दे !

बॅनर

✍..... समिता चंद्रकांत नौकुडकर (बी.कॉम.भाग-३)

वाढदिवसाच्या बॅनरवर प्रत्येकजण
आपलाच फोटो शोधतो,
वाढदिवस त्याचा, बॅनरही त्याचा
अर्थात पैसाही तोच खर्चतो.
.... कमी म्हणून की काय
शुभसंदेशाच्या ओळीही तोच ठरवतो,
आपलं काय जातं म्हणून
प्रत्येकजण फोटो देतो.
त्याला शुभेच्छा देताना,
आपणही बॅनरवर झळकतो.
म्हणून प्रत्येकाला आता
बॅनरही खुणावतो.
.... बॅनरमध्ये कार्यकर्ता नेत्याला शोधतो,
नेता भविष्याला शोधतो,
कुणी स्वतःला शोधतो,
कुणी कलाकारी शोधतो,
लावणारा मजुरी शोधतो,
झोपडीतला माणूस मात्र पावसाळ्यात
गळणाऱ्या छपरावरचा कागद शोधतो !

कर्तृत्व

✍..... स्नेहलता दत्तात्रय यळूरकर (एम.ए.भाग-२)

नशिबाने साथ सोडली,
म्हणून मरायचे नसते.
स्वतःच्या हिंमतीवर
जगायचे असते.

मागचे सारे आठवून
रडायचे नसते,
भविष्याचा विचार करुन
जगायचे असते.

क्षुल्लक संकटांना
घाबरायचे नसते,
एक ठेच लागली म्हणून
थांबायचे नसते.

धैर्याने त्याच वाटेने
चालायचे असते,
कर्तृत्वाने माणूस घडतो
हे लक्षात ठेवायचे असते....

आयुष्याच्या संध्याकाळी

✍..... विजया सुधाकर देशपांडे (एम.ए.भाग-१)

आयुष्याच्या संध्याकाळी
स्मृतीघन हे दाटूनी आले,
सुखदुःखाच्या वाटेवरचे
क्षणक्षण हे आठवू लागले.

जीवन जगता किती अनोखे
चेहरे भेटती पाय वाटेवर,
स्वभावाचे अनेक पैलू
जेव्हा केव्हा त्या मार्गावर.

आपण म्हणतो आपुलेच ते
वास्तवात ते आपुले नसते,
अंतरिक पण ओढ खरी ही
सत्यात नाही येत कधी ही...

मृगजळ अवघे भविष्यातले
वास्तवात जाणीव व्हावी,
कोण आपुले कोण परके
खूणगाठ मनाशी बांधावी ...

बाप

✍..... सुमित विनायक रांगणेकर (बी.कॉम.भाग-१)

नियतीनं दिलेली एक जाणीव
त्याला आई होता येत नाही,
म्हणून तो बाप आहे...
वेदनेतही तटस्थ राहण्याचा
त्याला शाप आहे.
तरीही कुटुंबव्यवस्था समर्थपणे
हाकण्याचा त्याला उःशाप आहे,
पिलं विखुरली तरी
त्याला व्यक्त होता येत नाही.
काळजाच्या तुकड्यासाठी
उद्ध्वस्त होता येत नाही.
बाप हा असाच असतो...
कोंडलेल्या श्वासातून
हसत-हसत
अभिव्यक्त होणारा,
पोटच्या पिलांसाठी
मोकळं आकाश शोधणारा
बाप ...

हवीहवीशी लेक

..... मोनिका सुतार (बी.कॉम.भाग-१)

दृष्टीकोन बदलतोय आता,
तुझ्याकडे पाहण्याचा...

दुःख आता होत नाही
मुलगा अपत्य नसण्याचा

तुच उंच भरारी मारु शकतेस
हे आम्हाला समजलंय

उशिरा का होईना
पण शहाणपण उमगलंय

मुलगा असेल कर्तृत्ववान
पण तीही सामर्थ्याने कमी नाही

अशा गोडगोजिराला
आता कोणी नाही म्हणतच नाही.

पैसा

..... स्वप्नाली मारुती कोरे (बी.कॉम.भाग-१)

जीवनाच्या वाटेवरुन चालताना,
माणूस एकाच गोष्टीचा विचार करतो.
'पैसा' नावाच्या भूताला,
तो विनाकरण डोक्यावर घेऊन चालतो.
पैशाचं भूत इतकं भयंकर की,
एकदा डोक्यात शिरलं की निघत नाही.
पैसा... पैसा... नि पैसा... या खेरीज,
त्याला दुसरं काही दिसत नाही.
उभारला अवाढव्य बंगला...
केवळ या पैशाच्या जोरावर,
पण... ना आचार, ना संस्कार
व्यसनाचा फास पडला पोरावर.
पैसा... पैसा... करुन बिचाऱ्यांनी,
या पैशाशीच नाती जोडली.
आणि पैसा... पैसा करुन,
त्या पैशानेच नाती तोडली.
पैसा... दिसतो डोळ्यात,
अंधार पसरतो सारा.
एकदा पैसा संपला तर,
कोणाचाच नसतो सहारा.
शेवटी साऱ्यांना समजतो,
या पैशासाठी मी आजवर झिजलो.
आणि याच पैशासाठी आज,
मी एकटाच सरणावर निजलो.

पहिला पाऊस

✍..... विकास शिवाजी मोरे (बी.बी.ए.भाग-१)

निसर्गातील 'त्या' सूत्रधारास एक मानवंदना...

चिंब भिजवणारा तो पहिला पाऊस,
मृदूगंध अनुभवायची खूपच हौस.
आकाशात मळभ दाटून आले,
वर्षाव स्वागतासाठी ढग फुटून गेले.
टप-टप सरी कोसळू लागल्या,
त्या वर्दळीच्या वाटा पाहा पांगल्या.
बघता-बघता डबकी साचली,
शुभ्र गारांनी अंगणे सजली.
चैतन्याची जणू लाटच आली,
रणरणती सृष्टी न्हावून निघाली.
वादळासोबत ही झाडे झुलणारी,
पहिल्या पावसात ही मने रमणारी.
क्षितीजापलीकडील सूर्याने रजा घेतली,
अमृतवर्षावाने लाजाळूंनी पाने मिटली.
घराघरातून कागदी होड्या सज्ज झाल्या,
लाटेंवर डुलत-डुलत नकळत बुडून गेल्या,
दूरवर कुठेतरी इंद्रधनुष्याची कमान अवतरली,
रातकिड्यांच्या चाहूलीने सायंकाळ मंतरली,
आभाळाने कात टाकली चिरतरुण होण्यासाठी,
कलुषित मने पुन्हा प्रसन्न पाहण्यासाठी,
हा पहिला पाऊस हवाहवासा वाटणारा,
धरतीवर नवीन बिऱ्हाड थाटणारा,
वर्षातील'तो एक दिवस'दिवास्वप्नात रंगवणारा,
'तो पहिला पाऊस' चराचरांत दरवळणारा.

आठवण

✍..... हेळवाडकर विजय मधुकर (भाग-)

सांग सखे तुझ्या मनामध्ये काय हाय ?
आठवणीनं सुखून गेलेल्या या मनाला,
आठवणीचं उत्तर मला हवं हाय!
आठवणीतल्या सागराची,
आठवणींची लाट तुला व्हायची हाय!
आठवण येताच मनी,
आठवणीतली तू डोळ्यासमोर पहायची हाय!
आठवणीतली आठवण घेऊन,
आठवणींमध्ये साठवायचं हाय!
आठवणीतलं मन माझं,
आठवणींना वाट देत हाय!
आठवणींनी आठवणाऱ्यांना,
आठवणीनं दिलेली साद हाय!
आठवणींची साद घेऊन,
आठवणीतलं मन माझं आठवतय हाय!
आठवणीतला आहेस तू हिरा,
आठवणीत नसलेल्या कोळश्याशी,
तुलना मला करायची हाय!
आठवणीचं मन हे माझं,
आठवण तुझीच काढत हाय!
खरंच...
सांग सखे तुझ्या मनामध्ये काय हाय!

आई

✍..... कल्लाप्पा परशराम फुलगोंडे (बी.बी.ए.भाग-२)

आज डोळ्या आली भरती
कळता आईच्या ममतेची महती
आईची ममता...
घार फिरे आकाशी
लक्ष तिचे घरट्यातील पिल्लांपाशी
त्यातील एक पिल्लू जिद्दी भारी
पडे जमिनीवरी घेता उंच उंच भरारी
आईची ममता...
मायेचे चंदन उगाळती
नयनांनी ममता बरसती
त्यागाने प्रेम बिखरती
घरकुल सुखाने सारवती
आईची ममता...
पंखाची फडफड चालू सारी
हिंस्त्र श्वापदे उभी सामोरी
मनी म्हणे 'मी घाबरणार नाही'
त्यांना चुकवून घेईन उंच उंच भरारी
आईची ममता...
दुःख हृदयात साठवी
अश्रू नयनांत लपवी
कष्ट आनंदाने सोसती
घर प्रेमाने सावरी
आईची ममता...

रक्तदान

✍..... अश्विनी निवृत्ती भालेकर (बी.कॉम.भाग-१)

रक्तदान करुया ,
रक्तदान करुया,
दानामध्ये श्रेष्ठदान,
आहे हे रक्तदान.
रुग्णशय्येवर पडलेल्याचे,
रक्षण करुया प्राणाचे.
परोपकारासाठीच जीवन आहे ,
आज वीर जवानांचे.
रक्त दिल्याने रक्त वाढते,
नवा जोम अन् शक्ती येते.
जसे पेरावे बीज सेवेचे ,
फळ तयाचे अमाप येते.
गरजवंताला रक्त देऊन ,
पाळू वचन माणूसकीचे
जाती-पातीचे भेद विसरुन ,
नाते जोडू रक्ताचे.

माझं प्रेम

✍..... किरण बळवंत गोडसे (बी.ए.भाग-२)

आळवाच्या पानावरचं माझे प्रेम...
तिच्याकडे पाहत बसण्यासारखे माझे प्रेम...
तिच्या हस्यात बुडून गेलेले माझे प्रेम...
तिच्या एका हस्यासाठी व्याकुळ झालेले माझे प्रेम...
तिला पाहण्यासाठी आसुसलेलं माझे प्रेम...
तिला पाहिलं नाहीतर कावरं-बावरं होणारे माझे प्रेम...
ती जवळून जाताच मनात धड-धड वाढवणारं माझं प्रेम...
तिचं लग्न ठरल्यावर वेडंपिसं होणारे माझे प्रेम...
आपण तिला न विचारलेली खंत बाळगणारे माझे प्रेम...
तिचं लग्न झाल्यावर तिच्या आठवणीत रमणारं...
माझं प्रेम...

हिंदी विभाग

"राम, रहीम, बुद्ध ईसा का सुलभ एकसा ध्यान यहाँ,
भिन्न-भिन्न भव-संस्कृतियों के गुण-गौरव का ज्ञान यहाँ,
नहीं चाहिए वृद्धि बैर की, भला प्रेम-उन्माद यहाँ,
सबका शिव कल्याण यहाँ है, पावें सभी प्रसाद यहाँ।"

- राष्ट्रकवि - मैथिलीशरण गुप्त

प्रा. डॉ. संतोष माने
विभागीय संपादक

अनुक्रमणिका

✲ गद्य विभाग ✲

- भ्रष्टाचार एक शिष्टाचार — अजित रघुनाथ पाटील
- क्या फिर आयेंगे ये दिन... — अनिकेत बाळासो सरनोबत
- वैज्ञानिक दृष्टीकोन — प्रियांका अशोक घोरपड
- भारत माता के माथे की है बिंदी! यह हिंदी ! — प्रविण शिवाजी यादव
- हिंदी भाषा : एक दृष्टिक्षेप — कौस्तुभ काशिनाथ मुळीक
- हिंदी के श्रेष्ठ रचनाकार प्रेमचंद — सुप्रिया ईश्वर कांबळे

✲ पद्य विभाग ✲

- क्या है मेरे नाम का — उमा गाडवी
- जिंदगी — सुविदास दत्तात्रय हजार
- खून — प्रिती वसंत पोवार
- जिंदगी की राह में — कु. घोरपडे प्रियांका अशोक
- बेटी — कु. भारतीय संकपाळ
- याद रहेगा — शुभांगी संभाजी संकपाळ
- भूल — सोनम श्रीराम गुप्ता
- माँ — भारती मोहन संकपाळ
- देश के दुश्मन — अक्षय अशोक पाटील

✲ शायरी ✲

सोनम गुप्ता, अजित रघुनाथ पाटील, वनिता बाळकृष्ण रावण, अस्मिता मारुती गोरूले

✲ कुछ और ✲

- हिंदी विचारधारा — प्रविण शिवाजी यादव
- स्व.डॉ.एन.डी.खिचडी सर... — प्रविण शिवाजी यादव
- विश्वास — कु. अक्षयकुमार जावळे
- स्त्री भ्रूण हत्या — गायत्री नलवडे
- हँसी की किलकारियाँ — प्रिती वसंत पोवार
- पढीए और हँसीए — पुजा दुंडगे
- क्या हैं आँखो में — दिप्ती डोमणे
- सुविचार — सोनम श्रीराम गुप्ता
- ज्ञान के मोती — दिप्ती डोमणे

भ्रष्टाचार एक शिष्टाचार

✍..... अजित रघुनाथ पाटील (बी.एस्सी.भाग-२)

"देश डूब रहा हैं, भ्रष्टाचार के तालाब में।
बेकारी अपना रुप देख रही है, युवाओं की आखोंमें।"

मनुष्य समाजशील प्राणी है। उसे अपनी जिम्मेदारी खुद ही निभानी होती है। समाजशील प्राणी बनने के लिए मनुष्य को आचार-विचार, रहन-सहन, खान-पान संस्कार आदि बातों का जतन करना पड़ता है। तभी वह समाज में रहने योग्य पडेगा।

भारत एक खंडप्राय देश है। इस देश में विभिन्न जाति, धर्म, वर्ण-विचार, भिन्न संस्कृति के लोग रहते है। इसमें एकता स्थापित करने के लिए लोकतंत्र ने हमें कुछ अधिकार और हक्क संपादित किए है। स्वतंत्रता का अर्थ स्वैराचार नहीं होता। मनुष्य को उसकी स्वतंत्र पहचान बनाने के लिए ऐसे अधिकार उपुयक्त सिद्ध होते है। परंतु इसका गैर फायदा उठाकर मनुष्य जब भ्रष्ट आचार करने लगता है। तब खुद के साथ-साथ पुरे देश का नुकसान करने का कारण बनता है। क्या यह उचित है?

भारत में पराये लोग भी वास्तव करते है। भ्रष्टाचार ... पूर्... ः पराये लोग ही जिम्मेदार नही होते, बल्कि अपने ही जब ... नरक्षक भक्षक बनकर देश को बेचकर मुनाफा कमाने तथा खुद को आसूरी आनंद प्राप्त करने का प्रयास करते है। इससे विश्वास नही रहता। और देश के लिए एक बड़ा घातक प्रसंग बन जाता है। मनुष्य को उसके अपेक्षाओं का अमर्याद जंजाल उसे विकृत कृत्य करने के लिए प्रवृत्त करता है।

मनुष्य को बनाने-बिघाडने का प्रभावी माध्यम आज तो पैसा ही प्रमुख है। पैसा कमाने के लिए आदमी किसी भी हद तक पहुँच जाता है। देश को हानि पहुँचे या समाज विरुद्ध कृति करने पड़े आदमी पिछे नहीं हटता। वह अकेला अपना स्वार्थ साधता है, लेकिन परिणाम दुनिया को भुगतना पड़ता है। अतः इस सब के पीछे कारण वही एक होता है 'भ्रष्ट्राचार'। वह पैसों के रुप में हो या अन्य रुप में।

विभिन्न उदाहरणो से सिद्ध किया जा सकता है जो बहुत पुराने नहीं आधुनिक घटनाओं पर आधारित है।

देश को विकास की ओर ले जानेवाले वतन के रक्षक ही अगर गद्दार बने तो जनसाधारण के सामने वे आदर्श रख देंगे? कई लोगों के हाथों में कारोभार सौंप दिया है उनके ही हाथों धनवान बनने की कोशिश हुई है। भ्रष्टाचार के आरोप में जो व्यक्ति फँस गए है वे आज मुँह दिखाने के लायक नहीं रहे हैं फिर भी उन्हें लज्जा शरम कहाँ है? चिनी, युरिया, गोबर, विभिन्न प्रकार के तेल, गैस, धान, धातू आदि के साथ बड़े-बड़े हस्थिओं के नाम जुडे है, जो इस देश के नागरिक रहने लायक भी नहीं है। तेलगी जैसे व्यक्तिने तो स्टँप घोटाले के माध्यम से कितना बड़ा भ्रष्टाचार किया। दूर की बात छोड़ दे अभी-अभी दूरसंचार मंत्री ए राजा (केंद्रिय मंत्री) ने किया हुआ १७६ हजार कोटी का भ्रष्टाचार या हमारे प्रिय क्रीडामंत्री सुरेश कलमाडीसाहब का ८० हजार कोटी का भ्रष्टाचार कितनी बड़ी लूट है यह।

इन लोगों पर अंकुश रखने के लिए कोई न कोई इलाज होना जरुरी है। अन्यतः हमारी दिन दहाडे तुलना होती रहेगी। हम इनपर विश्वास रखकर देश की सत्ता इनके हाथ में सौंप देते है और समय बितने पर पछतावा करने के सिवा कुछ नहीं शेष रहेगा।

अण्णा हजारे जैसे अन्य छोटे-मोटे भले आदमी जो इस भ्रष्टाचार के खिलाफ लड़ रहे है इनका हमे साथ देना है। भ्रष्टाचार को मूल से मिटा देने के लिए हर आदमी को सावधानता रखनी होगी। क्योंकि फँसनेवाले है इसलिए फँसानेवाले है। इसलिए जहाँ भी हमें ऐसा भ्रष्ट आचार करनेवाला कोई आदमी दिखाई दे तुरंत उसका बंदोबस्त करनेवाली व्यवस्था से संपर्क करे

"स्वार्थ का नारा करने एक होना

आओ भाईयों मिलकर फिरसे हिम्मत जुटाए
देश के गद्दारों को फिरसे देश के चरनों में लिपटाए
क्योंकी यही सही वक्त है कि,
साले भ्रष्टाचारियों को जड़ से मिटाएँ।''

आज जिस लोकपाल विधेयक को पारित करने के लिए जी तोड कष्ट उठाया जा रहा है उसके पीछे यही हेतू साध्य करना है। भले ही इसे देर क्यों न लगे, हर जन साधारण के लिए उपयुक्त है। भ्रष्टाचार का शिष्टाचार करते बैठे तो भारत कभी भी महासत्ता प्राप्त नहीं करेगा। विकास को पाना है तो पहले भ्रष्टाचार को हमारे देश से खदेड देना अत्यंत जरुरी है।

''यह देश है वीर जवानों का और आज भी वही खुबिया का बाग है। आओ दोस्तों मिलकर छेडे सातसुर क्योंकि सात सुरों में वही राग है।''

आओ चिरकर देखो इस दिल को आज भी इस दिल में हिंदुस्तान के दुश्मनों के खिलाफ वही दहकती आग है। और अगर साथ मिलकर इसका सामना करें तो भ्रष्टाचार नियंत्रित होने में मदद हो जाएगी और भ्रष्टाचार नष्ट हो जाएगा।

:-:-:-:-:-

क्या हैं आँखो में

पिता कि आँखो में	:	फर्ज
माता कि आँखो में	:	ममता
भाई कि आँखो में	:	प्यार
बहेन कि आँखो में	:	स्नेह
अमीर कि आँखो में	:	घमंड
गरीब कि आँखो में	:	आस
मित्र कि आँखो में	:	सहयोग
दुश्मन कि आँखो में	:	बदला
शिष्य कि आँखो में	:	आदर
सज्जन कि आँखो में	:	दया

दिप्ती डोमणे
१२ वी आर्टस्

शायरी

आँखो के आँसू का पता न चलता
दिल को दर्द का एहसास ना होता
कितना हसीन होता ये जिंदगी का सफर
अगर मिलकर बिछडना ना होता

मछली जल की रानी है
इसका नया वर्जन
पत्नी घर की रानी है
करती अपनी मनमानी है
काम बताओ तो चिढ जाएगी
शौपिंग बताओ तो खिल जाएगी

जिंदगी नहीं हमें दोस्तों से प्यारी
दोस्तों पे हाजिर है जान हमारी
आँखो में हमारी आँसू है तो क्या
जान से भी प्यारी मुस्कान तुम्हारी

हक मिलता नहीं लिया जाता है
आजादी मिलती नहीं छीनी जाती है
नमन उन देश प्रेमियों को... जो देश
की आजादी की जंग के लिए जाने जाते हैं
वन्दे मातरम्!

सो गये बच्चे गरीब के
जल्दी से ये सुनकर
'फरिश्ते आते है ख्वाँबो में रोटियाँ लेकर'

सोनम गुप्ता
बी.ए. २

क्या फिर आयेंगे ये दिन...

..... अनिकेत बाळासो सरनोबत (बी.एस्सी.भाग-३)

राह दे.. ा इस दिन कि कब से,
आगे के सपने सजा रखते न जाने कब से
बडे उतावले थे जाने को जिंदगी का अगला बढा पाने को,
न जाने क्यों दिल में आज कुछ हाल आता है।
वक्त को रोकने का जी चाहता है।
जिन बातों को लेकर रोते थे, आज उन पर हँसी आती है
न जाने क्यों आज उन पलोंकी याद बहोत सताती है,
कहा करता था बडी मुश्किल से चार साल सह गया
पर आज न जाने क्यों लगता है, कि कुछ पीछे रह गया।
कही अन कही हजारो बाते रह गयी, न भुलनेवाली
यादे रह गयी,
मेरी टांग कौन खिच्चा करेगा, सिर्फ मेरा सर खाने को कौन
मेरा पिछा करेगा,
जहाँ दो हजार का हिसाब नही, वहाँ दो-दो रुपयों के लिए
कौन लढ़ेगा।
कौन रातभर जागकर साथ पडेगा, कौन मेरा लंच
मुझसे पुछे बीना खाएगा,
कौन मेरे नए नए नाम
बनाएगा मैं बिना मतलब से किससे लढुँगा।
बिना टॉपिक के किससे फाल्तुक में बकवास करुँगा।
कौन कौन फेल होने पर दिलासा दिलाएगा,
कौन गलतिसे नंबर आने पर गालियाँ सुनायेगा,
हॉटेल में स्लाइस किस के साथ पिऊँगा,
ओ हँसी पल किस के साथ जिऊँगा, ऐसे दोस्त कहाँ
मिलेंगे जो खाई में भी धक्का दे आए, पर हमें बचाने खुद भी
कुद जाए, मेरी गजलों से परेशान कौन होगा।
कभी मुझे किसी लडकी से बात करते देख हैरान कौन
होगा।
कौन कहेगा, चडे तेरे जोक पे हँसी नहीं आती, कौन पीछे से
बुला के कहेगा आगे देख भाई।
कॅरम में किस के साथ खेलूँगा, किस के साथ बोरींग
लेक्चरस् झेलुंगा, मेरे सर्टिफिकेट को रद्दी कहने कि हिंमत
कौन करेगा। बिना डरे सच्ची राय देने की हिंमत कौन
करेगा। स्टेज पर अब किस के साथ जाऊँगा। अचानक बिना
मतलब के किसी को भी देख कर पागलों की तरह हँसना,
नजाने ये फिर कब होगा। कहदो दोस्तों तुम्हारा सब होगा ।
दोस्तों के लिए प्रोफेसर से कब लड पाएँगे।
क्या ए दिन फिर से आ पाएँगे ।
रात को दो बजे पराटे खाने कौन जाएगा, ३-४ गिलास
लस्सी पिने की शर्थ कौन लगाएगा।
कौन मुझे मेरी काबलियत पर भरोसा दिलाएगा।
जादा उडने पर जमिन पे कौन लाएगा।
मेरी खुशी में सच में खुश कौन होगा,
मेरे गम में मुझे जादा दुखी कौन होगा।
मेरी ए कविता कौन पडेगा, कौन इसे सच में
समझेगा, बहोत कुछ लिखना अभी बाकी है।
कुछ साथ शायद बाकी है, बस एक बात से
डर लगता है, हम अजनबी बन जाऐ दोस्तों।
जिंदगी के रंगो में दोस्ती का रंग फिका न पड जाए कही
ऐसा न हो दुसरे रिश्तों की भीड में दोस्ती तब तुट जाए।
जिंदगी में मिलने की फरयाद करते रहना,
अगर ना मिल सके तो कम से कम याद करते रहना।
चाहे जितना हसलो आज मुझपर मैं
बुरा नहीं मानुँगा इस हँसी को अपने दिल
में बसालुँगा, जब याद आएगी
तुम्हारी यह हँसी लेकर थोडा मुसकुरा लुँगा ।
अनिकेत है मेरा नाम और ए था मेरे
दोस्तों के लिए एक छोडासा ब्रेकप...

वैज्ञानिक दृष्टीकोन

✍..... प्रियांका अशोक घोरपडे (एम.ए.भाग-२)

पुरातन काल से मानवी जीवन के प्रगतीयों की सिढियों पर विचार किया जाता है, जैसे की, अशमयुग, लोहयुग तथा यंत्रयुग ये तीन सिढियाँ है। आज के इस वैज्ञानिक युग में संगणक का इस्तमाल बहुत मात्रा में किया जाता है की आज के युग को संगणक युग से पहचाना जाता है। विज्ञान में बदलाव यही विज्ञान की प्रगती है; यही विज्ञान का विकास है।

आज सारी खुशियाँ हमारे सामने हात फैलाये खडी है। यह होकर भी आज 'वैज्ञानिक दृष्टीकोन' जैसे मौल्यवान विचारों को छात्रोंपर आत्मसात करने चाहिए। मेरे खयाल से इसका अर्थ इतना है, की विज्ञान ने अपनी तरंकी की है, लेकीन हमारे दैनंदिन जीवन मे जितनी हम सच्चाई को देखते है उतनी सच्चाई दिखायी नहीं देती। जैसे की हम देखते है आज हमारे सामने अंधःश्रद्धा, पारंपारिक रुढी, प्रथा तथा बुवाबाजी इन अनिष्ठ रुढीयों को हमारे देश में माना जाता है। इसे देखकर संत राष्ट्र तुकडोजी महाराज कहते हैं।

''चमत्काराच्या भरी भरोनी । झाली आनंदाची धुळधानी।
संत चमत्कार, यापुढे कोणी । वर्णू नका सज्जन हो।
लोकांचिया ओळखून भावा । मागे लागोनिया ॥
ही बुवाबाजी भुलवी जना । भ्रष्करी ग्राम जीवन ॥

आज पुरे राष्ट्र में 'ग्रामस्वच्छता अभियान' चालू है। राष्ट्रसंत गाडगेबाबा जी के उस काल में वैज्ञानिक दृष्टीकोन बहुत सालों के बाद अमल हुआ है। इसलिए मुझे इतना बताना है कि, मानव के जीवन मे हर एक घटना जो चाहे धार्मिक हो या सामाजिक हो हर एक घटना मे चिकित्सक भूमिके से देखा जाता है, मतलब 'वैज्ञानिक दृष्टीकोन' अंगीकार किया है।

वैज्ञानिक दृष्टीकोन एक मूल्य माना जाए तो मूल्य मतलब क्या? यह हम ढूँढकर निकालना है।

मूल्य मतलब और कुछ न होकर, जिसलिए भगतसिंह जी फाँसी पर गए, जिसलिए गॅलिलिओ जैसे शास्त्रज्ञ को जेल में जाना पडा। संक्षिप्त में देखा जाए तो मुल्य मतलब, 'जिस के लिए जीना और जिस के लिए मरने को तयार वो मूल्य।'

वैज्ञानिक दृष्टीकोन इस विषय का मूल्य समान रखकर विचार किया तो, किसी भी पुरावे के बगैर आया आधा सच मानकर पूरा सच जानने के लिए पुर्णत्व जानकर तथा तर्क संगत सामने रखना जरुरी है।

आज समाज में देखा जाये तो दैववाद मतलब मराठी में उसे 'अंगात येणे' 'भूत लागणे' यह प्रथा बंद होती नजर आ रही है। वैज्ञानिक दृष्टीकोन हमे सिर्फ इतना बता रहा है की, दैववादी न बने। अपनी जिम्मेदारी पुरी निभानी है तो प्रयत्नवादी बने। जैसे पाप-पुण्य ऐसे मरणोत्तर जैसा कुछ न होता है, जैसे हम जीवित होते है तब नितीअनिति का विचार करके विवेकनिष्ठ, विज्ञाननिष्ठ यही प्रयत्नवाद बनकर रहना चाहिए।

जागतिक स्तर पर विज्ञान को बढावा मिलकर भी आज लोग विविध अंधश्रद्धा के आगे सिर झुकाते है, जैसे की हम देखते है की, 'गणपती दूध पितो, लिंबू उतरुन टाकणे, दृष्ट काढणे, मुलीच्या कुंडीतला मंगळ पाहणे, मुक्या प्राण्याचा बळी' इस प्रकार के अंधश्रद्धा को मानते है।

आज का छात्र कल का सक्षम नागरिक है, शालेय जीवन में इस प्रकार के अंधश्रद्धा को दूर करना चाहिए। ऐसा हुआ तो सही मायने में वैज्ञानिक दृष्टीकोन के मुल्य सच में मुल्य है।

भारत माता के माथे की है बिंदी! यह हिंदी!

✍..... **प्रविण शिवाजी यादव** (बी.ए.भाग-१)

''स्पष्ट, रसिली एवं सुंदर
माथेपर है जिसकी बिंदी
वही हमारी है राष्ट्रभाषा
है सुरस, जिसका नाम हिंदी।''

मानव एक सामाजिक प्राणी है। समाज के साथ संपर्क रखना उसके लिए जरुरी है और संपर्क रखने का उत्कृष्ट साधन है भाषा। भाषा द्वारा मनुष्य अपने विचारोंका आदान प्रदान कर सका हैं, अपना विकास कर सका है।

एक सरस भाषा मनोभावों के प्रकटीकरण का उत्कृष्ट साधन बन सकती है। अगर भाषा न होती तो वह अपनी आदिम जंगली अवस्था से एक कदम भी आगे न बढ पाता। मानव अपनी प्रगती न कर सकता।

भाषा के जरिए ज्ञान भांडार भी सुरक्षित रहता है। सामाजिक दृष्टि से वह ऐक्य बढाती है। इसीप्रकार मनुष्य की प्रगती एवं विकास में भाषा का योगदान महत्वपूर्ण है।

राष्ट्रभाषा उसे कहते है, जो राष्ट्र के ज्यादा से ज्यादा लोग बोल सकते है। समझ सकते है।

हिंदी भाषा को घर की बहू, संस्कृती को भगिनी और भारतीय भाषाओं की सखी कहलायी जाती है।

कुछ तत्वज्ञ हिंदी को भारतमाता के माथे की बिंदी मानते है। उनका यह मानना बिल्कुल सही है। हिंदी भाषा साहित्यिक दृष्टि से भी संपन्न है और संक्षिप्तता, सुस्पष्टता सरलता आदि गुणों के कारण प्राचीन समय से आंतरप्रांतीय व्यवहार के लिए उसका उपयोग किया जाता है।

हिंदी भाषा बोलने में मिठी है। ऐसा माना जाता है कि हिंदी भाषा हमारे मस्तिष्क से कम और दिल से जादा संबंध रखती है। हमारे चाहते हुए भी हम हिंदी में कठोर शब्दों का उच्चार नहीं कर पाते। इसी में राष्ट्रभाषा के रुप में हिंदी की सफलता है। अहिंदी प्रदेशों के संत नामदेव, नरसी मेहता तथा दयानंद सरस्वती आदि ने इस भाषा को जनभाषा के रुप में अपनाया है।

राष्ट्र को एकता के सुत्र में बांधने का प्रमुख साधन हिंदी भाषा है। इससे विशाल देश में विभिन्न भाषाएँ बोलनेवाले को एकता के सुत्र में बाँधने का प्रमुख उद्‌देश राष्ट्रभाषा हिंदी से सफल होता है।

हिंदी भाषा की साहित्यिक परंपरा अति प्राचीन और विस्तृत है। जिसमें कबीर, तुलसीदास, सुरदास, हरिवंशराय बच्चन, राष्ट्रकवि दिनकर आदि ने अपना योगदान देकर हिंदी भाषा को परिपुष्ट और संपन्न बनाया है।

इसतरह सुस्पष्ट, सुंदर रुप, उत्कृष्ट संवाद, माध्यम आदि गुणों के कारण हिंदी भाषा भारतीय भाषाओं की प्रमुख भाषा है।

पढीए और हँसीए

थानेदार : (चोर से) तुमने चोरी क्यों की?
चोर : क्यों न करता सर!
थानेदार : इसका मतलब क्या?
चोर : सर दरवाजे के बाहर लिखा है - शुभ स्वागतम्

नेता : (अपने साथियों से) हमे कभीभी पीछे नही हटना चाहिए।
दुसरे दिन : (नेता साथी से) क्यों चिपककर खडे हो, जरा पीछे हटो।
साथी : नहीं।
नेता : क्यों नहीं?
साथी : आप ही ने तो कहा था कभी भी पीछे मत हटो।

किरायेदार : क्या छत से हमेशा पानी टपकता है?
मकान मालिक : नहीं जनाब, सिर्फ वर्षा के दिनों में ही टपकता है।

पूजा दुंडगे (बी. ए. २)

हिंदी भाषा : एक दृष्टिक्षेप

..... कौस्तुभ काशिनाथ मुळीक (बी.एस्सी.भाग-३)

हिंदी शब्द की उत्पत्ति 'सिंधु' से जुडी है। सिंधु 'सिंध' नदी को कहते है सिंधु नदी के आस पास का क्षेत्र सिंधु प्रदेश कहलाता है। संस्कृत शब्द सिंधु ईरानियों के संपर्क मे आकर हिंदू या हिंद हो गया। ईरानियों द्वारा उच्चारित किए गए इस हिंद शब्द में ईरानी भाषा का एक प्रत्यय लगने से हिंदीक शब्द बना जिसका अर्थ है 'हिंद का'। हिंदी साहित्य १००० ईसवीं का है इससे पूर्व प्राप्त साहित्य अपभ्रंश मे है, इसे हिंदी को पूर्व पिठीका माना जा सकता है। आधुनिक भाषाओंका जन्म अपभ्रंश के विभिन्न रुपोंसे इस प्रकार हुआ है,

१) पश्चिमी हिंदी - (क) खडी बोली या कोरवी (ख) ब्रज (ग) हरियाणवी (घ) बुंदेली (च) कनौजी

२) पूर्वी हिंदी - (क) अवधी (ख) बघेली (ग) छत्तीसगढी

३) राजस्थानी - (क) पश्चिमी राजस्थानी (ख) मध्यवर्ती पहाडी

४) पहाडी - (क) पश्चिमी पहाडी (ख) मध्यवर्ती पहाडी

५) बिहारी - (क) भोजपुरी (ख) मगही (ग) मैथिली

राष्ट्रभाषा हिंदी हमारी संस्कृति और संस्कारों की भाषा आरंभ से रही है। स्वतंत्रपूर्व भी यह भाषा और उसकी नागरी लिपी संपूर्ण भारत में प्रयुक्त होती रही है। वेद, उपनिषद, पुराण, गीता और रामायण जैसे महत्वपूर्ण ग्रंथ भी देवनागरी लिपि में ही लिखे गये है। हिंदी को राष्ट्रभाषा बनाने की माँग सन १८३८ में राजराम मोहनरॉय, १८७५ में केशचंद्र सेन, १८७८ में बंकिमचंद्र चट्टोपाध्याय ने किया था। बाबू सुभाषचंद्र बोस ने आजाद 'हिंद की फौज' की परिकल्पना के अनुरुप स्वतंत्र भारत के लिए हिंदी को 'राष्ट्रभाषा' माना था। स्वतंत्रता की लडाई में समूचे राष्ट्र ने हिंदी को ही राष्ट्रभाषा मानकर उसीके सहारे स्वतंत्रता संग्राम लड़ा। हिंदी भाषा-भाषी क्षेत्र में जब भी कोई हिंदी प्रचार सभा नहीं बनी, तभी सन १९१८ इ. में मद्रास में दक्षिण भारत प्रचार सभा राष्ट्रपिता महात्मा गांधी ने स्थापना कर उसका संचालन करने का भार अपने बेटे देवदास गांधी को दिया था। म. गांधीजी का विचार था की दक्षिण के चार प्रदेशों को छोड़कर भारत के शेष प्रदेशों में हिंदी प्रचार कार्य व्यवस्थित रुप से चलने की व्यवस्था की जाए। इसके लिए महात्मा गांधी की प्रेरणा से हिंदी प्रचार समिती की स्थापना की गई। शारदाशरण मिश्र, स्वामी दयानंद सरस्वती, लोकमान्य टिळक, आदि ने जनभाषा के रुप में हिंदी का समर्थन किया। राजगोपालचारी मोटूरि सत्यनारायण, डॉ सुनितिकुमार चाटुर्ज्या जैसे विद्वानों ने हिंदी के विकास में बराबर योगदान दिया था। श्री गोपालस्वामी अयंगार के प्रस्ताव और हिंदीतर भाषा-भाषी के समर्थन से ही हिंदी देश की राष्ट्रभाषा और राजभाषा बन सकी। स्वतंत्रता प्राप्ति के बाद भारतिय संविधान में १४ सितंबर, १९४९ को हिंदी को संघ की राजभाषा का दर्जा दिया गया जो २६ जनवरी, १९५० को लागू किया गया। हिंदी देश की राष्ट्रभाषा बनने का यह भी एक कारण था की हिंदी ही वह भाषा है जिसने बोलनेवालों की संख्या सबसे अधिक है और उसे भारत की अधिकांश जनता समझ सकती है। इस बात से भारत का कोई भी नागरिक असहमत नहीं है कि, संपूर्ण भारत को एक सूत्र में जोडने के लिए हिंदी ही एक ऐसी शृंखला और भाषा है, जिसका ज्ञान प्रत्येक भारतवासी के लिए न आवश्यक है, अपितु अनिवार्य भी है। हिंदी में देश के विभिन्न भागों के निवासियों में संपर्क स्थापित करने की क्षमता है इसीकारण यह देश की राष्ट्रभाषा बन गई है।

भारत में हिंदी का प्रचार-प्रसार आरंभ से ही रहा है। हिंदी से संबंधित अनेक संस्थाएँ तथा हिंदी साहित्य से संबंधित पाच हजार से जादा वेबसाईटस् और पत्र-पत्रिकाएँ हिंदी के प्रसार में कार्यरत है। हिंदी ही विश्व को सबसे अधिक समझी और बोली जानेवाली भाषा है। अतः आज दुनिया के अस्सी से भी जादा देशों में हिंदी बोली और समझी जाती है। यही कारण है की आज भारत के सहस्त्रों विद्यालये, महाविद्यालयों, विश्वविद्यालयों के अतिरिक्त विश्व के

विभिन्न विश्वविद्यालयों में हिंदी का अध्ययन अध्यापन एवं शोधकार्य किया जा रहा है। आज हिंदी भारत में ही नहीं अपितु अन्य देशों में भी पर्याप्त ख्याति प्राप्त कर चुकी है। अतः यह कहना गैरबाजिब नहीं होगा की हिंदी एक श्रेष्ठ, समृद्ध और लोकप्रिय भाषा है। आज हिंदी सही मायने में प्रथम स्तर की विश्व भाषा बन सकती है।

हिंदी की विकास यात्रा :

१) १४ सितंबर, १९४९ - संविधान सभा ने हिंदी को संघ की राजभाषा के तौर पर स्वीकार किया।
२) २६ जनवरी, १९५० - संविधान लागू हुआ।
३) १९५२ - शिक्षा मंत्रायल दूवारा हिंदी का प्रशिक्षण ऐच्छिक तौर पर आरंभ।
४) २७ मई १९५२ - राज्यपालों, उच्चतम और उच्च न्यायालयों के न्यायाधीशों की नियुक्ती में अंग्रेजी भाषा के अतिरिक्त देवनागरी शब्दों का प्रयोग प्राधिकृत।
५) जून १९५५ - हिंदी शिक्षण योजना की स्थापना अधीनस्थ कर्मचारियों को सेवाकालिन प्रशिक्षण।
६) जुलाई १९५५ - गृह-मंत्रालय के अंतर्गत हिंदी शिक्षण योजना का प्रारंभ।
७) अक्तूबर, १९५५ - गृह-मंत्रालय के अंतर्गत हिंदी शिक्षण योजना का प्रारंभ।
८) जुलाई, १९५६ - खेर आयोग की रिपोर्ट प्रस्तुत।
९) १९६०-हिंदी टंकण व हिंदी आशुलिपि का प्रशिक्षण आरंभ किया गया।
१०) अप्रैल, १९६० हिंदी शब्दावलियों के निर्माण, संहिताओं व कार्यविथिक साहित्य का हिंदी अनुवाद।
११) १० मई १९६३ - जवाहरलाल नेहरु के आश्वासन को ध्यान में रखते हुए राजभाषा - अधिनियम बनाया गया।
१२) ५ सितंबर १९६७ - प्रधानमंत्री की अध्यक्षता में हिंदी समिती का गठन।
१३) १६ दिसंबर १९६७ - संसद के दोनों सदनों में राजभाषा पर संकल्प पारित हिंदी के विकास के लिए कार्यक्रम तैयार करने पर जोर देने के प्रस्ताव पर रजामंदी।
१४) १९६७ - सिंधी भाषा संविधान की आठवी अनुसूची में शामील।
१५) ८ जनवरी १९६८ - राजभाषा अधिनियम, १९६३ में संशोधन।
१६) १ मार्च १९७१ - केंद्रिय अनुवाद - ब्यूरो का गठन।
१७) १९७३ - केंद्रिय अनुवाद ब्युरो का दिल्ली में प्रशिक्षण केंद्र।
१८) जून, १९७५ - राजभाषा विभाग का निर्माण।
१९) १९७६ - राजभाषा नियम का निर्माण।
२०) १९७७ - अटल बिहारी वाजपेयी ने संयुक्त राष्ट्र को पहिली बार हिंदी में संबोधित किया।
२१) १९८१ - केंद्रिय सचिवालय राजभाषा सेवा संवर्ग का गठन किया गया।
२२) १९८६-८७ इंदिरा गांधी राजभाषा पुरस्कार प्रारंभ।
२३) १९८८-संयुक्त राष्ट्र जनरल असेंबली को तत्कालीन विदेश मंत्री नरसिंहराव ने हिंदी में संबोधित किया।
२४) २४ जनवरी २००० - राजभाषा के पोर्टल का लोकार्पण।
२५) १ सितंबर २००३ - डॉ. सिताकांत महापात्र की अध्यक्षता में एक समिती का गठन किया गया, जो संविधान की आठवी अनुसूची में अन्य भाषाओं को सम्मिलित की जाने और आठवी अनुसूची में सभी भाषाओं को संघ की राजभाषा घोषित किए जाने की साध्यता पर विचार करेगी।
२६) ६ सितंबर २००४-में केंद्र सरकार की राजभाषा निति के अनुपालन और कार्यान्यियन के लिए न्यूनतम हिंदी पदों के मानक फिर से निर्धारित।
२७) १४ सितंबर २००४-दुसरी भारतीय भाषाओं से हिंदी सिखने के लिए तैयार कंप्युटर प्रोग्राम मुक्त उपयोग के लिए पोर्टल पर अपलोड किया गया, जिससे लोग लाभांवित हो सके।
२८) २० जून २००५ - हिंदी फांट, फांट कोड कंवर्टर, स्पेल चेक के लिए वेबसाईट पर उपलब्ध वित्तीय और प्रशासनिक क्षेत्रों से संबंधित शब्दों के अनुवाद मंत्र राजभाषा पोर्टलपर साफ्टवेअर अपलोड कंम्प्युटर की

मदद से नेपाली, पंजाबी, काश्मिरी और गुजराती भाषा के माध्यम से प्रबोध स्तर की हिंदी सीखने के लिए प्रोग्राम तैयार राजभाषा की वेबसाइट पर उपलब्ध।.

२९) २०१५ हिंदी भाषा के विकास हेतु प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदीजी अपने देश में और पदेस में 'हिंदी' भाषा का ही प्रयोग करते है यह हिंदी के लिए महत्वपूर्ण है।

शेरो शायरी

सामने हो मंजिल तो रास्ते ना मोडना,
जो भी मन मे हो वो सपना ना तोडना,
कदम कदम पे मिलेगी मुश्कील आपको,
बस सितारे चुनने के लिए कभी जमीन मत छोड़ना।

लहरों की रवानी देखकर यह ना समझना,
कि समंदर में रवानी मन ही है,
जब भी उठेंगे तुफान बन के उठेंगे,
अभी हमने उठने की ठानी नही है।

भूल ये जीवन का पत्ता है,
लेकिन रिश्ता सारी किताब है।
जरुरी हो तो भुल के इस पत्ते को काट दीजिएगा,
लेकिन ये पत्ते के लिए सारी किताब मत खो दीजिएगा।

आओ झुक कर सलाम करें उन्हें,
जिनकी जिंदगी मे यह मुकाम आया है,
किस कदर खुशनसीब है वो लोग,
जिनका लहू देश के काम आया है।

✍..... **अजित रघुनाथ पाटील**

(बी.एस्सी.भाग-२)

सुविचार

यह जीवन संग्राम का युग है और यदि हमको संसार में जीवित रहना है तो हमें नवीन और पुरषोचित सिद्धांतो के अनुकूल बनना पड़ेगा।

- प्रेमचंद

शिक्षक सतत सीखता न रहे तो वह कभी भी सीखा नहीं सकता - रविंद्रनाथ टागोर

विद्या का अंतिम लक्ष चरित्र निर्माण होना चाहिए।

- महात्मा गांधी

विनोद का उपयोग रक्षा के लिए होना चाहिए, उसे दूसरों को घायल के लिए खडग नहीं बनना चाहिए।

- कुलर

अभिमान से व्यक्ति फुल सकता है, फैल नहीं सकता।

- रस्किन

सोनम श्रीराम गुप्ता

बी.ए. २

ज्ञान के मोती

लेने के लिए कोई चिज है तो..... ज्ञान
कहने के लिए कोई चिज है तो.... सत्य
रखने के लिए कोई चिज है तो..... इज्जत
छोडने के लिए कोई चिज है तो.... मोह
जीतने के लिए कोई चिज है तो.... प्रेम
पीने के लिए कोई चिज है तो..... क्रोध
देने के लिए कोई चिज है तो.... दान
दिखाने के लिए कोई चिज है तो.... दया

दिप्ती डोमणे

१२ वी आर्टस्

हिंदी के श्रेष्ठ रचनाकार प्रेमचंद

✍..... सुप्रिया ईश्वर कांबळे (एम.ए.भाग-१)

हिंदी में अनेक महान लेखक है। सब की अपनी-अपनी विशेषता है। इन सभी लेखकों ने अपना नाम इस सारे संसार में कमाया है। किंतु इन सब में मुझे सबसे अधिक प्रिय हिंदी कथा साहित्य के अमर सम्राट मुंशी प्रेमचंद उपन्यासकार है। सम्राट प्रेमचंद का मुल नाम हिंदी के प्रतिभासंपन्न कहानीकार एवं धनपतराय था। उनका जन्म बनारस के पास लमही गाँव में हुआ। उनकी आठ भागों में लगभग ३०० से भी जादा कहानियाँ प्रसिद्ध हैं।

हिंदी साहित्य क्षेत्र में प्रेमचंद एक यथार्थवादी कहानी लिखने वाले एक आदर्श लेखक के नाम से हमे परिचित है। मुंशी प्रेमचंद जी ने अपना साहित्य ग्रामीण जीवन पर आधारित लिखा है। उन्होंने भुमीहीन किसानों, मजदुरों अन्य दलितों, हरिजनों के जीवन पर उन्होने अपनी कलम अर्थातज अपने विचार लिखे है।उसमे गोदान यह उनका सर्वश्रेष्ठ उपन्यास रहा है।

प्रेमचंद जी ने किसानों के दुःख उनके जीवन संघर्ष इनपर होनेवाले जमीनदारों के जुलूम आदि को उन्होंने स्वाभाविक ढंग से हमारे समाज के सामने रखा है। उनके साथ ही उन्होंने भारतीय किसानों के अंधविश्वास अशिक्षा, करुणा, प्रेम और सहानुभूति के भी वास्तविक चित्र प्रस्तुत किए, इस प्रकार प्रेमचंदजी के साहित्य को भारत के ग्रामीण जीवन का दर्पण कहा जाता है।

प्रेमचंदजी की कहानियाँ बड़ी सरस, सरल और मार्मिक है। कफन, ईदगहा, सुजान, भगत, नमक का दारोगा सतरंज के खिलाड़ी, बड़े घर की बेटी, दुहा का दाम आदि अनेक कहानियों में प्रेमचंद जी की स्वाभाविक और रोचक शैली के दर्शन होते है। उनके उपन्यास भी बेजोड है। गोदान तो किसानों के जीवन का महाकाव्य है। इसमें किसान और मजदुरों की कहानी बड़ी उत्साहपूर्वक लिखी है। गोदान में मध्यवर्ग के समाज का मार्मिक चित्र अंकित हुआ है।

प्रेमचंद जी के प्रेमाश्रम, रंगभूमि, कर्मभूमि, सेवासदन, निर्मला, गोदान आदि उपन्यासों ने प्रेमचंद जी और उनकी कला को अमर बनाया है। सचमुच प्रेमचंद जी के साहित्य को पढ़ने से बहुगुणों और अच्छे संस्कारों का विकास होता है। प्रेमचंदजी का चरित्र-चित्रण, चिंतन अनुठा है। कथोपकथन भी बड़ा स्वाभाविक और सुंदर है। चलती-फिरती मुहावरों की भाषत्त उनकी सबसे बड़ी विशेषताएँ है। गांधीजी से प्रभावित होकर अपने शासकीय पद को त्याग दिया और साहित्य के माध्यम से राष्ट्र सेवा की । गांधीजी के विचारों का प्रेमचंद जी पर बड़ा भारी असर पड़ा है। सत्याग्रह और असहयोग आंदोलन में उनकी रचनाओं को काफी प्रभावित किया है।

प्रेमचंद जी के साहित्य में राष्ट्रीय जागरण का महान संदेश है। हमारे सामाजिक जीवन के आदर्शों का निरुपण है। देशप्रेम के आदर्शों की झलक है। गुलामी का विरोध राष्ट्र को उन्नत बनाने की प्रेरणा है। उनकी कलम जाति-पाति या उच-निच के भेदभाव तथा प्रांतियता आदि सामाजिक बुराईयों को दुर करने की सदा कोशिश करती रहीं। साहित्य सृजन द्वारा वे हिंदू और मुसलमानों की एकता के लिए हमेशा प्रयत्न करते रहे। इसप्रकार साहित्यकार के साथ ही साथ वे बहुत बड़े समाजसुधारक भी थे। स्वतंत्रता आंदोलन के दिनों में उनकी कलम ने तलवार का काम किया था।

प्रेमचंद जी ने अनेक कहानियाँ लिखी है। कफन कहानी में उन्होंने बताया है कि, आज भी जो जीवित मनुष्य को तन ढकने के लिए कपडा नहीं देते पर मरने के बाद उसकी कफन की व्यवस्था जरुर कते है। शोषण और विषमता के कारण हमारे गावों की प्रगति होने के बजाय अधोगति हो रही है। प्रेमचंद जी कहते है कि, जब तक भुमिहीनों को भूमि नहीं मिलती उनमें शिक्षा का प्रसार नहीं होगा। तब तक स्त्रियों जैसे कफन बिकते रहेंगे।

लोकजीवन के ऐसे महान कथाकार और सच्चे

साहित्यकार प्रेमचंद जी मेरे प्रिय लेखक है। प्रेमचंद को अनेक पुरस्कार से सम्मानित किया गया है। उन्होंने जागरण तथा हंस नामक दो पत्रिकाओं का संपादन भी किया है। हिंदी के अनन्य साहित्य सेवी उपन्यास सम्राट मुंशी प्रेमचंद ८ अक्तुबर सन १९६६ को इस संसार से बिदा लेकर साहित्यकाश में सदैव के लिए अमर हो गए।

:--:-:-:-:-:-

दोहे

१) गुरु, गोविन्द दो खड़े काके लाऊ पाएँ।
बलीहारी गुरु अपने जीन गोविन्द दियो बताए।

२) ऐसी वाणी बोलये मन का आपा खोये।
औरन को शीतल करे आपहुँ शीतल होए।

३) करता था सो क्यों किया, अब करी कयों पछाताए।
बोया पेड़ बबुल करे आपहुँ शीतल होए।।

४) बड़ा हुआ तो क्या हुआ जैसे पेड खजूर ।
पंथी को छाव नहीं, फल लागे अती दूर ।

५) रहीमान धागा प्रेम कामत तोडो चटकारा ।
टुटे से फिर ना जुडे, जुडे गाँठ पड जाए।

६) कभी प्यासे को पानी, पिलाया नहीं,
बाद अमृत पिलाने से क्या फायदा ।

कु. कांबळे सुप्रिया ईश्वर

क्या है मेरे नाम का

देह मेरी,
हल्दी तुम्हारे नाम की।
हथेली मेरी,
मेहंदी तुम्हारे नाम की।
सिर मेरा,
चुनरी तुम्हारे नाम की।
माँग मेरी,
सिन्दूर तुम्हारे नाम का।
माथा मेरा,
बिंदिया तुम्हारे नाम की।
नाक मेरी,
नथनी तुम्हारे नाम की।
गला मेरा,
मंगलसूत्र तुम्हारे नाम का।
कलाई मेरी,
चुडियाँ तुम्हारे नाम की।
पाँव मेरे,
महावर तुम्हारे नाम की।
उंगलियाँ मेरी,
बिछुए तुम्हारे नाम के।
बड़ों की चरण-वंदना
मै करुँ,
और सदा-सुहागन का आशीष
तुम्हारे नाम के।
यहाँ तक की
कोख मेरी, खून मेरा, दूध मेरा
और बच्चा?
बच्चा तुम्हारे नाम का।
घर के दरवाजे पर लगी
नेम-प्लेट तुम्हारे नाम की।
और तो और
मेरे अपने नाम के सम्मुख
लिखा गोत्र भी मेरा नही
तुम्हारे नाम का
सब कुछ तो
तुम्हारे नाम का...
नम्रता से पुछती हूँ...
आखिर तुम्हारे पास
क्या है मरे नाम का?

उमा गाडवी बी.एस्सी. १

जिंदगी

वो सागर भी क्या
जिसमें लहरे ना हो।
वो आँखे भी क्या
जिसमें चमक ना हो।
वो संगींत भी क्या
जिसमें सुर ना हो।
वो बाते भी क्या
जिसमें मिठास ना हो।
वो बादल भी क्या
जिसमें बारीश ना हो।
वो इन्सान भी क्या
जिसमें इन्सानियत ना हो।
वो जिंदगी भी क्या
जिसमें संघर्ष ना हो।

सुविदास दत्तात्रय हजारे
१२ वी कला

खून

मच्छरने आपको काटा...
ये उसका जुनून था
वाह वाह वाह वाह
मच्छरने आपको काटा...
ये उसका जुनून था
फिर आपने वहाँ खुजाया...
ये आपला सुकून था...
चाह कर भी आप
उसे मार नहीं पाये...
गौर फरमाइये हुजूर
चाह कर भी आप
उसे मार नहीं पाये
क्योंकि उसकी रगों
में आप ही का
खून था...!

प्रिती वसंत पोवार
बी. ए. १

जिंदगी की राह में

इस जिंदगी की राह में,
कई दोस्त बने, कई बिछडे
मगर तुम ना बिछडना
तुम उन कई दोस्तों में से नही
तुम तो उन में से हो जो शायद
दिसा लेकर ढुँढने से भी नहीं मिलते
इस जिंदगी की राह में
हम बहुत समय तक अकेले चले
एक दोस्त की दोस्त की तलाश में
इन आँखो की तलाशी खत्म हुई
राह में जब तुम खडे मिले
दोस्ती का हाथ बढाए
हमने भी अपना हाथ बढा दिया
दोस्ती गहरी होती गई
अब हम तुम्हे खोना नहीं चाहते
इस जिन्दगी की राह में
फिर अकेले नहीं चलना चाहते
इस जिंदगी की राह में

कु. घोरपडे प्रियांका अशोक एम.ए. २

बेटी

जब जब जन्म लेती है बेटी।
खुशियाँ साथ लाती है बेटी
माँ की परछाई पिता का रुप है बेटी
ईश्वर की सौगात है बेटी
सुबह की पहली किरण है बेटी
तरु की शीतल छाया है बेटी
आँगन की चिडियाँ है बेटी
त्याग और समर्पण खिलाती है बेटी
नये नये रिश्ते बनाती है बेटी
जब ससुराल जाये बडा रुलाती है बेटी
बारबार याद आती है बेटी।
बेटी कि अहमियत उनसे पुछो,
जिनके पास नही है बेटी ।
बेटी बचाओ, मानव जात बचाओ।

कु. भारतीय संकपाळ बी.ए. १

याद रहेगा

कॉलेज के ये प्यार भरे क्षण
फिर वापस न आएंगे
सोचलो ए मेरे दोस्त

कल हम पंछी की तरह उड़ जाएंगे
भूल सकेंगे क्या कभी हम
कॉलेज की प्यार भरी यादें

आज तुम हो हम है
ज्ञानमंदिर है कॉलेज हमारा
कहाँ रहेंगे हम कहाँ रहेंगे तुम

हर किसीका अपना अलग आशियाना बनेगा
हर किसीका अपना अलग रास्ता बनेगा
पर 'शिवराज' कॉलेज सदा याद रहेगा

शुभांगी संभाजी संकपाळ
बी.ए. १

हिंदी विचारधारा

वे लोग श्रेष्ठ है जो दिनभर काम करते हैं।

वह ज्ञान बडा है जो मनुष्य को मनुष्य बनता है।

वह कविता सुंदर है जो भूमी को सुंदर बनाती है।

वह आत्मा श्रेष्ठ है जो बिना रोये हमारे तनसे निकल जाती है।

वह भाषा श्रेष्ठ है जो दो में एकता रखती है।

राष्ट्रकवि 'दिनकर'

प्रविण शिवाजी यादव
बी.ए. १

भूल

जो भूल करके मुस्कुराएँ
उसे शैतान कहते है।
जो भूल करके पछताएँ
उसे नादान कहते है।
जो भूल को कभी न भूले
उसे सावधान कहते है।
जो अपनी भूलों से सीखे
उसे बुद्धिमान कहते है।
जो भूल से बचता है
उसे इन्सान कहते है।
जो कभी भूल ही न करे
उसे भगवान कहते है।

सोनम श्रीराम गुप्ता
बी.ए. २

स्व.डॉ.एन.डी.खिचडी सर...

आप तो हमसे दूर गए
पर, आपकी यादे हमारे पास है।
आप तो नहीं आ सकते
लेकिन...
आप की याद तो बहुत आती है।
त्याग और बलिदान की मूर्ती
अगर...
गुजर जाए हजार साल,
तो भी न हो पाएगा ऐसा कोई,
जिन-जिन को मिली आपकी छाया,
उनका जीवन तो सफल हुआ।
एक ही शान की किरन से आपने
इस 'शिवराज' विद्या संकुल को जगमगाया!
सदहा याद आयेगी ये दो लाईने,
हसने के लिए जिओ, जिने के लिए हसों!!!

प्रविण शिवाजी यादव

माँ

माँ शब्द हे इतना बडा एहसान
जिसके आँचल में लेते है हम पहली साँस
दुनिया में कई रिश्ते
लेकिन माँ जैसा कोई नहीं
प्यार देती हमेशा सभी को
दुःखों का साया कभी नहीं
अगर समय आया तो
भुख से तडपती है खुद
लेकिन बच्चों को भुखा नहीं रखती
सूरज की धुप की आग को सहती है खुद
बच्चों को अपने आँचल के ठंडी छाव में रखती
संतान उसे जितना भी दुःख दे
निकलती है उसके दिल से सिर्फ दुवाएँ
वे चाहे जाए जहाँ भी
उसके साथ खुशी के साए
वो तो सच में होती है भगवान
लेकिन इस बात से होती है अंजान
गम लेकर खुशियाँ देनेवाली
है उस विधाता की पहचान

भारती मोहन संकपाळ
बी.ए. १

विश्वास

मे
दिल नहीं मिलता,
और आज कल दिल के बझार में
विश्वास नहीं मिलता।
पत्थर को लोग इसलिए
पुजते है
क्योंकी यारो
विश्वास के लायक इन्सान
नही मिलता।

कु. अक्षयकुमार जावळे बी.ए. ३

देश के दुश्मन

अक्षय अशोक पाटील
बी.एस्सी ३

देश के दुश्मन होशियार,
सीमा पर खडा है वीर जवान।

मार मार कर कितना मारोगे,
यह डेढ सौ करोड़ का देश है।
हथियार चलाना क्या आप ही जानते है,
बम और बंदुके हमारे भी खिलौने है।
बुजदिलों की तरह छुपकर लड़ते हो तुम,
दिख गई झलक तुम्हारी
शेर की तरह झपट पडेंगे हम।

क्या लडना तुम ही जानते हो
सौ साल से लडने का इतिहास है हमारा।
कभी पीला कभी हरा यह तुम्हारी चाल है,
पर युद्ध में बहने वाला खून तो लाल है।

तिरंगा हमारी शान है,
इस पर जीवन कुर्बान है।
देश की सीमा पर खडा है वीर जवान,
यह हमारे देश की जान।

स्त्री भ्रूण हत्या

फुल बनने से पहले कली को नोचनेवाले
कौन हो आप मेरा जीने का अधिकार छिननेवाले
क्या मालुम नहीं यह सबसे बड़ा पाप है मवाली
किस के सामने रोवूँ बाप ही बना है, फुल तोडनेवाला माली।
नही मांगा था दुध मैने पान्हा किसका वनमाली
आँखो में भरे आँसु पोछने के लिए कौन आएगा धर्मशाली
कोख में ही माँ-बाप बली चढाते है कली,
नारी दुनियाँ की सुंदर कोमलता कैसे करेगी रखवाली
मैं लडकी बनकर धरतीपर आई हूँ, इसलिए कि आप
जैसे रेगिस्तानियों जहाँ में ले जता सकु।
मत बनिए कसाई और चलावो मत छुरी धारवाली
मैं करुंगी कल सत्य शिव सुंदरता की रखवाली।
मैं बनुंगी जिजाऊ और निर्माण करुं शिवा
मै बनुंगी सावित्री और लगाउँगी ज्ञान दिप

गायत्री नलवडे
बी. ए. ३

शायरी

आपकी सोच पर ही निर्भर करती है
मान लो तो हार होगी और
ठान लो तो जित होगी

उडते वही है, जिनके सपनों में
जान होती है
पंखों से कुछ नही होता हौसलों में
उडान होती है
हम मरने के बाद स्वर्ग जाएँ यह
महत्वपूर्ण नहीं
पर मरने के पहले स्वर्ग बना जाए
यह महत्वपूर्ण है

वनिता बाळकृष्ण रावण

हँसी की किलकारियाँ

पत्नी : (पति से) अपनी बेटी के लिए रिश्ते तो ढूँडो।
पति : बहुत देखे मगर सारे लड़के नालायक निकले।
पत्नी : यदि मेरे पिताजी भी यही सोचते तो अब तक मैं कुँवारी ही रहती ।

शर्मा सर : तुम्हारा और तुम्हारे पिताजी का नाम क्या है?
विद्यार्थी : मेरा नाम सूर्यप्रकाश पिताजी का नाम जीवनलाल है।
शर्मा सर : हिंदी में नही अंग्रेजी में बोलो ।
विद्यार्थी : सर, माय नेम इज सनलाईट अँड माय फादर्स नेम इज लाईफबॉय ।

प्रिती वसंत पोवार
बी.ए. १

शायरी

किसीके पास कुछ नही तो हसती है दुनिया
किसीके पास सबकुछ है तो जलती है दुनिया
और हमारे पास आप जैसा दोस्त है....
जिसके लिए तडफती है दुनिया...

वो खुश है पर शायद हमसें नहीं
वो नाराज है पर शायद हमसें नहीं
कौन कहते है उनके दिल में मोहब्बत नहीं
मोहब्बत तो है पर शायद हमसे नही

जिंदगी में कुछ करो या ना करों
पर दो लोगों से प्यार जरुर करो
एक जो जिसने आपको जनम दिया
और एक जो जिसने आप के लिए जनम लिया

अस्मिता मारुती गोरूले
बी.कॉम.-१

English Section

"There is literature of knowledge, and the literature of power. The function of the first is - to teach; the function of second is - to move."

- De Quincy

Sub-Editor

English Section

Prof. D. U. Jadhao

INDEX

Article

- Today's Farmer: Condition and Direction — *Vikas Shivaji more*
- Salute To India — *Arati Shivaji Gavali*
- Creation Of Superman — *Rohini pawar*
- Media & Indian Politics — *Priyanka Ghorpade*
- Mahamanav Basaveshwara — *Vinayak R. Latthe*
- Girl Heroes: Malala – The Voice Of 250 Million Girls — Biyama Bashir Watangi

Poem

- FRIENDSHIP — Sarika S. Patil
- Take Time — Pravin Kadukar
- Swarga & Naraka — *Sonam Shriram*
- MOBILE — Prajakta Desai
- Examination – A game of cricket — Priyanaka Ghorpade
- Only a Dad — Susmita Ghorpade
- MOM & DAD — Shraddha P. Patil
- Good Thought — *Manali Kesarkar*
- Road to Success — Ashwini Bhalekar
- Friendship — Ashwini Bhalekar
- Beauty of Relationship — Susmita Ghorpade
- You are sitting in front of computer — Vinayak Latthe
- Smile for a Moment — Ashwini Nivrutti Bhalekar
- Exam of Life — *Komal Gikwad*
- LOVE — *Menaka Bhosale*
- Life — *Uvidas Hajare*
- How to Life Better — Pravin Kadukar
- SCIENCE AND THE LYRICS — Sarika Patil
- Attitude is everything — Susmita Ghorpade
- Golden Rules of Life — *Ajit Patil*

Today's Farmer: Condition and Direction

-*Vikas Shivaji more*
(B. B. A. Part-1)

World's hunger is full filled only by farmer. So he is called 'Annadata' in marathi. He harvests the crops not only for his family, but also for nation. Literally he plays role of background artist, who contribute lots but never praised by people.

The occupation of Indian people is directly or indirectly farming. Someone has tremendous acres of farm, while someone is without farm. But they work in other farm just like slaves. In some regions, there is lack of man power in farming, while in some regions man power is plenty. But they can't get sufficient remuneration. This is contrast condition in India. In north side of India like U. P. there is no problem of drought, so the condition of farmers is better than our Maharashtrian farmers. There is variety of crops in India. Like Punjab and Haryana Known for ' stock home ' of wheat, U. P. and Maharashtra yields sugarcane. Assam yields tea, south zone yields spices and coffee etc. Maharashtra yields sugar cane, Rice (paddy), Jawar, chilli etc.

From ancient time to until, the condition of Farmer remains constant, there is no progress remarkable. They work many hours just like machine, but can't yield more grains. Dr. Swamynathan started 'Green Revolution' in India. It worked for only few regions, but not entire India, so until India lacking behind in progressed farming. Today no political party looks towards Farmers development. Some one tries, but unable to fight with problems.

Maharashtra – state of history, pride and records. It has mainly 4 regions Viz. West (paschim) Maharashtra, Konkan, Marath Wada's, Vidarbha. The condition of west Maharashtra and Konkan's farmer is good. But the most noticeable thing is that, Marath wada's conditions is very bad. There are so many cases of Farmers suicides. The reasons behind suicides are credit on loans and trough. Two years back there was big trough and every year there is possibility. So farmers are become dreamless. Nobody looking towards them. The children of farmers leave the schools for farming,

while some runs from homes. This is bad, but true condition in Marath Wada. There is need of direction to improve their conditions. Next region is Konkan, condition of farmer is very good. But there is 'Savakarshani' just like Autocracy. They have sea shores for finishing also. Large production of coconut and rise there.

Farmers want another two hands for working, inspite of money. Because he believes in hard work, not in luck. He knows "Jithe Rabati hath, tethe hari" means 'work is worship.' He should have look towards modern methods of farming. There should be less uses of chemical fertilizers and insecticides to maintain health of soil.

Without farmers progress, India can but become all side developed. as A son of farmer I request everyone to give respect to farmers. And keep in your mind.

"Nase Ravuli Va Nase Mandiri,
Jithe Rabati Hath Tethe Hari."

Life

A rich says,
Life is fan.
A poor says,
Life is money.
A poet says,
Life is full of joy.
A teacher says,
Life is teaching.
A beggar says,
Life is trouble.
But I say,
Life is nothing but only try.

- *Suvidas Dattatray Hajare*
12th (Arts – B)

Salute To India

-Arati Shivaji Gavali
(B. Sc. Part-1)

The daughter of serenity
The mother of history
The grand mother of religion
And the great grand mother of cultural heritage.
Is our mother land India.

Yes we are richly blessed to the sons and daughters of India. India is a perfect example with a evergreen, flourishing history from which numerous religions, faith cultures have emerged and give our country a glorious story to glance back. India have 'Unity in diversity which is honor of our country?

Democracy means on organization or situation in which everyone is treated equally and has equal rights. In our country there is a place for all Indians to live and earn. So everyone has the right to go anywhere they wish. We are independent people and we live in a democratic land.. Our nation is the second largest populated country in the world. We are huge bunch of different people who are responsible for the development of this country. we all have heard the story of the farmer and his sons in which the farmer teaches his sons that until is strength. The some story goes true for our nation. As long as we sand together hand in hand as a single united nation, no other power on this earth will ever defeat us so the time has come that we rise up and stop thinking ourselves as individuals but endowed with higher responsibilities. We can be a great base for our country.

The India people get colored with beauty of love and conveying the message of humanity and love to every part in our country. We as youth are responsible for great future of nation. Everyone has dreamt about India's awesome future of India becoming the most powerful country in the world. use the technique and science which

are ground breaking and help to develop our country faster rate than today.

We better start of by taking a pledge that we will do our part for betterment of our motherland and we will strive together to life the banners of love and unfold our massage of unity and brotherhood for this.

SALUTE TO ALL INDIAN AND

THANKS TO GOD BEING AN INDIAN.

How to Life Better

Talk	-	Softly
Eat	-	Sensibly
Breath	-	Deeply
Exercise	-	Daily
Sleep	-	Sufficiently
Dress	-	Smartly
Act	-	Fearlessly
Think	-	Positively
Trust	-	Equtiously
Work	-	Honestly & Patiently
Save	-	Regularly
Spend	-	Intelligently

Pravin Balaso Kadukar

B.A. 2

SCIENCE AND THE LYRICS

Kyun chalti........ hai Pawan........
Because of evaporation.
kyun Machalta hai man
Because of excessive perspiration.
Na tum jano na hum........
But I just gave you all reasons.
Kyun........ aati........ hai bahar........
Because of change in seasons.
Kyun hota hai karar........
Because of mental tension.
Kyun hota hai pyar........
Because of attraction.
Na tum jano na hum........
Like I said each is a scientific phenomenon.
Kyun gum hai har disha........
Because you have a poor sense of direction.
Kyun hota hai har disha........
Because of "Poetic" addiction.
Kyun........ aata........ hai mazaa........
sciense gives all the information.
Na tum jano na hum........
For each line I have given scientific Explanation.

Sarika Patil

(B.Sc. 1)

Creation Of superman

- *Rohini pawar*
(B.Sc. I)

Robot and superman both are totally different concepts. Robotics is the branch of engineering which deals with the typical modeling designing on machine which can do the thing that a human cannot with that much efficiency. And now about SUPERMAN, creation of superman is branch belongs to applied life science which can deals with gene modification and multiplication of chromosomes in DNA.

Generally human beings have 46 chromosomes in a single cell a then during gamete formation haploid sperm and eggs formed and then other fertilization diploid zygote is formed. But no one can imagine. If a human conation 92 chromosome in a single cell then what happens. Robots are just machine. But the man containing ninety two chromosomes in a single cell is many steps a head a machine. They can perform much difficult tasks than any ordinary man with their own accord. When we think about superman first thing which come in our mind is automation.

Supermen is know to perform tasks automatically without much human intervention, except for initial creation of super cell of 92 chromosomes I ever not seen one amazing, fantastic kind of man, who is hundred times better and advanced than us. Creation of superman will be biggest contribution to becoming our country world's power full nation. The superman which will be created, those days can sense their surroundings and behave according to what the sense and make judgments on their own to how to respond.

the days are not far when India will progress in applied life science, Knowing the present and future situation we can clearly say that....

THE FUTURE WILL BE OF THE
"SUPERMAN'S"......

Media & Indian Politics

- *Ghorpade Priyanka Ashok*
(MA – 2)

Media of India consists of several different types of communication media : Television, Radio, Cinema, Newspaper, Magazines and Internet – based Web Sites. Many of the Medias are corporations and sale of copyrighted material India also has a strong music and film industry. The Indian media was initiated science the late 18th century with print media started in 1780, radio broadcasting initiated in 1927 and the screening of Augusta and Louis lumiere moving pictures in Bombay initiated during the July 1895 is among the oldest and largest media of the world. Indian media become "free and Independent" throughout most of it's history, The period of emergency (1975- 1977), declared by Prime Minister Indira Gandhi, was the brief Period when India's media was faced with potential government retribution.

The organization Reporters Without borders complies and publishes an annual ranking of countries based upon the organization's assessment of their press freedom records. In 2010 India was ranked 122nd of 178th countries, which was a setback from the preceding year.

The important identity of a responsible media is playing an unbiased role in reporting a matter without giving unnecessary type to attract the attention of the global public with the object of making money and money only. After reporting properly the media can educated the public of public interest. The media can highlight the short comings. Of the official machinery in it's functioning, bringing out the sufferings of the public in general.

As social parties start media for themselves and utilize it for their own selfish ends, the role of the media is very much narrowed. During, elections in democracy. The media is an effective tool for getting the public support.

Today, it seems like media is driving everything, they make the news first and show it later whole day. (Something's as BREAKING NEWS). They mede some good new like 'prince which saved it live they created awareness in Jessica Lal case,

but now it they started 80 believe that Indian public watches and believes whatever they say. First they create type of 'cricket controversies" making BCCI hero and villain at same time. And now, the media 'made' news of Raj Thackeray. If anybody has heard/read full speech of Raj, he spoke about patriotism towards language in which he gave examples of French president, Tamilnadu CM and AB, but cunning media only took part of AB and made headlines for the next day which created chaos and brought Mumbai to halt. Then next day continued false news about attack, on AB'S house, Goondaraj etc. Then media 'put' statements in mouth of each politician and next day that statement becomes news again.

How far we now believe in media?

Attitude is Everything

The person with the negative attitude
Thinks "I can't"
The person with the positive attitude
Thinks "I can."
The person with the negative attitude
Dwells on problems.
The person with the positive attitude
Concentrates on solution.
The person with the negative attitude
Concentrates on finding faults with others.
The person with the positive attitude
Looks for good in others.
The person with the negative attitude
Focuses on what's missing.
The person with the positive attitude
Counts his or her blessings.
The person with the negative attitude
Sees possibilities.
So think, Are you a person with
Positive attitude or negative attitudes?

Ghorpade Susmita Suryajirao
B.Com. 2

Mahamanav Basaveshwara

- *Vinayak R. Latthe*
(B.Sc.-1)

Basava also known as Bhakti Bhandari Basavanna or Basaveshwara (1134-1196) was an India philosopher, statesman, Kannada poet and a social reformer in Karnataka, India. Basava fought against the practice of the caste system, which discriminated against people based on their birth, and other rituals in Hinduism. He spread social awareness through his poetry, popularly known as Vachanaas. Basavanna used Ishtalinga, an image of the Sivalinga, to eradicate untouchability, to establish equality among all human beings and as a means to attain spiritual enlightenment. These were rational and progressive social thoughts in the twelfth century. Basaveshwara is undoubtedly one of the pioneer's of India Democracy. he created a model parliament called the "AnubhavaMantapa," which not only gave equal proportion to men and women, but also had representatives for different socioeconomic backgrounds. The carvings of the model parliament can be found across many temples in south India. He was a man ahead of hiss time, who believed that conflict should be resolved through debate and not violence. He advocated mercy towards both humans and animals.

Classical Hindu theologists interpret the Vachanaas as the essence of vedic knowledge while attempting to explain the social the social revolution Basava was ushering in. But this theory fails to explain why other well-known religious leaderslikeShankaracharyaand Madhwacharya, who were very well acquainted with vedic knowledge, did not address the issues, that Basava did in the later part of the 12th century. Basava, unlike Gautama Buddha, did not preach people the intricate aspects of spirituality; rather, he taught people how to live happily in a rational social order which later came to be known as the Sharana movement.

Basavanna (basaveshwara) is called "Vishwaguru" because he is believed by his followers to have been the first ever to

known the practicality of transcending to godliness and demonstrating the technique of becoming god through around 800 Sharanas. Basavanna spread the concept of the path of becoming god through four levels of divinity that exists in one's own body- unmanifestChaitanya (Guru), Manifest chaitanya-Shakti (Linga), Consciousness of the manifest chaitanya-shakti in prana (Jangama), and the Individual consciousness (Jeevatma/Mind). Basavanna taught Sharanas, the technique of transcending the mind with one's ownprana through a process of Ishtalinga, Pranalinga and Bhavalingasaadhana and that anybody in the world, irrespective of caste, creed, merit, nationality, etc., can transcend and become god by being in union with prana.

he himself declared that he is playing only the elder brother's role and that is how the name Basavanna came to be. He is popularly called bhakti Bhandari (Champion of Devotion or "Kranti Yogi". The key aspect of his preaching is a monotheistic concept of god.

Basava originated a literary revolution through his literary creation called VachanaSahitya in Kannada Language which are derived from the Upanishads and Vedanta. He was the Prime Minister of the southern Kalachuri Empire in south India. Many great yogis and mystics of his time joined his movement, Enriching it with the essence of divine experience in the form of Vachanas.

Early Life

It is believed that Lord Basava was born into a Shaiva Brahmin family belongs to Shukla Yajurveds, residing in a small town, Basavana Bagewadi in Bijapur District of Karnataka State, India in 1134 AD. Basava is said to have grown up in an orthodox Hindu religious household and rejected many practices in Vedic society based on some of the religious scriptures called Agamas, Shastras and Puranasin Sanskrit language. Basavanna used Ishtalinga (image/linga of God in one's body) to eradicate untouchability, established euqality among all human beings and a

means to attain spiritual enlightenment. Ishtalinga is very much different from Sthavaralinga and Charalinga. Ishtalinga is the universal symbol of God.

Religious Developments

Basavanna used Ishtalinga (image/linga of God of God in one's body) to earadicate untouchability, established equality among all human beings and a means to attain spiritual enlightenment. Ishtalinga is very much different from Sthavaralinga and Charalinga. Ishtalinga is the universal symbol of God.

With his honest, hard work and visionary mission, Basava rose to the position of Prime Minister in the court of king Bijjala, who ruled from 1162-1167 at Kalyana (presently renamed Basavakalyana). There, he established the AnubhavMantapa, a spiritual parliament, which attracted many saints from throughout India. He believed in the principle KayakaveKailasa (Work puts you on the path to heaven, Work is Heaven). It was at this time that the Vachanas, simple and easy-to-understand poetic writings which contained essential teachings, were written.

Philosophy

Basava said that roots of social life are embedded not in the cream of the society but in the scum of the society(7). It is his witty saying that the cow does not give milk to him who sits on its back, but it gives milk to him who squats at its feet. With his wide sympathy, he admitted high and low alike into his fold. The AnubhavaMantapa established by Basava laid down the foundation of social democracy (citation needed) Basava believed that man becomes great not by his birth but by his conduct in society. This means faith in the dignity of man and the belief that a common man is as good a part of society as a man of status.

Basavanna's Vachanas

1. Before the gray touches cheek, the face shrinks with wrinkles;
the body turns into a nest of bones;
Before becoming toothless a bend back and a burden to others;
Before leaning on one leg with one hand, holding a stick in another;

Before losing the luster of youth, and hearing death's call closing in;
Bow down and worship Lord KudalaSangama.

2. For the water (pond) water-lily is the charm;
For the ocean tides are the charm;
For the women Character is the charm;
For the Sky, Moon is the charm;
For foreheads of the Devotees of the Lord Kudalsangam,
The holy ash is the charm.

3. "Do not exult in gain, do not be vexed in loss.
O heart, console yourself.
Gain is not in your hands, loss is not a matter of your will
All happiness, all pleasures are as Mind wills.

Golden Rules of Life

1. The most damaging one letter word 'I' avoid it.
2. The most satisfying two letter word 'we' use it.
3. The most poisonous three letter word 'Ego' kill it.
4. The most used four letter word 'Love' value it
5. The most use five letter word 'Smile' keep it.
6. The fastest spreading six letter word 'Rumour' ignore it.
7. The most enviable seven letter word 'Success' achieve it.
8. The most furious eight letter word 'Jealousy' throw it.
9. The most powerful nine letter word 'Knowledge' achieve it.
10. The most essential letter word 'Confidence' trust it.

Patil Ajit Raghunath

B.Sc. 2

Girl Heroes: Malala – The Voice Of 250 Million Girls

- *Biyama Bashir Watangi*
B.Com. 3

"Great leaders are of ten defined not by there beliefs, but by now they read when those beliefs are tested to the limit."

Malala Yousaf – In the eyes of the world, that was the defining moment in her fight for education transforming her from an unknown school girl to a global figurehead in the struggle against tyranny and oppression.

Malala a brave girl born on 12th July 1997. A Pakistani student and education activist. She is known for her activism for girls and women's rights, especially for being allowed to go to school. Malala is originally from the town of Mingora in the Swat District. She was a victim of a gunshot attack in October 2012.

Malala's journey from Pakistan swat valley, a picturesque region that is also home to a branch of The Taliban, a militant group that is trying to enforce their own vision of religious law. The Taliban does not believe that girls should go to school or even leave their homes without covering themselves from head to foot and walking with a male relative.

The main Journey of Malala starts from such restriction of Taliban. Malala began speaking out against such restriction when she was 11 years old and the BBC, A British news organization, asked her to blog about her life, She wrote about her struggle to simply go to school, and even though the blog was published under pseudonym 'Gal Makai' to protect her identity, she gradually became a public figure.

She challenged the Taliban in speeches, asking 'How dare the Taliban take away may basic right to education?' She also criticized the Pakistani President saying that if his daughter lived in Malala's town he would have made sure, the girls school remained open.

After this, Malala was tried to killed. A Tabliban spokes person said they tried to kill Malala because they view her as a 'Symbol of Western Culture' and against 'Islam'.

On October 9, 2012 fifteen year old Malala Yousafzai, an advocate for the educational rights of girls was shot by a masked Taliban gunman while she was riding home from school on a bus in Mingora, Pakistan. A region in the Swat valley from which the Pakistani army had claimed to have eliminated the Taliban. A bullet grazed Malala's skull and lodged in her neck. Coincidently the attack occurred tha same week as the first International Day of the Girl Child.

Malala's advocacy for children's right to education has made her an appealing subject within the political framework of liberal internationalism. Malala's assertion of a liberal political subjectively, which secretary Clinton recognized and U.S. audiences are predisposed to affirm, carried her safely into the folds of liberalism as an individual subject contesting subjection.

After surviving an attack on her life, Malala has recovered and has dedicated herself to the goal that every child everywhere will received an education.

Malala Yousafzai is now an internationally renowned figure. She has published a best selling book and established the 'Malala Fund' – a non-profit initiative that invests in education projects around the world. In a lengthy interview with the Financial Times, she first indicated her intention to become Pakistan's second female leader, after 'Benazir Bhutto' and also to fight against the country's corruption.

"One Child,
One Teacher,
One Book,
And One Pen,
Can Change The World."

In May 2013 David Trumble, an award winning artist made a cartoon of Yousafzai as a Disney princesses as a part of drawing of other feminist icons that he made into princesses that was in the Huffington Post. On 12th July, 2013 at age

16, she made a speech at headquarters of United Nations, stressing the right to education for all, for human rights and peace and non-violence against terrorism. She is the youngest person to have won the Nobel Peace Prize in 2014 of the age of 17. She was one of the winners of glamour magazines women of the year. In October, 2013 a book about her life – "I am Malala – The girl who stood up for education and was shot by the Taliban" was published on 27th November 2013 Yousafzai was given the GG2 Hammer Award, she was chosen by Time Magazine as a candidate for 2013's person of the year. She was nominated for the World's Children Prize for the Right of the child in 2014.

Two Golden Rules

Life runs on two simple golden rules

1) Accept
2) Change

Accept the things which you can't change & change the things which you can't accept.

Funny But Incredible India

Kings Place	- Raja Sthan
Queen Field	- Rani Khet
Mr. City	- Shri Nagar
Rising City	- Udai Pur
Rhythm of eyes	- Naini tal
Face	- Surat
Unmarried Girl	- Kanya Kumari
Largest State	- Maha Rashtra
God's State	- Hari Dwar
Brick City	- Ita Nagar
St. Hair	- Rishi Kesh
Red Fort	- Lal Kila
Call End	- Kol Kata
No Zip	- Chen nai
Come on Arun	- Arun aa chal
Come in Evening	- Aa Sam
Go & Come & finally	- Go aa
Do drama	- Kar Natak
Wear Cloths	- Kolha Pur

Snehalata Dattatray Yalurkar

M.A. 2

FRIENDSHIP

Friendship is like BSNL network
Connecting people everywhere....
Friendship is like pepsi
yeh dil mange more....
Friendship is like sprite
Sirf yahi bhujaye pyass
Baki sub bakwaas.
Friendship is like MTV & VTV
Enjoy with bindass....???
Friendship is like Dalda active oil
Thoda aur chalega....
Friendship is like FM Radio
It's really hot and time pass
Friendship is like sony max
Deewana Banade
Friendship a fevicol
Iska jod tutega nahin
Friendship is like song of sholey movie
Yeh Dosti hum nahi todenge,
todenge dam magar
tera saath na chhodenge.
Friendship is a beautiful gift
that god has given to us

Sarika S. Patil

(B.Sc. 1)

Take Time

Take time to think;
It is the source of power
Take time to read;
It is the foundation of wisdom
Take time to play
It is the secret of staying young
Take time to be quiet
It is the way of any solution
Take time to aware
It is the opportunity to help others
Take time to love and be loved
It is the greatest gift
Take time to laugh
It is the music of the soul
Take time to friendly
It is the road of happiness
Take time to dream
It is the what the future is made of
Take time to pray
It is the greatest power on earth

Pravin Balaso Kadukar,

B.A. 2

Swarga & Naraka

What is Swarga?
American Salary
British house,
Chinese food &
Indian wife!!!

What is Naraka?
American wife
British food,
Chinese house &
Indian Salary!!!

- ***Sonam Shriram Gupta*** (B.A. 2)

MOBILE

Mobile, Mobile
the connection of world
mobile, mobile
the meaning of world!

Mobile, Mobile
the saving of code
mobile, mobile
the turn of mode!
Mobile Mobile
the screen is small
mobile mobile
the information is all!

Mobile, Mobile
the body of telephone
mobile mobile
the father of cell phone!

Progress :

Moru : I have bought a book on Body Building and I have been doing the exercise everyday for a month.
Ramu : Is it having any effect?
Moru : you bet. I can now lift the book above my head.

Prajakta Netaji Desai,

B.Com. 1

Examination – A game of cricket

Examination hall	– Cricket pitch
Examinee	– Bat's man
Paper setter	– Bowler
Examiner	– Umpire
Pen	– Bat
Questions	– Ball
Difficult Questions	– Googli
Talking in hall	– Run out
A case of copying	– Caught out
Marks	– Score Board
Result	– Trophy Won

Ghorpade Priyanaka Ashok

(M. A. – 2)

Only a Dad

Only a dad with a tired face,
Coming home from the daily race,
Bringing little of gold or fame.
To show how well he has played the game.
But glad in his heart that his own rejoice
To see him came and to bear his voice.
only a dad but he gives his all,
To smooth the way for his children small,
Doing with courage, stern and grim.
The deeds that his father did for him.
This is the line that for him I pen.

Only a dad, but the best of men.

Ghorpade Susmita Suryajirao

B.Com. 2

MOM & DAD

Mom & Dad are not only our parents
They are our past, future & present
They care you till the end of life
Because they protect you every time
Like a God
Don't hurt them for any thing
And don't make with them fraud
You receive only blessings & worship
And live a Life with their companionship
Many times we children behave badly
with our parents
If they stay with us
Because we don't know their
IMPORTANCE

Shraddha P. Patil
B.Sc. I

Teachers

Among all the rest
teachers are the best
Although we come to school and play
They teach us the whole day
Teacher are out friends,
their kindness & love never ends
They teach us the correct things
And to fly high spreading our wings
Teachers give us a lot of joy
and our Pranks they enjoy
we love them with all our heart
because from our side they never part
whether we go east or west
our teachers are the best
Teacher, give us knowledge
which in life will take us far
and help us to shine bright like a star

Snehalata Dattatray Yalurkar (M.A. 2)

Good Thought

By changing your Thinking
you change your beliefs
When you change your beliefs
you change your expectations
when you change your expectations
you change your attitude
when you change your attitude
you change your behaviour
When you change your Behaviour
you change your performance
When you change your performance
You change your LIFE!!!

- *Manali Shivaji Kesarkar,*
B.Com. I

Collection

Mother's Love
I love to see the starts at night
Twinkling in the deep dark sky!
I love to smell the pretty flowers,
That spreads their nectar as I pass by!
I love to hear a happy bird,
Sing sweetly to small babies!
But most of all in the world,
I love to see my mother as
SMILE AT ME !

कु. प्रियंका पाटील
(११ वी सायन्स-अ)

प्राध्यापक कार्य वृत्तांत

शिवराज साहित्य, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.

- डॉ. बी. डी. अजळकर
- प्रा. व्ही. बी. कुरळे
- प्रा. डॉ. आनंद कुंभार
- प्रा. अशोक मोरमारे
- प्रा. किशोर अदाटे
- प्रा. रंगराव पांडूरंग हेंडगे

संभाजीराव माने साहित्य, वाणिज्य व विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय, गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.

- प्रा. प्रकाश भोईटे

प्रशासकीय कर्मचारी

- श्री. के. टी. कुंभार
- श्री. एन. झेड. दळवी
- श्री. वाय. एस. शेंडे
- सौ. एस. बी. निकम
- सौ. एस. बी. आजरी

विभागीय कार्य वृत्तांत

- ग्रंथालय
- अग्रणी महाविद्यालय कार्यक्रम समिती
- सांस्कृतिक विभाग
- विद्यार्थी व्यक्तिमत्व विकास समिती
- शिवायन भित्तीपत्रक समिती
- सिनिअर क्रीडा विभाग
- समाजशास्त्र विभाग
- राष्ट्रीय छात्रसेना (एन.सी.सी.)
- राष्ट्रीय सेवा योजना
- पदव्युत्तर विभाग
- Dept. Of BCA
- Dept. Of Computer Science & BCS
- ज्युनिअर क्रीडा विभाग

शिवराज कला, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय, गडहिंग्लज

प्राध्यापक : कार्य वृत्तांत

डॉ. बाळासाहेब अजळकर

(सहयोगी प्राध्यापक, रसायनशास्त्र विभाग)

1. Studies of Structural Properties of Bismuth Molybdenum sulphide Bi : MoS_2 Thin Films Prepared by an Arrested Precipitation Technique At Department of Chemistry, Devchánd College, Arjunnagar, UGC National Conference in Recent Trends in Chemical Science. 18-19 Sept. 2014.
2. Studies of Optical and Electrical Transport Properties of Antimony Molybdenum telluride Sb : $MoTe_2$ Thin Films Prepared by an Arrested. Two Days National Conference at Fergusson College, Pune, 7-9 Dec. 2014.
3. ३ जानेवारी २०१५ सावित्रीबाई महिला स्पोटर्स अॅकॅडमीच्यावतीने मुलींसाठी बुद्धीबळ स्पर्धेचे आयोजन.
4. Chemosynthesis Studies of Nanocystalline ($MoSb_2S_5$) thin films by Simple Colloidal Route. Two Days National Conference at Sangola College, Sangola. 24-25 Jan. 2015.
5. Studies on Mo ($S_{1-x}Se_x$) Thin Films Prepared by Arrestd Precipitation Technique.One Day International Conferene at Karmveer Hire College, Gargoti. 10 March 2015.

प्रा. व्ही. बी. कुरळे

रसायनशास्त्र विभाग

1) N. S. S. Programme Officer.
2) Participation in V.G.C. sponsored two day national seminar on "applicantion of spectroscopy in structure determination of organic and inorganic molecules" organised by the Department of studies in Chemistry, J.S.S. Degree College, Gokak on 22nd, 23rd August 2014.

प्रा. डॉ. आनंद कुंभार

(मराठी विभाग)

१. तुकाराम कोलेकर महाविद्यालय, नेसरी येथे दि. ३०/७/२०१४ रोजी संपन्न झालेल्या 'स्थानिक किल्ले व रोजगाराच्या संधी' या विषयावरील एक दिवसीय कार्यशाळेत सहभाग.

२. शिवराज महाविद्यालय, गडहिंग्जलमध्ये दिनांक २/१/२०१५ रोजी संपन्न झालेल्या 'राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेचे' समन्वयक म्हणून काम.

३. राजा शिवछत्रपती महाविद्यालय, महागाव येथे दिनांक २३/१/२०१५ रोजी संपन्न झालेल्या 'जागतिकिकरण खेड्यांचे स्वरूप' या एक दिवसीय कार्यशाळेत सहभाग.

४. शिवराज महाविद्यालय, गडहिंग्लजमध्ये दिनांक ९/२/२०१५ रोजी संपन्न झालेल्या वार्षिक स्नेहसंमेलनाचे विविध गुणदर्शन विभाग प्रमुख म्हणून काम.

५. 'शिवराज वार्षिक अंक २०१५' या मॅगेझिनचे 'मराठी' विभागाचा सहसंपादक म्हणून काम.

प्रा. ए. के.मोरमारे

(मराठी विभाग)

१. कार्यशाळा सहभाग

दिनांक	विषय	आयोजक महाविद्यालय
०६-०८-२०१४	'हवामानातील बदल आणि आपण'	कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविदयालय, गड.
२०-०८-२०१४	बी. ए. भाग- २ मराठी बदललेला अभ्यासक्रम	यशवंतराव चव्हाण महाविदयालय,वारणानगर
१०-०९-२०१४	लोकनृत्य	आजरा महाविदयालय,आजरा
१८-०९-२०१४	Examination Reform & Accoutability	कमला कॉलेज कोल्हापूर
०२-०३-२०१५	स्पर्धा परीक्षा तयारी	समाजवादी प्रबोधिनी, गडहिंग्लज

२. चर्चासत्र सहभाग :-

दिनांक	विषय	आयोजक महाविद्यालय
०७ व ०८-०२-२०१५	स्त्रियांचे साहित्य चर्चासत्र व अधिवेशन शोधनिबंध - आदिवासी कादंबरीतील स्त्री- जीवंन	मातोश्री बयाबाई श्रीपतराव कदम, कला महाविदयालय, कडेगांव सांगली

१. अधिवेशन सहभाग :-

1st Internatonal Research Conference

Date- 14/02/2015 – Sub- 'Recent Trends in Commerce, Management, Social, Engineering, Technological science and Linguistic' at Devchand College, Arjunnagar, Kolhapur.

शोधनिबंध - समाजप्रबोधनाची चळवळ व मराठी साहित्य

2- Short Term Course :-

दि. २२-०९-२०१४ ते २७-०९-२०१४

विषय - 'Research Methodology'

आयोजक - Academic Staff College Goa University, Goa

३. शोधनिबंध प्रकाशित

विषय - सत्यशोधक चळवळीतील स्त्रियांच्या साहित्यातील स्त्री प्रतिमा

नियतकालिक - शौर्यभूमी

किशोर जालिंदर अडाटे

(विभाग प्रमुख, झुलॉजी)

Coordinator of career oriented course in Medical Laboratory Technician COC-CMLT.

1) Quality director for central accessement programme CAP of SUK in the college.
2) Criterion Head- Research condultancy and extension for college reaccreditation (NAAC)
3) Resource person on ' Training workshop for college teachers in zoology' at Sadguru Gadage Maharaj College, Karad on 31/07/2014
4) Attended one day workshop on revised syllabus of B. Sc. II syllabus at Krantisingh Nana Patil College Walwa Dist- Sangli
5) Attended U.G.C. sponsored two day National Conference on- " Life Sciences an outlook and challenges" on 12-13 Sept, 2014 at Department of Zoology and Botany, Dahiwadi College Dahiwadi. Tal- Man Dist- Satara
6) Attended University Level Workshop on ' The Schedule caste and the Schedule Tribes (prevention of atrocities) act 1989' on 19/11-2014 at Shivaji University , Kolhapur.
7) Published two practical hand books for B. Sc. I & II .

प्रा. आर. पी. हेंडगे

(समाजशास्त्र विभाग)

उपक्रम - सहभाग

१. बी.ए. भाग २ च्या सुधारित अभ्यासक्रमावरील कार्यशाळेत सहभाग

स्थळ - महिला विद्यालय, कराड

ऑगस्ट २०१४

दि.१५-१२-२०१४

2- -B.C. A. व D.M.L.T. महिला महाविद्यालय (SNDT द्वारा संचलित) द्वारा NSS शिबिरामध्ये दि.१५-१२-२०१४ रोजी 'भारतीय स्त्रिया : काल आज आणि उद्या' या विषयावर व्याख्यान दिले.

३. संभाजीराव माने कनिष्ठ आणि शिवराज वरिष्ठ महा.द्वारा आयोजित N.S.S. श्रमसंस्कार शिबिरात दि. १८-१२-२०१४ रोजी 'आजच्या युवकांसमोरील आव्हाने या विषयावर व्याख्यान.

४. कला, वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालयात दि. ०१-०१-२०१५ रोजी आयोजित 'शोध प्रकल्प रचना, पद्धती व तंत्र' या विषयावर व्याख्यान

५. माडखोलकर महा.चंदगड येथे दि. ०२-०२-२०१५ आयोजित 'काजूप्रक्रिया उद्योगातून रोजगार संधी ' कार्यशाळेत सहभाग.

संभाजीराव माने कला, वाणिज्य व विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय प्राध्यापक : कार्यवृत्तांत

प्रा. पी. एम. भोईटे

१. २८ जुलै २०१४- अनुप जत्राटकर दिग्दर्शित " आणखी किती दिवस" या अंधश्रद्धा निर्मूलनावर आधारित शहीद डॉ. नरेंद्र दाभोळकर यांना समर्पित केलेल्या लघुपटामध्ये भूमिका केली.

२. ऑक्टोबर २०१४- फटाकेमुक्त व प्रदूषण मुक्त दिवाळी साजरी करण्यासाठी गडहिंग्लज शहरातील शाळांमध्ये विद्यार्थ्यांकडून ८००० संकल्प पत्रे भरुन घेतली.

३. २६ नोव्हेंबर २०१४- भारतीय संविधान दिनानिमित्त आयोजित प्रबोधन रॅली व व्याख्यान या उपक्रमात सहभाग.

४. १२ डिसेंबर २०१४- श्री पार्वती शंकर विद्यालय , उत्तूर येथील ११ व्या बालवैज्ञानिक संमेलना निमित्त प्रकल्पांचे निरीक्षण करण्यासाठी परीक्षक म्हणून काम.

५. १८ डिसेंबर २०१४- जयप्रकाश विद्यालय, किणी ता.चंदगड येथील चंदगड तालुकास्तरीय विज्ञान प्रदर्शना मध्ये परीक्षक म्हणून काम.

६. २४ डिसेंबर २०१४ - पूज्य साने गुरुजी सार्वजनिक मोफत वाचनालय गडहिंग्लज नगरपरिषद , गडहिंग्लज तर्फे आयोजित लोकशिक्षण व्याख्यानमाला मा. बी. जी. कोळसे पाटील , माजी न्यायमूर्ती मुंबई उच्च न्यायालय यांचे ' लोकशाही व न्यायसंस्था ' व्याख्यान. कार्यक्रमासाठी अध्यक्ष म्हणून निवड.

७. २२ डिसेंबर ते २४ डिसेंबर २०१४- गोविंदराव माळी हायस्कूल व संभाजीराव माने कनिष्ठ महाविदयालय , गड. यांच्या संयुक्तविद्यमानाने आयोजित. गडहिंग्लज तालुकास्तरीय विज्ञान प्रदर्शनामध्ये सहभाग.

८. ९ जानेवारी २०१५ टोमॅटो एफ. एम. रेडिओवर सकाळी ९ ते १०.३० या वेळेत अंधश्रद्धा निर्मूलन या कार्यक्रमावर आधारित श्रोत्यांच्या प्रश्नांना उत्तरे.

९. १६ जानेवारी २०१५ - खडकेवाडा, ता. कागल येथे देवचंद कॉलेज , अर्जुननगर , राष्ट्रीय सेवा योजना विभागामार्फत घेण्यात आलेल्या विशेष श्रमसंस्कार शिबिरामध्ये " अंधश्रद्धा निर्मूलन व वैज्ञानिक दृष्टिकोन " या विषयावर सप्रयोग व्याख्यान.

प्रशासकीय सेवक

१. श्री. के. टी. कुंभार

क. लघुलेखक

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर व कमला कॉलेज , कोल्हापूर यांचे संयुक्त विद्यमाने दि. १८-०९-२०१४ रोजी कमला कॉलेज , कोल्हापूर येथे EXAMINATION REFORMS AND ACCOUNTABILITY या विषयावर आयोजीत एकदिवसीय कार्यशाळेत सहभाग. .

२ . श्री. एन. झेड . दळवी

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ , पुणे. येथे दि. १५-०९-२०१४ ते २०-०९-२०१४ या कालावधीत **Professional Development Programme** या विषयावरील सहा दिवसीय कोर्सचे सहभाग

३. श्री. वाय . एस. शेंडे

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ , पुणे. येथे दि. १५-०९-२०१४ ते २०-०९-२०१४ या कालावधीत **Professional Development Programme** या विषयावरील सहा दिवसीय कोर्सचे सहभांग

४. सौ. एस. बी. निकम

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ , पुणे. येथे दि. १५-०९-२०१४ ते २०-०९-२०१४ या कालावधीत **Professional Development Programme** या विषयावरील सहा दिवसीय कोर्सचे सहभाग

५. सौ. एस. बी. आजरी

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ , पुणे. येथे दि. १५-०९-२०१४ ते २०-०९-२०१४ या कालावधीत **Professional Development Programme** या विषयावरील सहा दिवसीय कोर्सचे सहभाग

शिवराज महाविद्यालय, गडहिंग्लज
शैक्षणिक वर्षातील विविध समितींचा कार्यवृत्तांत

LIBRARY REPORT 2014-15

Now a days, Library is Information center. It is key factor in teaching, learning and research process.

Library Resources -

The Library has an extensive collection of books and Journal covering all aspects of Arts, Commerce, Science, Computer Science, Business Administration, Environmental Science etc.

Total Holding on 31/03/2015

1. **Total Books - 69895**
2. **Non Book Materials**
   C.D.s – 145
   Digitized Books - 49
3. **No. of Periodicals**
   News Papers - 9
   Journals/ magazines - 50
4. **e-Resources under N-List Programme**
   e-Books - 80000+
   e-Journals - 3800+

Addition of Book in the year 2014-15 -

Department	No. of Books	Amount
Sr.College	1101	107111.85
Jr.College	518	60063.00
UGC	44	11466.00
Non-Grant	116	28070.00
Total	**1779**	**2,06,710.85**

Readers of the Library

Readers of the library are as follows

Students	-	3996
Faculty	-	819
Readers from Society	-	15
Research Student	-	11
Total Readers	-	**4841**

Library services and facilities

The Library has a key role in supporting the academic activities of the institution by establishing, maintaining and promoting the following library and information services both quantitatively and qualitatively.

1. **Special Borrowing Facility**

   Apart from regular text and reference book issue book for competitive examination such a MPSC, UPSC, MH-CET, MBA-CET, NET/SET are issued on their Identity card/Borrower Card.

   Daily issue/return of books is approximately 350+.

2. **Book Bank Facility**

   The number of students benefited under the scheme during the year 2014-15.

   Sr.College - 69
   Jr.College - 45

3. Journals

Current issues of journals and periodicals are kept in the reading room and are made available to students and faculty. This year newly added journals/magazines are *Science Reporter, Yojana, Sociological Bulletin, Dakshin Maharashtra SahityaPatrika, Kurukshetra, Resonance* etc.

4. Open Access Facility is given to all.

5. Study Room

On Working Days	- 7:00 am to 6:00 pm
During exam period	-7:00 am to 12:00 pm
Before exam period	- 7:00 am to 12:00 pm
In Vacation	- 7:00 am to 6:00 pm

6. **ReprographyFacility** is given to internal and external readers according their demand.

7. Reference Service

The Reference books are made available to the reader during working hour i.e. 7:00 am to 6:00 pm. The personal assistance, guidance and help are provided, if required to the new readers to make use of the reference book. CAS and SDI services are provided.

8. **Question Paper**sets of university examination are made available to the readers in reading room. Latest question papers are digitized and soft copy is given to readers as per demand.

9. **User Orientation** is carried for the fresh readers for effective use of library.

10. Library Facility to Readers from Society

For optimum use of the collection and to generate additional finance resources the readers from society are also entertained.

11. Automation of Library

Library is fully computerized and barcoded with SLIM 21 software developed by AlgorhythmConsultant Pvt.Ltd., Pune for library automation. Web-OPAC is now ready to search the documents. The library has 5 terminals for daily routine work.

12. New Arrivals

1. New arrivals in library are displayed on Display board for 7 days.
2. e-Mail Notification is given to staff regarding new arrival and content of journals.

13. Other Activities

1. Orientation to New Users
2. Notification Regarding change in syllabus

14. Book Exhibition

A book exhibition is arranged on 09/02/2015 to introduce the reading material available in library. Approx. 1500 students visited the exhibition.

Librarian

Shri. Sandeep R. Kurade

अग्रणी महविद्यालय कार्यक्रम समिती

- सन २०१४-२०१५ या शैक्षणिक वर्षामध्ये अग्रणी महविद्यालय कार्यक्रम समितीच्या वतीने दि. २७/०८/२०१४ रोजी ' मैदानी खेळांचे स्वरुप व बदलते नियम' या विषयावर प्रा. कांचन बेल्लद यांचे मार्गदर्शनाखाली एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन - दि. २७-०८-२०१४ रोजी केले. तर १२/०३/२०१५ रोजी 'सोशल मीडिया आणि विद्यार्थी' या विषयावर डॉ. ओमप्रकाश कलमे व डॉ. एस. डी. पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली
एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन केले.

प्रा. ए. के. मोरमारे
समिती प्रमुख,
अग्रणी महविद्यालय कार्यक्रम समिती

सांस्कृतिक विभाग

सन २०१४-२०१५ या शैक्षणिक वर्षात सांस्कृतिक विभागामार्फत खालील कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले.

१. दि. २६ जून २०१४ रोजी राजर्षि छ. शाहू जयंती व कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे शिक्षण संस्थेचा वाढदिवस कार्यक्रम.

२. तुकाराम कोलेकर महविद्यालय, नेसरी येथे दि. ३०-०७-२०१४ रोजी संपन्न झालेल्या 'स्थानिक ऐतिहासिक किल्ले व रोजगाराच्या संध ी' या विषयावरील एकदिवसीय कार्यशाळेत विद्यार्थ्यांसह सहभाग.

३. २ ऑक्टोबर २०१४ रोजी म. गांधी जयंती प्रतिमापूजनाचा कार्यक्रम
हस्ते- मा. प्राचार्य डॉ. एस. वाय कोतमिरे.

४. प्रा. सौ. एस. वाय कोले, प्रा. एम. बी. पाटील, प्रा. एस. बी. कडूकर, डॉ. आर. एन. कणसे यांच्या सेवानिवश्ती निमित्त सत्कार व शुभेच्छा समारंभ दि. ११-०८-२०१४.

५. कु. अश्विनी कोंडुस्कर, (महागांव) या विद्यार्थिनीची P.S. I. पदी निवड झाल्याबद्दल सत्कार. दि. २२-११-२०१४ हस्ते- मा. प्राचार्य डॉ. एस. वाय कोतमिरे.

६. प्रा. डॉ. सौ. एस. ए. मुजुमदार यांच्या सेवानिवश्ती निमित्त सत्कार व शुभेच्छा समारंभ हस्ते -मा. प्रा. किसनराव कुराडे दि. २९-११-२०१४

७. 'कर्मवीर विठठ्ल रामजी शिंदे राज्यस्तरीय वक्तश्त्व स्पर्धे'चे आयोजन दि. २-०१-२०१५

याव्यतिरिक्त या शैक्षणिक वर्षात विविध थोर महात्म्यांची जयंती व पुण्यतिथी कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. तसेच मा. प्राचार्यांच्या परवानगीने ऐनवेळच्या कार्यक्रमांचे आयोजन ही करण्यात आले.

प्रा. डॉ. आनंद कुंभार
सांस्कृतिक विभाग प्रमुख

विद्यार्थी व्यक्तिमत्व विकास समिती

१. ०७-०७-२०१४ रोजी भारतीय गणिततज्ञ '' भास्कराचार्य'' यांच्या ९०० व्या जयंती वर्षानिमित्त डॉ. सुधाकर आगरकर, मुंबई यांचे कॉलेजमधील विद्यार्थ्यांसाठी व्याख्यान आयोजित केले.

२. ०९-०९-२०१४ रोजी आंतरराष्ट्रीय साक्षरता दिना निमित्त विद्यार्थी- विद्यार्थीनीसाठी प्रा. राजेंद्र यादव , गारगोटी यांचे व्याख्यान आयोजित केले.

३. २०-१२-२०१४ रोजी " आविष्कार संशोधन महोत्सव - २०१४-२०१५ "

शिवाजी विद्यापीठ व अशोकराव माने ग्रुप ऑफ इनस्टिटयुट मार्फत आयोजित कार्यक्रमात " Green Profile Of Shivraj College Campus" या संशोधन पेपरचे सादरीकरण –

सहभागी विद्यार्थी - कु. कलगोंडा सागर

कु. भराडे प्रदीप

डॉ. एस. के नेर्ले

विद्यार्थी व्यक्तिमत्व विकास समिती

शिवायन भित्तीपत्रक समिती

शिवराज महाविद्यालय, गडहिंग्लज सन २०१४-२०१५ या वर्षामध्ये विविध शिवायन भित्तीपत्रक प्रकाशित करण्यात आले. १४ सप्टेंबर 'हिंदी दिना'बद्दल शिवायन भित्तीपत्रकाचे प्रकाशन मा. गोपालकुमार राम (प्रबंधक , एच. डी. एफ. सी बॅंक, गडहिंग्लज) यांच्या हस्ते झाले. फेब्रुवारी २०१५ मध्ये वार्षिक स्नेहसंमेलन निमित्त शिवायन भित्तीपत्रक प्रकाशित झाले. यावेळी उद्घाटन मा. आर. के. वाद्रे (अध्यक्ष, लायन्स क्लब गडहिंग्लज) यांच्या हस्ते झाले.

या भित्तीपत्रकासाठी मा. प्राचार्य डॉ. एस. वाय कोतमिरे यांचे सहकार्य लाभले. याचबरोबर शिवायन भित्तीपत्रक समिती ते सर्व सदस्य यांनीही आपले योगदान दिले. महाविद्यालयातून अनेक विद्यार्थ्यांनी विविध भाषामध्ये आपल्या कविता, लेख, शायरी, चांगल्या पद्धतिने सादर केल्या.

डॉ. एस. बी. माने

शिवायन भित्तीपत्रक समिती

क्रीडा वार्षिक अहवाल

चालू शैक्षणिक वर्षात आमच्या महाविद्यालयाच्या जिमखाना विभागाने क्रिडा क्षेत्रात विशेष उल्लेखनीय यश संपादन केले आहे. या वर्षाचे वैशिष्ट्य म्हणजे सलग तिसऱ्या वर्षी शिवाजी विद्यापीठाची 'ॲथलेटिक्स' या खेळातील जनरल चॅम्पियनशिप पटकावून शिवाजी विद्यापीठात महाविद्यालयाच्या नावाचा दबदबा तयार केला आहे. याचबरोबर आणखी दोन हॅटट्रिक म्हणजे सलग तिसऱ्या वर्षी महिला वैयक्तिक विभागाची शिवाजी विद्यापीठ विभागीय ॲथलेटिक्स जनरल चॅम्पियनशिप आमच्या महाविद्यालयाने पटकावली आहे व पुरुष विभागाने सलग तिसऱ्या वर्षी उपविजेतेपद पटकावले आहे.

या वर्षातील यशस्वी खेळाडू पुढीलप्रमाणे -

राष्ट्रीय खेळाडू -

१. नितिन श्रीकांत कोळी- बी. ए. भाग १
तलवारबाजी
पटियाला , पंजाब येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ तलवारबाजी स्पर्धेत सहभाग.
केरळ येथे झालेल्या राष्ट्रीय तलवारबाजीत स्पर्धेत सहभाग.
औरंगाबाद येथे झालेल्या अश्वमेध तलवारबाजी स्पर्धेत एक सिल्वर मेडल व एक ब्रॉन्झ मेडल शिवाजी विद्यापीठाला मिळवून दिले.
औरंगाबाद येथे झालेल्या राष्ट्रीय तलवारबाजी स्पर्धेत एक गोल्ड मेडल मेडल मिळवले.

२. स्नेहल विरुपाक्ष लगळी- बी. ए. भाग २
हॉकी
१. रायबाग कर्नाटक येथे झालेल्या महिला राष्ट्रीय हॉकी स्पर्धेसाठी महाराष्ट्र राज्य संघातून निवड.
२. जोधपूर राजस्थान येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ हॉकी स्पर्धेसाठी निवड.

३. धुळे येथे झालेल्या राज्यस्तरीय महिला हॉकी स्पर्धेत कोल्हापूर जिल्हा संघातून खेळताना उपविजेतेपद पटकावले.

३. कु. ऐश्वर्या सुभाषराव कदम-बी. ए. भाग १
ॲथलेटिक्स

१. रायपूर, छत्तीसगड येथे झालेल्या वेस्ट झोन ॲथलेटिक्स स्पर्धेत महाराष्ट्र संघातून खेळताना ८०० मीटर धावणे क्रीडा प्रकारात द्वितीय क्रमांक

२. पुणे येथे झालेल्या राज्यस्तरीय ॲथलेटिक्स स्पध र्ात ८०० मीटर धावणे क्रीडा प्रकारात द्वितीय क्रमांक

३. औरंगाबाद येथे झालेल्या अश्वमेध स्पर्धेत शिवाजी विद्यापीठ संघातून खेळताना 4X 100 मीटर धावणे क्रीडा प्रकारात द्वितीय क्रमांक व 4X 400 मीटर धावणे क्रीडा प्रकारात तश्तीय क्रमांक पटकावला.

४ कु. मालू मारुती शेंडे-बी. कॉम. ३
फुटबॉल
जयपूर, राजस्थान येथे झालेल्या वेस्ट झोन आंतरविद्यापीठ फुटबॉल स्पर्धेत सहभाग.

५ कु. अश्विनी मारुती कुरळे - बी. कॉम. ३
हॉकी
जोधपूर , राजस्थान येथे झालेल्या वेस्ट झोन महिला हॉकी स्पर्धेत शिवाजी विद्यापीठाची कर्णध ार म्हणून निवड.

६ कु. गिरीजा संभाजी लोहार- बी. कॉम. ३
हॉकी

१. जोधपूर , राजस्थान येथे झालेल्या वेस्ट झोन आंतरविद्यापीठ महिला हॉकी स्पर्धेसाठी निवड.

२. धुळे येथे झालेल्या राज्यस्तरीय महिला हॉकी स्पर्धेत कोल्हापूर जिल्हा संघातून खेळताना उपविजेतेपद पटकावले.

७ कु . शिल्पा शिवाजी कुरळे -बी. ए. भाग ३
फुटबॉल
जयपूर, राजस्थान येथे झालेल्या वेस्ट झोन आंतरविद्यापीठ महिला फुटबॉल संघातून निवड.

८ कु. हर्षाली उत्तम शेवाळे-बी. कॉम. ३
फुटबॉल
जयपूर, राजस्थान येथे झालेल्या वेस्ट झोन आंतरविद्यापीठ महिला फुटबॉल संघातून निवड.

९ कु. कावेरी श्रीकांत चव्हाण-बी. कॉम. १
हॉकी
जोधपूर , राजस्थान येथे झालेल्या वेस्ट झोन आंतरविद्यापीठ महिला हॉकी संघातून निवड.

१० अक्षय कांबळे-बी. कॉम. १
हॉकी
येथे झालेल्या राष्ट्रीय एन. सी. सी. हॉकी स्पर्धेत महाराष्ट्र हॉकी संघातून निवड

११ श्रेयस श्रीकांत कुराडे-बी. ए. भाग ३
तलवारबाजी

१. पटियाला , पंजाब येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ तलवारबाजी स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड.

२. औरंगाबाद येथे झालेल्या अश्वमेध तलवारबाजी स्पर्धेत एक ब्रॉन्झ मेडल शिवाजी विद्यापीठाला मिळवून दिले.

राज्यस्तरीय खेळाडू

१. कु. पुजा अशोक शिंदे-बी. ए. भाग- २
ॲथलेटिक्स

1) औरंगाबाद येथे झालेल्या अश्वमेध स्पर्धेत ॲथलेटिक्स मध्ये उंच उडी या क्रीडा प्रकारात शिवाजी विद्यापीठाला गोल्ड मेडल मिळवून दिले. तसेच 4X 100 मीटर धावणे रीले मध्ये एक ब्रॉन्झ मेडल मिळवून दिले
2) बेंगलोर, कर्नाटक येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ ॲथलेटिक्स स्पर्धेसाठी निवड.

२. कु. अमश्ता श्रीकांत वडाम-एम. ए. - १
ॲथलेटिक
१. औरंगाबाद येथे झालेल्या अश्वमेध स्पर्धेत ॲथलेटिक्स मध्ये 4X 100 मीटर धावणेत ब्रॉन्झ मेडल तर 4X 400 मीटर धावणेत सिलव्हर मेडल शिवाजी विद्यापीठाला मिळवून दिले.

३ कु. पदमा हिराचंद राठोड-बी. एस्सी. ३
खो-खो
उदयपूर , राजस्थान येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ सराव शिबिरात निवड.

४. राहूल भारत गुंठे -बी. एस्सी. १
ॲथलेटिक
बालेवाडी, पुणे येथे झालेल्या राज्यस्तरीय ॲथलेटिक स्पर्धेत 4X 400 मीटर धावणे क्रीडा प्रकारात ब्रॉन्झ मेडल विजयी.

५. कु. साधना बाबूराव करडे-एम. ए. - १
क्रॉसकंट्री
बालेवाडी, पुणे येथे झालेल्या राज्यस्तरीय क्रॉसकंट्री स्पर्धेसाठी निवड.

६. साईकिशन विष्णू नाईक -बी. ए. भाग- २
क्रॉसकंट्री
बालेवाडी, पुणे येथे झालेल्या राज्यस्तरीय क्रॉसकंट्री स्पर्धेसाठी निवड.

७. अतुल महिपती पाटील-बी. कॉम. १
ॲथलेटिक
बालेवाडी, पुणे येथे झालेल्या राज्यस्तरीय ॲथलेटिक स्पर्धेत बांबूउडी या क्रीडा प्रकारातून निवड.

८. श्री. विजय गणपती नांदवडेकर-बी. ए. भाग- ३
शरीरसौष्ठव

९. समीउल्ला किल्लेदार-बी. ए. भाग- १
फुटबॉल
पुणे येथे झालेल्या राज्यस्तरीय एन. सी. सी. फुटबॉल स्पर्धेत सहभाग.

१०. श्री. प्रसन्ना प्रसादी-बी. ए. भाग- १
फुटबॉल
पुणे येथे झालेल्या राज्यस्तरीय एन. सी. सी. फुटबॉल स्पर्धेत सहभाग.

११. श्री. सचिन सुरेश कदम- बी. ए. भाग- ३
हॉकी
भोपाळ येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ हॉकी स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड.

सांघिक खेळात मिळवलेले यश

१. फुटबॉल - कुडित्रे येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ आंतरविभागीय महिला स्पर्धेत आमच्या मुलींच्या संघाने तशतीय क्रमांक पटकावला व घोडावत येथे झालेल्या कोल्हापूर विभागिय फुटबॉल पुरुष स्पर्धेत आपल्या संघाने क्वाटर फायनल पर्यंत मजल मारली.तसेच बेळगाव येथे झालेल्या

आंतरमहाविद्यालयीन दर्शन ट्रॉफी आमच्या महाविद्यालयाच्या मुलांच्या संघाने उपविजेतेपद पटकावले आहे. या मध्ये कु. किरण कावणेकर याने उत्कश्ष्ट खेळाडूचा बहूमान पटकावला.

२. हॉकी-

a] ध्यानचंद स्टेडियम कोल्हापूर येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ आंतरविभागीय महिला हॉकी स्पर्धेत आमच्या संघाने उपविजेतेपद पटकावले.

b] तसेच येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ पुरुष हॉकी स्पर्धेत आमच्या संघाने सेमी फायनल पर्यंत मजल मारुन उत्कश्ष्ट कामगिरी केली.

३. क्रिकेट -

a] आमच्या महाविद्यालयाच्या भव्य क्रिडांगणावर झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ विभागीय महिला क्रिकेट स्पर्धेत आमच्या संघाने उपविजेतेपद पटकावले.

b] तसेच जयसिंगपूर येथे झालेल्या विभागीय क्रिकेट स्पर्धेत पुरुष संघाने क्वाटर फायनल पर्यंत मजल मारली.

४. खो-खो -

आमच्या महाविद्यालयाच्या भव्य क्रिडांगणावर आयोजित केलेल्या शिवाजी विद्यापीठ विभागीय महिला खो-खो स्पर्धेत आमच्या मुलींच्या संघाने तश्तीय क्रमांक पटकावला.

५ कबड्डी -

आमच्या महाविद्यालयाच्या खेळाडूंच्या संघाने गडहिंग्लज, आजरा, चंदगड तालुक्यात कबड्डीत एक वर्चस्व निर्माण करत प्रत्येक भागात होणाऱ्या कबड्डी स्पर्धेत भाग घेऊन बरीचशी बक्षीसे मिळवून महाविद्यालयाचे नाव चमकवले आहे.

६ बॉक्सींग -

सांगली येथे शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत झालेल्या बॉक्सींग स्पर्धेत आमच्या खेळाडूंनी सहभाग घेऊन उत्कश्ष्ट प्रदर्शन दाखवले.

७ तलवारबाजी -

कासेगाव येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत आंतरविभागीय तलवारबाजी स्पर्धेत आमच्या महाविद्यालयाच्या खेळाडूंनी दोन सुवर्ण व एक सिलव्हर मेडल मिळवले.

८ ॲथलेटिक -

कडेगाव व शिवाजी विद्यापीठात झालेल्या विभागीय व आंतरविभागीय ॲथलेटिक स्पर्धेत आमच्या महाविद्यालयाने ३० सुवर्णपदक, १८ रौप्य पदक व ०४ कास्यपदक पटकावून विद्यापीठाचे सर्वसाधारण विजेतेपद सलग तिसऱ्या वर्षी पटकावून एक विक्रमच केला आहे. यामध्ये महिला वैयक्तिक सर्वसाधारण विजेतेपद सलग तिसऱ्या वर्षी आमच्याच महाविद्यालयाने पटकावले. या वर्षी हा मान कु. ऐश्वर्या कदम (बी. ए. भाग- १) हिने मिळवला.

९ क्रॉसकंट्री -

शिवाजी विद्यापीठात घेण्यात आलेल्या शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत आंतरविभागीय क्रॉसकंट्री स्पर्धेत आमच्या संघाने सलग तिसऱ्या वर्षी सर्वसाधारण विजेतेपद पटकावले. तर पुरुष संघाने उपविजेतेपद पटकावले आहे.

हे सर्व करण्यासाठी आम्हाला आमच्या संस्थेचे अध्यक्ष प्रा. किसनराव कुराडे, प्राचार्य डॉ. एस. वाय. कोतमिरे, प्रा. अनिल कुराडे , रजिस्ट्रार श्री. संतोष शहापूरकर यांचे प्रेरणादायी प्रोत्साहन लाभले.

प्रा. राहूल मगदूम

शारीरिक शिक्षण संचालक

समाजशास्त्र विभाग

सन २०१४-२०१५ या शैक्षणिक वर्षामध्ये आमच्या विभागामार्फत विविध उपक्रम तथा कार्यक्रमांचे आयोजन केले. त्यांचा अहवाल पुढीलप्रमाणे देत आहे.

१. मानवी हक्क दिना निमित्त - 'मानवी हक्क आणि आजचा युवक '
प्रमुख वक्ते - अॅड. दिग्विजय कुराडे दि १०-१२-२०१४

२. मुकबधिर पुनर्वसन संस्था , कडगांव बी. ए. तश्तीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांची प्राध्यापकांसह सदिच्छा भेट आणि फळवाटप. दि. २३-१२-२०१४

३. ' डॉ. प्रकाश बाबा आमटे ' या समाजप्रबोधनपर चित्रपटाचे - समाजशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांसमोर प्रदर्शन दि. ३०-१२-२०१४

४. शैक्षणिक सहल -
सहलीची ठिकाणे - पन्हाळगड, विशाळगड आणि जोतिबा दि. २८-०१-२०१५

प्रा. अे. व्ही. कुराडे
विभागप्रमुख

राष्ट्रीय छात्र सेना (एन.सी. सी)

राष्ट्रीय छात्र सेनेच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यामध्ये नेतश्त्व गुण संपन्न व्हावेत व देशासाठी चांगले नागरिक घडावेत .या उद्देशाने सन २०१४-२०१५ या शैक्षणिक वर्षासाठी एकूण ३८ छात्रांना राष्ट्रीय छात्रसेने मध्ये प्रवेश देण्यात आला. त्याचबरोबर एन. सी.सी. परीक्षेमध ये यशस्वी होण्यासाठी कवायत, शस्त्रज्ञान, नकाशावाचन, नागरिक सुरक्षा व आत्मरक्षा अशा विविध प्रकारचे प्रशिक्षण देण्यात आले.

युवकांमध्ये देशभक्ती , अनुशासन, आत्मविश्वास, सहनशीलता, आस्था, व एकात्मतेच्या भावनेची जागश्ती व विकास व्हावा यासाठी राष्ट्रीय व राज्य पातळीवरील शिबिरांसाठी पाठविण्यात आले.

अमरावती येथे झालेल्या ----सैनिक कॅम्प मध्ये ज्युनि. अंडर ऑफिसर रोहित जाधव याने फायरिंग मध्ये कोल्हापूर ग्रुप चे नेतश्त्व केले आणि कोल्हापूर ग्रुपमध्ये त्याने सुवर्णपदक मिळवून संपूर्ण जिल्हयात महाविद्यालयाचे नाव उंचावले.

अहमदनगर येथे झालेल्या आर्मी अॅटॅचमेंट कॅम्पसाठी

१. सी.एच. एम. - पवनकुमार साठे
२. सी. पी. एल - अमर मिसाळ
३. एल. सी. पी. एल. - एकनाथ शिंदे
४. कॅडेट - सतिश कानडे

यांची निवड झाली. या कॅम्पमध्ये फायरींग, मॅप रीडींग, टॅंक चालवणे, युद्धात वापरले जाणारे विविध कौशल्य शिकवण्यात आले.

नोएडा दिल्ली येथे राष्ट्रीय स्तरावर एन. आय. सी. कॅम्पसाठी

१. सिनी. अंडर ऑफिसर - किर्तीकुमार नौकुडकर

२. सी. एच. एम - पवनकुमार साठे

यांची निवड झाली व कॅम्पमध्ये देशातून आलेले विविध भागातील कॅडेटसना त्यांच्या एकात्मतेसाठी परस्पराचे साहस व कल्चर यांची देवाण - घेवाण व ज्ञान देण्यात आले.

तसेच या वर्षी आमचे एन. सी. सी. मधील सैन्यात भरती झालेले -

१.राहूल गावडे - चंदगड
२.सागर गावडे – चंदगड
३.अक्षय पाटील - वाघराळी
४.ललितकुमार - सरोळी
५.शुभम जोशी - चंदगड

९ ऑगस्ट रोजी क्रांतिदिनानिमित्त घेण्यात आलेल्या रक्तदान शिबिरामध्ये ३८ छात्रांनी रक्तदान केले.

एकूण १६० बॅगा रक्तसंकलन झाले. रस्ता सुरक्षा सप्ताह निमित्त

जनजागृती रॅली काढण्यात आली. एन. सी. सी. वर्धापन दिना निमित्त आमच्या कॅडेटसची वक्षारोपणाबरोबर विविध कार्यक्रम करण्यात आले. १ डिसेंबर रोजी संपूर्ण शहरातून एड्स जनजागश्ती रॅली आणि दर मंगळवारी विना वाहन दिन साजरा करण्यात आला. आणि आमच्या एन. सी. सी. छात्रांनी माळीण दुर्घटना ग्रस्तांसाठी निधी जमा केला.

गतवर्षी होणाऱ्या 'बी' प्रमाणपत्र परीक्षेसाठी आमचे १४ एन.सी. सी. कॅडेट पूर्णपणे पात्र आहेत.या यशासाठी आमच्या संस्थेचे अध्यक्ष प्रा. किसनराव कुराडे, प्राचार्य. डॉ. एस.वाय कोतमिरे , रजिस्ट्रार श्री. संतोष शहापूरकर , अधीक्षक बी. एस. सावंत यांचे प्रोत्साहन तर एन. सी. सी. ऑफिसर ले. राहूल मगदूम व ५६ महाराष्ट्र बटालियन एन. सी. सी. ऑफिसर कर्नल प्रशांत पवार यांचे मार्गदर्शन लाभले.

Lt. RAHUL D. MAGDUM
56 Mah. Bn. N.C. C. Kolhapur

राष्ट्रीय सेवा योजना

सन २०१४-२०१५ या शैक्षणिक वर्षामध्ये राष्ट्रीय सेवा योजना विभागामार्फत वेगवेगळे उल्लेखनीय असे कार्यक्रम घेण्यात आले आहे. त्यामध ये प्रामुख्याने जल- साक्षरता अभियान - यामध्ये महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थ्यांनी पाणी बचतीची शपथ देण्यात आली. तसेच श्री. सुभाष धुमे, ॲड. दिग्विजय कुराडे आणि श्री. अशोकराव जांभुळे यांचे पाणी बचत आणि व्यवस्थापन यावरती व्याख्याने देण्यात आली. मतदान जनजागृतीमध्ये प्रा. पी. डी. पाटील, सौ. चंचल पाटील (गट विकास अधिकारी) यांचे व्याख्यान व मतदान जनजागृती संदर्भात पोस्टर प्रदर्शन करण्यात आले. त्याचबरोबर 'स्वच्छ भारत अभियाना' अंतर्गत महाविद्यालय परिसर स्वच्छता, गडहिंग्लज परिसर स्वच्छता इ. श्रमदानाचे कार्यक्रम राबवून या योजनेत सर्व प्राध्यापक, प्र. कर्मचारी, व विद्यार्थी सहभागी झाले होते.

या वर्षी या विभगामार्फत मौजे ऐनापूर येथे विशेष श्रमसंस्कार शिबीर आयोजित केले होते. यामध ये जवळजवळ १५० विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला होता. यामध्ये गावची साफसफाई, वक्षारोपण आणि रस्ता दुरुस्तीचे काम केले आहे.

डॉ. ए. जी. हारदारे
प्रमुख, राष्ट्रीय सेवा योजना

पदव्युत्तर विभाग

शिवराज महाविद्यालयातील पदव्युत्तर विभागामध्ये एम.ए. भाग १ व २ मराठी, हिंदी, इंग्रजी, अर्थशास्त्र व एम.कॉम. (ॲड. अकौंटन्सी) हे विभाग कार्यरत असून सन २०१४-१५ या शैक्षणिक वर्षामध्ये सुमारे ३३८ विद्यार्थी-विद्यार्थिनी शिक्षण घेत आहेत. दुपारच्या सत्रात अध्यापनाचे वर्ग सुरु असून गडहिंग्लज, आजरा, चंदगड, कागल, भुदरगड, कोल्हापूर भागातून सुमारे ४० पदव्युत्तर प्राध्यापक येऊन अध्यापनाचे काम करीत आहेत.

सन २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षात महाराष्ट्र शासन पुरस्कृत 'एकलव्य शिष्यवृत्ती' योजनेचे ५० विद्यार्थी मानकरी ठरले होते. शिक्षणासाठी शासनाकडून रोख ५००० रुपये असे या शिष्यवृत्तीचे स्वरूप आहे. सन २०१४-१५ या शैक्षणिक वर्षात ४६ विद्यार्थ्यांना या शिष्यवृत्तीचा लाभ मिळाला आहे.

पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांसाठी नेट-सेट मार्गदर्शन कार्यशाळा पहिल्या सत्रामध्ये संपन्न झाली. स्पर्धा परीक्षासाठी मार्गदर्शन व उपयुक्त पुस्तके 'स्पर्धा परीक्षा विभागामार्फत विद्यार्थ्यांना पुरवली जातात.' महाविद्यालयातील सुसज्ज ग्रंथालयामार्फत विद्यार्थ्यांना बदलत्या अभ्यासक्रमाचीही पुस्तके वेळोवेळी उपलब्ध

करुन दिली जातात. शिस्तबद्ध अभ्यासिका ही सर्व विद्यार्थ्यांसाठी कार्यरत आहे.

आमच्या संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे, प्राचार्य डॉ. एस. वाय. कोतमिरे, माजी प्राचार्य डॉ.आप्पासाहेब पवार, प्रा. अनिल कुराडे या मान्यवरांचे मोलाचे मार्गदर्शन विभागास लाभत आहे. मराठी विभाग प्रमुख प्रा. एस. सी. जोशी, हिंदी विभाग प्रमुख डॉ. आर. बी. तेली या सर्वांचे सहकार्य विभागास लाभत आहे. म्हणूनच शिवराजचा पदव्युत्तर विभाग यशस्वी मार्गक्रमण करीत आहे. ग्रामीण भागातील गुणवंत विद्यार्थ्यांना यशस्वी जीवनाचा मार्ग दाखवण्याची मोलाची कामगिरी पार पाडत आहे.

डॉ. डी. आर. खटके

पदव्युत्तर, विभाग प्रमुख

Dept. Of BCA

Welcome Function :

Welcome Function of B.C. A. Ist Year Student held on 22nd August 2014 .

Chief Guest –

Prof. Dr. P.P. Shaha (Vice Principal, Devchand College, Nipani)

Prof. J. Y. Bardeskar (Vice President, KVRSS, Gadhinglaj)

Teachers Day Celebration

On 5th September student of B.C. A. Dept. celebrated teachers Day.

15th August

The student of B.C. A. Dept. visited Sai Karnbadhir Vidyalaya, Gijwane & distribute Sweets & Stationary.

Guest Lectures :-

1. Dr. P.P Shaha
(Vice Principal, Devchand College, Nipani)
Subject- Time Management

2. Mr. Sayaji Patil
(Financial Consultant)
Subject- Investors Awareness Program Of National Stocks Exchange (NSE)

3. Mr. S. V. Ravan
(Asst. Prof. Commerce & Managemnt in Shivaji University, Kolhapur)
Subject- MBA CET

4. Subject: Career guidance in higher education
   i) Dr. S. Somnath
   (Asst. Prof. Environment Science SIBER, Kolhapur)
   ii) Dr. S. B. Bhoite
   (HOD, MCA Dept. SIBER, Kolhapur)
   iii) Prof. Krishnat H. Chougule
   (Asst. Prof. MBA Dept. SIBER, Kolhapur)
   iv) Dr. P.B. Patil
   (HOD, Finance Dept. SIBER Kolhapur)

5. Shri. Ajit S. Patil
(S/W Engineer, USA macys.com, Sanfransisco, USA)
Subject : Personality Development

6. Dr. Ajay Shinde
(Asst. Prof. MCA Dept., SIBER Kolhapur
Subject- S/w Engineering

7. Shri. Pravin Savant (Syntel, Pune)
Subject- Recent Trends in I.T. Industry.

8. Shri. Abhijit More (Perfect Training Institute, Satara)
Subject- Ethical Hacking

Paper presentation Competition BCA Department
Date- 04/09/2014
Class:- B.C.A. IIIrd Year
No. of Participants- 35 Ranks

1) Geeta Patil
2) Manisha Kamble
3) Megha Turmbekar
4) Pooja Gadkari
5) Shridevi Dhanvade

Workshop

A one day workshop for B.C. A. teachers on revised syllabus of B.C.A. II computer dubjects were held on 13th Aug 2014 in Shivraj College, Gadhinglaj in association with Shivaji University, Kolhapur.

Resource Person

1) Dr. S.T. Bhosale
2) Prof. D. R. Patil
3) Dr. S. A. Patil
4) Prof. R. K. Deshpande
5) Prof. D. G. Wathare

Faculty Activities

1. Prof. K.S. Desai.

a. Passed M. Phil in Management
Title- " A study on consumer buying behavior or cosmetic products in Kolhapur."

b. Participited in workshop on revised syllabus of B.C. A. II nd subjects organized by A.S.C. College , Ichalkaranji.

c. Worked as a co-ordinator of workshop of B.C.A. IInd revised syllabus (computer subjects) organized by Shivraj College, Gadhinglaj.

2. Prof. B.S. Pathan

Participited in workshop of B.C.A. revised syllabus (computer subjects) organized by Shivraj College, Gadhinglaj.

3. Prof. A.S. Kamble

Participited in workshop of B.C.A. revised syllabus (computer subjects) organized by Shivraj College, Gadhinglaj.

4. Prof. N. N. Hodage

Participited in workshop of B.C.A. revised syllabus (computer subjects) organized by Shivraj College, Gadhinglaj.

Prof. K. S. Desai
HOD, BCA Dept.

शिष्यवृत्ती विभाग

आमच्या महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना सन २०१४-१५ या शैक्षणिक वर्षामध्ये शिवाजी विद्यापीठाची गुणवत्ता शिष्यवृत्ती प्राप्त झाली आहे. त्या विद्यार्थ्यांची नावे खालीलप्रमाणे -

कु. माने गीतांजली मनोज (एम.कॉम.-१) - रु. १०,०००

कु. दळवी सुवर्णा पुंडलिक (एम.ए.-१) - रु. १०,०००

कु. पोवार दिपीका शुक्राचार्य (एम.ए.-२) - रु. १०,०००

कु. साठे अश्विनी मधुकर (एम.कॉम.-१) - रु. १०,०००

कु. पाटील पौर्णिमा अरुण (बी.सी.एस.-३) -रु. १०,०००

कु. कुलकर्णी अंकिता अरुण (बी.सी.ए.-१)-रु. ५,०००

महाविद्यायाच्यावतीने शिष्यवृत्तीप्राप्त सर्व विद्यार्थ्यांचे हार्दिक अभिनंदन !

शिष्यवृत्ती, विभाग प्रमुख

Dept. Of BBA

Sr. No.	Date	Name of the Event	Name Of Guest	Activities	No. Of Students
1	02/07/2014	Gurupurnima Ceremany	Prof. C. S. Nikam (HOD, Comp. Dept)	Students Speech	Total students 98 From All BBA- I, II, III
2	05/08/2014	Rakhi Stall on the Occasion Rakhi Bandhan 10/08/2014	Inauguration by Dr. S. Y. Kotmire	1.Rakhi stall in college Campus Selling Rakhi to College Students. 2. Sponsarship Collected	42 Students frome BBA II
3	12/09/2014	Wel-Come Function	Chief Guest Prof. Dr. P. M. Herekar(Principal Of Devchand College, Arjunnagar) Prof. Nitin S. Kole	1 Introducton Speech— Welcome chief Guest 2 Students speech 3 Faculty Speech 4 Guest Speech 5 President speech 6 Vote Of Thanks	Total Student 130 All BBA – I, II, III
4	05/09/2014	Teachers Day Celebration	Prof. R. D. Kamate (HOD Of BBA Dept.)	1 Student Engage Classes 2 Student Speech about Teachers 3. Teachers Speech 4. Sweet Distribution 5. Vote Of Thanks	All Students BBA-I,II, III
5	15/09/2015	Makar Sankrant Festival Celebration	Judge of Speech Competition- Dr. A.J. Hardare Prof- A. K. Mormare	1 Students Speeches on Importance & Values Of maker Sankrant 2 Teachers Speeches 3 Sweet Distribution 4 Vote Of Thanks	130 Students
6	31/01/2015	Speech Competition	Chief Guest- Dr. A.J. Hardare Prof- A. K. Mormare	1 Introduction of Speech Competition 2 Rules Of Regulation 3 Guidance given by Speech Competition Chairman	100 Students present & Participant (38)
7	20/02/2010 5	Seminar On HRM through Power Point Presentation	Prof. R. D. Kamte (HOD Of BBA Dept.)	Power Point Presentation presented by First Year students on HRM Subject.	35 students present Vikas More & Ajay Gawade- I Pooja Jagtap & Swati Patane-II Pooja Kumbhar & Sarita Kumbhar-III
8	22/02/2015	Seminar on Successful Entrepreneur through Power Point Presentation	Prof. R. D. Kamte (HOD Of BBA Dept.)	Power Point Presentation presented by Second Year students ED Subject.	40 Students Present 1 Snehal Patil-I 2 Hemangi Mahadik-II 3 Shivanand Khajaguhhati-III

9	24/02/2015	One Day workshop Parcipiation	Dr. R. A. Shinde Principal V.P. Institute , Miraj	One Day workshop on ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT In V.P. Institute Of Management Research, Walneswadi, Miraj	4 Students present 1) Snehal S. Patil 2) Pooja r. Jadhav 3) Ashwini M. Pattanshetti 4) Karishma T. Mulla
10	15/12/2014	Career Guidance	Mrs. Rupli Devarde (HR manager) Crest Pvt. Ltd. Pune	Guest Lecturer	BBA I-30 BBA II-15 BBA III-10
11	17/12/2014	Personality Development	Mr. Arvind Bardeskar (Director Of Sadhana & Education) Gadhinglaj	Guest Lecturer	BBA I-36 BBA II-25 BBA III-12
12	18/01/2015	Career Guidance & Opportunity in Higher Education	Mr. P. B. Patil, SIBER School Of Management, Kolhapur	Guest Lecturer	BBA I-40 BBA III-25
13	20/01/2015	About health Care (Heart Attack)	Dr. Firoz Gudubhai	Guest Lecturer	BBA I-40 BBA III-25
14	24/01/2015	Personality Development	Ajit Patil	Guest Lecturer	BBA III-30
15	23/12/2014	Industry Visit	-------------	Visit To Gokul Chiling Centre, Lingnur, Gadhinglaj	BBA I-50 BBA II-30
16	27/12/2014	Industry Visit	---------------	Visit to LIC Office, Branch, Gadhinglaj	BBA I-20 BBA II-30
17	01/10/2014	Industry Visit	----------------	Visit To BSNL Office, Branch, Gadhinglaj	BBA I-42
18	31/01/2015	Students participation in KIT College, Kolhapur	----------------	Logistack 2015 (Apti Mastet)	Vaibhav R. Ingale Promod C. Sawant Rohit.R. Devekar Rahul S. Dewarde Rohit P. Jagtap
19	20/02/2015	Students participation in Annaporna Institute of management & Research MBA College, Sankeshwar	---------------	Aaraimbha 2015 (QUIZ)	Vaibhav R. Ingale Promod C. Sawant Rohit.R. Devekar Rahul S. Dewarde Rohit P. Jagtap
20	04/02/2015	Students participation in Dhanajay Mhadik Group Of Institute, MBA College, Kolhapur	----------------	Master 2015 Techno Text	Rohit Devkar-I Rank

Prof. R. D. Kamate
HOD, BBA Dept.

Dept. Of Computer Science & BCS

Welcome function

All students of BCS-II, BCS-II, BSc-II and BSc-III are organized Welcome Function' **UMANG 2K14'** for BSc-I & BCS-I Students.

Date:-12th September 2014

Chief guest : 1. Prof. OzaK.S.

(Asst. Prof. Computer Science Dept. Shivaji University, Kolhapur)

2. Mrs. Kaveri M. Chougale

(Vice-President, Gadhinglaj Muncipal)

Chair Person : Dr.S.Y.Kotmire

(Principal,Shivraj college)

Workshop

One day workshop for BSc teachers on revised syllabus of BSc II (Computer Science)

Date: 14/8/2014

Inauguration Function

Chief Guest:-Dr.P.N.Vasambekar

(Chairman BOS,Computer Scie. Shivaji University, Kolhapur)

Chair Person: Dr. S.Y. Kotmire

(Principal, Shivraj College, Gadhinglaj)

Technical Session I-

Resource Person: Dr.D.R.Patil

(Smt. Kusumtai Rajarambapu Patil Kanya Mahavidyalay, Islampur)

Subject: Paper-VFundamental of SE

Chair Person:-Prof. R.R.Patil

(DABNC, Chikhali)

Technical Session-II

Resource Person: Prof. Mrs.R.Y.Patil

(Vivekananda College, Kolhapur)

Subject: Paper-VI ObjectOriented Programming using C++

Chair Person:- Prof. Mrs. Dipti Parulekar

(AjaraMahavidyalay, Ajara)

Chairperson:Principal Dr. S.Y. Kotmire Sir Addressing the workshop after Inauguration Function

Chief Guest: Dr. P. N. Vasambekar Sir Guiding the workshop and providing new ideas

Resource Person Prof. D.R.Patil providing expert comments during the Technical Session

Teacher's day

On 5th Sept 2014 students of department celebrated teachers day. They honoured all teachers and kept some activities for them.

Live Speech by Hon. Prime Minister NarendraModiji, was attended by Principal ,Staff and Students of our College Our Students Attending The Guest Lecture In Huge Numbers

2) Mr. Pramod Hongekar

(Asst.Prof. English)

Topic: Personality development program

Class: BSc III

Date: 06/12/2014

Prof. Pramod Hongekar Guiding The Students On Personality Development

1) Prof. RavanSanket R.

(Asst.Prof.Commerce and Management , Shivaji university, Kolhapur)

Topic : Opportunities in higher education

Class: BScIII& BCSIII

Date: 10/12/2014

Farewell function

All students of BCS-II, BCS-II, BSc-II and BSc-III are organized Welcome Function' **Farewell 2K15'** for BSc-I & BCS-I Students.

Date:-26 h March 2015

Chief Guest : 1. Prof. Kamat R.K.

(Dept. of Electronics Shivaji University, Kolhapur)

Chair Person: Dr.S.Y.Kotmire

(Principal,Shivraj College)

Selected Candidates in Campus Interview

Anita Desai

Kirtikumar Patil

Mahadevi Patil

Pournima Patil

Priyanka Kadolkar

Poja Patil

Rupali Devgonawar

Santosh Tippe

Shital Bhiungade

Shital Desai

Snehal Shinde

Suhas Badarage

Tejashree Bhuimber

Prof. C. S. Nikam

HOD, Computer Science & BCS Dept.

संभाजीराव माने कनिष्ठ महाविद्यालय, गडहिंग्लज

सन २०१४ -१५ सालातील संभाजीराव माने ज्यु. कॉलेजचे अॅथलेटिक्स,खो-खो,फूटबॉल,जलतरण कबड्डी,सायकलींग स्पर्धेमध्ये सुयश संपादन केले.

नॅशनल स्पर्धेसाठी निवड झालेले विद्यार्थी

१) आरती दत्तात्रय पाटील
रांची (झारखंड) येथे सहभाग,तसेच विजयवाडा येथे सहभाग.खेळ
प्रकार - ३०० मी. धावणे

२) विकास अनील चौगले
विजयवाडा येथे ४०० मी. धावणे स्पर्धेसाठी निवड

राज्यस्तरीय स्पर्धेसाठी निवड

१) विकास अनील चौगले ४ x १०० मी. धावणे
२) अमोल महादेव जाधव ४ x १०० मी. धावणे
३) पवन नारायण कोकीतकर ४ x १०० मी.धावणे
४) ऋषीकेश पुंडलीक सुतार ४ x १०० मी.धावणे
५) कु.आरती दत्तात्रय पाटील ३००० मी.धावणे, प्रथम क्रमांक
६)ऋतुजा अजित मगदूम ८०० मी. धावणे
७)कु.सारीका शिवाजी चिटणीस थाळी फेक
८)आकाश तुकाराम कडूकर १५०० मी.धावणे
९) रामू कशष्णा गाडीवड्डर क्रॉस कंट्री
१०)कु.नम्रता शंकर सुतार सायकलींग स्पर्धा, पूसद येथे
११) कु.नम्रता मल्लीकार्जून दंडगीदास ८०० मी. धावणे,तश्तीय क्रमांक अॅम्युचर अॅथलेटिक्स,पुणे.

वरील सर्व स्पधा साखराळी (इस्लामपूर) येथे झाल्या.यातील सर्व सहभागी खेळाडू वरीलप्रमाणे.

१२) साईनाथ शिवाजी कोंडुस्कर ४ x १००मी.रीले

सातारा येथे विभाग स्तरावरील स्पर्धा पार पडल्या.या स्पर्धेतील सहभागी खेळाडू खालीलप्रमाणे.

खेळाडूचे नाव	क्रीडा प्रकार	क्रमांक
१) विकास चोगले	४ x १०० मी. रिले	१
२) अमोल जाधव	४ x १०० मी. रीले	१
३) पवन कोकीतकर	४ x १०० मी. रिले	१
४) ऋषीकेश सुतार	४ x १०० मी. रिले	१
५) कु.आरती पाटील	३०० मी.	१
६)ऋतुजा मगदूम	८०० मी.	२

खेळाडूचे नाव	क्रीडा प्रकार	क्रमांक
७) कु. सारीका चिटणीस	थाळीफेक	२
८)आकाश कडूकर	१५००मी.,५००० मी.	१
९) रामू कशष्णा गाडीवड्डर	क्रॉस कंट्री	३

१०) कु. नम्रता सुतार कागल येथे सायकलींग स्पर्धा क्र.१
११) कु. नम्रता दंडगीदास ४ x ४०० मी.रिले सहभाग
१२) कु. कुपटे तानाजी ४ x ४०० मी.रिले सहभाग
१३)कु. मांडेकर शिवाजी ४ x ४०० मी.रिले सहभाग
१४) कु.बेळगुंदकर आनंदा उंच उडी सहभाग
१५)कु. पाटील नारायण ४ x ४०० मी.रिले सहभाग
१६)साईनाथ कोंडुस्कर ४ x ४०० मी.रिले क्र.१
१७) खवरे अरुण ५ कि.मी.वॉकींग सहभाग

कोल्हापूर जिल्हा पोलीस परेड मैदानावर झालेली स्पर्धा - सहभागी खेळाडू

१) विकास चौगले १०० मी.,४ x १०० मी.रिले १
२) अमोल जाधव ४ x १०० मी.रिले १
३) पवन कोकीतकर ४ x १०० मी.रिले १

खेळाडूचे नाव	क्रीडा प्रकार	क्रमांक
४) ऋषीकेश सुतार	४ x १०० मी रिले,लॉंग जंप	प्रथम
५) साईनाथ कोंडुस्कर	४ x १०० मी.रिले	प्रथम
६) कडूकर तुकाराम	१५०० मी.,५००० मी.	प्रथम
७)गाडीवड्डर रामू कृष्णा	क्रॉस कंट्री,१५००	द्वितीय
८)अभिजीत आण्णाप्पा कोकाटे	क्रॉस कंट्री	सहभाग
९)दिपक कल्लाप्पा कांबळे	क्रॉस कंट्री	सहभाग
१०) खवरे किरण अरूण	५ कि.मी.वॉकींग	द्वितीय
११)खुटावळे दिपक बाळासो	क्रॉस कंट्री	सहभाग
१२) कु.आरती दत्तात्रय पाटील	१५००मी.,३०० मी.,५०००मी.	प्रथम
१३) कु. ऋतुजा अजित मगदूम	८०० मी.,४ x ४०० मी.	प्रथम
१४) नम्रता मल्लीकार्जून दंडगीदास	८००मी.द्वितीय,४ x ४००	प्रथम
१५) सारीका शिवाजी चिटणीस	थाळी फेक	द्वितीय
१६)कु. कुपटे नमिता तानाजी	३०००मी.सहभाग,४ x ४००	प्रथम
१७) कु. मांडेकर वंदना शिवाजी	४ x ४००मी	प्रथम
१८) कु.पाटील रोहीणी नारायण	४ x ४००मी.रिले	प्रथम
१९) कु.बेळगुंदकर स्वप्नाली आनंदा	उंच उडी	द्वितीय

गडहिंग्लज येथे तालुका शालेय मैदानी स्पर्धा झाल्या. त्यातील सहभागी खेळाडू.

१. आरती दत्तात्रय पाटील	३०० मी, ५००० मी
२. ऋतुजा अजित मगदूम	४०० मी, ८०० मी, १५०० मी, ४ x ४०० मी
३. नम्रता मल्लिकार्जुन दंडगिदास	८०० मी, १५०० मी, ४ x ४०० मी
४. सारिका शिवाजी चिटणीस	गोळाफेक, थाळीफेक
५. पाटील तेजाली राजाराम	१०० मी, २०० मी, ४०० मी
६. कुपटे नमिता तानाजी	३००० मी, ५००० मी, ४ x ४०० मी
७. मांडेकर वंदना शिवाजी	४०० मी, ४ x ४०० मी
८. बेळगुंदकर स्वप्नाली आनंदा	हाय जंप, बांबू उडी
९. येसादे वैशाली महादेव	१०० मी, २०० मी, ४ x १०० मी
१०. पाटील रोहिणी नारायण	१०० मी, ४०० मी, ४ x १०० मी
११. जयश्री लक्ष्मण देसाई	गोळाफेक, थाळीफेक
१२.आरती तानाजी जोशिलकर	गोळाफेक, थाळीफेक
१३. जाधव अमोल महादेव	४०० मी, ४०० मी सर, ४ x १०० मी
१४. कोकाटे अभिजित अनिल	५०० मी

१५. चौगुले विकास अनिल	१०० मी, ४०० मी, ४ x १०० मी
१६. कोंडुस्कर साईनाथ शिवाजी	१०० मी सर, ४०० मी सर
१७. सुतार ऋषिकेश पुंडलिक	१०० मी, २०० मी लॉग जंप, ४ x १०० मी
१८. रोकडे अमित मारुती	लॉग जंप, ट्रीपल जंप
१९. शिंदे बबन परशराम	४०० मी, १५०० मी
२०. कांबळे दिपक कल्लाप्पा	८०० मी
२१. कडूकर आकाश तुकाराम	१५०० मी, ५००० मी
२२. गुरव सुशांत भिमराव	४०० मी, ८०० मी
२३. गाडीवडर रामू कश्णा	१५००, ५००० मी
२४. पाटील शरद शिवाजी	
२५. इंगवले सौरभ सुर्यकांत	ट्रिपल जंप, बांबू उडी
२६. कांबळे शुभम धनपाल	१०० मी सर, बांबू उडी
२७. पाटील अभिजित बाबूराव	१०० मी, २०० मी, सर, ४ x १०० मी
२८. कोकितकर पवन नारायण	२०० मी, १०० मी, सर, ४ x १०० मी
२९. तपकिरी सूरज श्रीकांत	उंच उडी
३०. खवरे किरण अरुण	५ कि. मी. वॉकींग
३१. शिंदे प्रथमेश संजय	वॉकींग

मुलांचा खो - खो चा संघ तालुका स्तरीय शालेय मैदानी स्पर्धेमध्ये विजेता झाला.

मुलींचा खो - खो चा संघ उपविजेता झाला.

नॅशनल स्तरावरील खेळाडू खाललप्रमाणे :

१)कु. आरती दत्तात्रय पाटील - १२ वी आर्टस् - विजयवाडा येथील राष्ट्रीय ॲथलेटिक्स स्पर्धेसाठी निवड
रांची (झारखंड)येथे राष्ट्रीय शालेय ॲथलेटिक्स स्पर्धेसाठी निवड

२) विकास अनिल चौगले - १२ वी आर्टस् - विजयवाडा येथे झालेल्या राष्ट्रीय ॲथलेटिक्स स्पर्धेसाठी निवड

शालेय ॲथलेटिक्स स्पर्धेसाठी राज्यस्तरावर खालील खेळाडूंची निवड झाली. या स्पर्धा दि. १९ ते २३ नोव्हेंबर रोजी साखराळी,इस्लामपूर येथे झाल्या.

१) अमोल जाधव	४ x १०० मी.रिले	२)पवन कोकीतकर	४ x १०० मी.रिले
३) ऋषीकेश सुतार	४ x १०० मी.रिले	४) विकास चौगले	४ x १०० मी.रिले
५) कु.आरती पाटील	३००० मी. धावणे	६)ऋतुजा मगदूम	८०० मी. धावणे
७) कु. सारीका चिटणीस	थाळी फेक	८)कु. नम्रता दंडगीदास	८०० मी. धावणे
९)कु. नम्रता सुतार	सायकलींग स्पर्धा	१०) आकाश कडुकर	१५००० मी. धावणे
११) रामू कृष्णा गाडीवड्डर	क्रॉस कंट्री		

प्रा. पाटील जे. एम.

शारीरिक शिक्षण

राष्ट्रीय सेवा योजना (वरिष्ठ विभाग)

प्रा. डॉ. ए. एच. हरदारे
प्रमुख : राष्ट्रीय सेवा योजना

प्रा. ए. व्ही. कुराडे
साहाय्यक : राष्ट्रीय सेवा योजना

प्रा. व्ही. बी. कुरळे
साहाय्यक : राष्ट्रीय सेवा योजना

संभाजीराव माने कनिष्ठ महाविद्यालय, गडहिंग्लज.

प्रा. एम. एस. घस्ती
कार्यक्रम अधिकारी

प्रा. टी. व्ही. चौगुले
कार्यक्रम अधिकारी

प्रा. सौ. एल. एम. डिसोजा
कार्यक्रम अधिकारी

कु. ज्योती तोडकर
आदर्श स्वयंसेविका

कु. निशा चव्हाण
आदर्श स्वयंसेविका

मतदान जनजागृती अभियानात
ार्गदर्शन करताना बी.डी.ओ. चंचल पाटील

जल साक्षरता या विषयावर मार्गदर्शन
करताना श्री. सुभाष घुमे

'युवकांसमोरील आव्हाने' या विषयावर
मार्गदर्शन करताना सौ. उज्वला दळवी

ापूर येथील श्रमसंस्कार शिबिरात स्वयंसेवकांना
मार्गदर्शन करताना प्रा. पी.डी. पाटील

एक पाऊल स्वच्छतेकडे...

श्रमदान करताना स्वयंसेवक

माजी विद्यार्थी संघटना